

MASTEROPPGAVE

Emnekode: SO330S

Navn: Solvor Jondahl Alvestad

Kandidatnr: 44

Deltakelse i fritidsaktiviteter blant ungdom på barnevernsinstitusjoner

---

Dato: 15.11.21

Totalt antall sider: 86

Forord

Nå som masteroppgaven er ferdigstilt blir det naturlig å reflektere tilbake på prosessen. Det er mye som kunne vært sagt om prosessen, men det kan kort oppsummeres med en langvarig, krevende og givende prosess. Det har vært særlig utfordrende å få informanter til studiet, noe som ble mer tidskrevende enn jeg på forhånd forutså. I tillegg har det vært tøft å kombinere heltidsstudiet med fulltidsjobb. Likevel har det vært lærerikt og spennende å gå inn i et materiale som over tid har interessert meg. Masteren har gitt meg ny kunnskap om et tema jeg selv mener fortjener økt oppmerksomhet.

Det er flere som har hjulpet meg slik at masteren har blitt en realitet. Disse menneskene fortjener en særskilt takk. Først og fremst vil jeg rette en stor takk til mine fem informanter som stilte opp og fortalte om egne opplevelser med deltakelse i fritidsaktiviteter, hadde det ikke vært for dere hadde det heller ikke blitt en oppgave. Jeg vil også takke barnevernsinstitusjonene som hjalp meg med å finne informanter og tilrettela for intervjuene. En stor takk rettes til veilederen min, Guro Øygard. Takk for at din tilstedeværelse, evne til å holde meg på rett spor og bidra til videreutvikling av oppgaven. Du har vært til stor hjelp under hele prosessen.

Til slutt vil jeg si tusen takk til familie og venner for oppmuntring, støttende ord og tålmodighet. Takk for at dere har latt meg leve i min egen boble og holdt ut med at jeg til tider har vært svær fraværende. Sist, men ikke minst, fortjener pappa en stor takk som igjen har gjort en uvurderlig jobb som korrekturleser.

Kvernaland, 15. november 2021

Solvor Jondahl Alvestad

Sammendrag

Masteroppgaven undersøker deltakelse i fritidsaktiviteter blant ungdom som bor på omsorgsinstitusjoner i regi av det statlige barnevernet. Forskningsspørsmålet *«Hvilke erfaringer har ungdom på barnevernsinstitusjon med deltakelse i fritidsaktiviteter og hvilken betydning har institusjonen for deres deltakelse?»* har vært ledende for forskningen.

Igjennom anvendelse av kvalitativ metode har fem ungdommer i alderen 16-18 år på ulike omsorgsinstitusjoner i Norge blitt intervjuet ved bruk av semistrukturert intervju. Funnene viser at ungdommene har deltatt i organiserte fritidsaktiviteter i løpet av oppveksten, men deltakelsen har nå gått over til egenorganisert aktivitet. Deltakelsen har vært på ulikt nivå blant ungdommene, men fellesnevneren er at deltakelse har medført mestingsopplevelser og sosialt fellesskap. Til tross for viktigheten idretten og fritidsaktiviteten har vært for informantene, viser det seg å være utfordrende å opprettholde aktivitetsnivået på omsorgsinstitusjonene. De institusjonelle rammene viser seg å ha stor betydning for utførelse av fritidsaktiviteter, hvor ungdommenes fritid ofte kommer i skyggen av institusjonens strukturer og rammer.

Abstract

This master thesis studies participation in leisure activities amongst youths living in residential care homes owned by the Norwegian state. The research question on which the thesis is based upon is "Which experiences do youths at child residential care homes have with participation in leisure activities and what significance do the residential care homes have for their participation?". The study uses a qualitative research method with semi-structured interviews. Five youths aged 16-18 years living at various residential care homes in Norway have been interviewed. The findings indicate that the informants have participated in organized leisure activities during their adolescence. Today their participation is self-organized. The common denominator is that participation has led to mastery experiences and fellowship. Despite the importance of sports and leisure activities for the informants it proves to be challenging to maintain the level of activity at the residential care homes. The institutional framework proves to be of great importance for the performance of leisure activities, where the residential care homes structures affect their possibilities and often challenge their participation.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	i
Sammendrag	ii
Innholdsfortegnelse	iii
1. Innledning	1
1.1 Bakgrunn for oppgaven	1
1.2 Forskningsspørsmål og avgrensning av oppgaven	3
1.3 Tidligere forskning	3
1.4 Oppgavens struktur	5
2. Teori.....	6
2.1 Fritidsaktivitetenes posisjon i ungdomsårene.....	6
<i>2.1.1 Fra organisert til egenorganisert aktivitet.....</i>	<i>6</i>
<i>2.1.2 Endringer i livssituasjonen fører til nye prioriteringer.....</i>	<i>7</i>
<i>2.1.3 Strukturelle utfordringer i fritidsaktiviteter .....</i>	<i>7</i>
2.2 Betydningen av deltakelse i organiserte aktiviteter	8
<i>2.2.1 Glede som viktigste faktor for å drive idrett.....</i>	<i>8</i>
<i>2.2.2 Opplevelse av mestring .....</i>	<i>8</i>
<i>2.2.3 Fritidsaktiviteter og idrett som sosial arena .....</i>	<i>9</i>
<i>2.2.4 Følelse av sammenheng.....</i>	<i>10</i>
2.3 Institusjonens betydning for fritidsaktiviteter	11
<i>2.3.1 Profesjonelles utfordringer i institusjonelle kontekster .....</i>	<i>12</i>
<i>2.3.2 Klientens tilpasning til institusjonen .....</i>	<i>13</i>
2.4 Flytting i regi av barnevernet.....	14
<i>2.4.1 Ungdommenes opplevelse av flytting .....</i>	<i>15</i>
3. Metode	17
3.1 Kvalitativ metode	17
3.2 Utvalg av informanter.....	17
<i>3.2.1 Rekruttering av informanter .....</i>	<i>18</i>
<i>3.2.2 Endelig utvalg av informanter.....</i>	<i>20</i>
3.3 Intervjuprosessen	21
<i>3.3.1 Intervjuguiden .....</i>	<i>21</i>
<i>3.3.2 Intervjusettingen.....</i>	<i>23</i>
3.4 Transkribering	24
3.5 Analyseprosessen	25
<i>3.5.1 Koding .....</i>	<i>26</i>
<i>3.5.2 Kodingsprosessen.....</i>	<i>27</i>
<i>3.5.3 Analyse og drøfting .....</i>	<i>30</i>
3.6 Etikk	31
<i>3.6.1 Ivaretagelse av informantene .....</i>	<i>31</i>
<i>3.6.2 Forskningens relevans.....</i>	<i>33</i>
3.7 Pålitelighet og gyldighet.....	34
<i>3.7.1 Pålitelighet .....</i>	<i>34</i>

3.7.2 Gyldighet	35
4. Analyse og drøfting	37
4.1 Ungdommenes erfaring med deltakelse i fritidsaktiviteter	37
4.1.1 Fra organiserte til egenorganiserte fritidsaktiviteter	38
4.1.2 Fritidsaktivitetenes strukturer og rammer	41
4.1.3 Mestringsopplevelser i fritidsaktivitetene	43
4.1.4 Det sosiale fellesskapet i fritidsaktivitetene	48
4.1.5 Flyttinger i oppveksten fører til utprøvelse av ulike fritidsaktiviteter	50
4.2 Barnevernsinstitusjonens betydning for deltakelse i fritidsaktiviteter	52
4.2.1 De institusjonelle rammenes betydning for deltakelse	53
4.2.2 Medvirkning	56
4.2.3 Personalets involvering i fritidsaktivitetene	59
4.2.4 Betydningen av institusjonens beliggenhet	60
4.2.5 Tilrettelegging for aktivitet på institusjonsområdet	62
4.2.6 «Barnevernet burde ta litt mer hensyn til idrettene»	64
4.2.7 Ønsker for fremtiden	65
5. Avsluttende diskusjon	67
5.1 «Hvilke erfaringer har ungdom på barnevernsinstitusjon med deltakelse i fritidsaktiviteter og hvilken betydning har institusjonen for deres deltakelse?»	67
5.2 Videre forskning	70
Litteraturliste	71
Vedlegg 1: informasjonsbrev	74
Vedlegg 2: intervjuguide	76
Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD	79

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for oppgaven

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at det hvert år bor over tusen barn og unge på barnevernsinstitusjoner i Norge. De fleste av barna som bor på institusjon i dag er i alderen 13-18 år (Bufdir, 2019). Ungdommene er fordelt på ulike statlige og private institusjoner. Noen ungdommer har blitt flyttet mellom ulike barnevernsinstitusjoner, mens andre ungdommer er innenfor systemet i en kortere periode. Når disse ungdommene plasseres bort fra deres kjente miljø kan dette endre tilgangen til deres fritidsaktiviteter. Jeg ønsker å finne ut hvilken erfaring ungdommene som bor på barnevernsinstitusjonene har med deltakelse i fritidsaktiviteter. Hovedsakelig ønsker jeg å fokusere på deltakelse i idrett, men jeg vil også ha fokus på andre fritidsaktiviteter, både organiserte og uorganiserte.

I en rapport fra Ungdata publisert i 2017 viser det seg at de fleste tenåringene i Norge deltar i en eller flere organiserte aktiviteter. I aldersgruppen 13-19 år oppgir rundt seksti prosent at de er deltakende i enten en organisasjon, klubb eller lag. Sett i et større perspektiv viser tallene at ni av ti har vært med i en organisert fritidsaktivitet etter de fylte ti år. Etter idretten er det fritidsklubber, ungdomshus eller ulike religiøse foreninger ungdommene slutter seg til. Likevel er det store geografiske forskjeller innad i Norge. Avslutningsvis kommer de kulturelle fritidstilbudene. Jevnt over er det flere som er aktive i kulturskolen eller musikkskolen, enn i korps, kor eller orkester. I Ungdata undersøkelsen tas det også høyde for at ikke alle fritidstilbudene er kartlagt, noe som innebærer at om lag tretti prosent oppgir at de er med i «annen organisasjon» (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2017).

Bakgrunnen for valg av tema for oppgaven henger sammen med både min egen oppvekst og min arbeidserfaring som sosionom. Selv har jeg jobbet på barneverninstitusjon i nærmere seks år, noe som utgjør hele min aktive yrkeskarriere som sosionom. Jeg har møtt på mange ungdommer i ulike situasjoner, med ulike behov og ulike ønsker. Det som har opptatt meg de siste årene er hvilken mulighet ungdommene har til deltakelse i idrett og fritidsaktiviteter mens de er plassert på institusjon. Spørsmålet gjorde seg for alvor gjeldende da jeg jobbet på en akuttinstitusjon og møtte en ungdom med et stort ønske om å være med på motorsport. Sporten viste seg å være vanskelig å delta på av ulike årsaker. Først og fremst var motorsport

vanskelig å finne i området hvor institusjonen var plassert, samt at den stilte store krav til utstyr. I tillegg krevdes samtykke fra foreldre eller foresatte, noe som også var problematisk gitt ungdommens livssituasjon. Ungdommen ble senere plassert på en omsorgsinstitusjon hvor vedkommende skulle bo over en lengre periode. Denne historien fikk meg til å tenke over hvilke muligheter ungdom som bor på institusjon har til deltakelse i idrett og fritidsaktiviteter. I den sammenheng begynte jeg å reflektere over hvordan institusjonen har betydning for deres deltakelse, nærmere bestemt hvordan fremmes og hvordan hemmes deltakelse for de som bor på barnevernsinstitusjon.

Ut fra denne historien har jeg blitt opptatt av hvilke muligheter den enkelte har til deltakelse i idrett og fritidsaktiviteter. Idrett har vært en sentral del av mitt liv. I likhet med de fleste barn i Norge var jeg deltakende i et idrettslag. Stedet jeg vokste opp på hadde bare fotball å by på, og det var en selvfølge for meg å være med på det. Mine foreldre stilte opp på dugnad, kjørte til fotballkamper, fraktet meg til trening, heiet på meg, ga meg utstyret jeg trengte og betalte medlemskontingent til idrettslaget. De var helt avgjørende for at jeg kunne delta på den fritidsaktiviteten jeg ønsket. Idretten ga meg mye glede. Den var en sentral del av min identitet, sosialiseringsarena og avgjørende for flere av de relasjonene jeg opparbeidet meg i ungdomsårene. I forbindelse med at jeg i løpet av de siste seks årene har jobbet på ulike barnevernsinstitusjoner, har jeg fått et innblikk i hvilke muligheter ungdom på institusjon har til deltakelse i idrett og fritidsaktiviteter. Med dette som utgangspunkt begynte jeg å jobbe frem det som i dag har blitt min masteroppgave.

Den siste tiden har jeg undret meg over hvilke erfaringer ungdom på barnevernsinstitusjoner har innenfor dette området. Har de muligheten til å drive den idretten eller delta på den fritidsaktiviteten de selv ønsker? På hvilken måte opplever ungdommene at institusjonen de bor på tilrettelegger for deltakelse? Har de samme mulighet til å drive med det de ønsker som ungdommene som bor hjemme hos sine foreldre, da særlig med tanke på de kravene idretten stiller for foreldrenes deltakelse? Hvis ungdommene ikke driver med idrett, hva er årsaken til det? Blir de gitt muligheten, men ønsker ikke å delta, og i så fall hvorfor? I kapittel 1.3 vedrørende tidligere fremkommer det at jeg finner lite forskning knyttet til ungdommer i barneverninstitusjon sine erfaring med deltagelse i idrett og fritidsaktiviteter. Jeg mener området er viktig for å ivareta ungdommene som er i en sårbar situasjon. Deltakelse i idrett og fritidsaktiviteter kan fremme flere positive aspekt, som idrettsglede, fysisk aktivitet, mestring, sosialisering og identitetsbygging. På den andre siden er ikke idrett for alle, men hvilke andre

aktiviteter gis da ungdommene mulighet til å delta på? Det er disse problemstillingene oppgaven tar sikte på å utforske.

1.2 Forskningsspørsmål og avgrensning av oppgaven

Studiens forskningsspørsmål er som følger:

«Hvilke erfaringer har ungdom på barnevernsinstitusjon med deltakelse i fritidsaktiviteter og hvilken betydning har institusjonen for deres deltakelse?».

Forskningsspørsmålet er, som teksten viser, todelt og skal med det utforske både ungdommenes erfaringer og institusjonens betydning for deltakelse i fritidsaktiviteter.

Til tross for et bredt forskningsspørsmål avgrenses forskningen på følgende to områder. For det første er institusjonene ungdommene bor på omsorgsinstitusjoner. Omsorgsinstitusjoner blir omtalt for å være den «vanligste» institusjonen blant barnevernsinstitusjonene.

Plasseringen er et resultat av samarbeid mellom ungdommen, familien og barnevernstjenesten. Omsorgsinstitusjonen skal utøve den daglige omsorgen, herunder faller også deltakelse i fritidsaktiviteter. Oppholdet på institusjonene har en gjennomsnittstid på ni måneder (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2020). For det andre er studiets informanter i alderen 16-18 år, dette for å ivareta samtykkereglene ovenfor ungdommen, da barn under 16 år må ha samtykke fra foreldre. Ved denne avgrensningen blir akuttinstitusjoner og atferdsinstitusjoner utelatt. Bakgrunnen for dette er at jeg ønsker å fokusere på ungdom som bor under langtidsopphold på barnevernsinstitusjon. I tillegg ønsker jeg å ha informanter med tilnærmet lik bakgrunn for et bedre sammenligningsgrunnlag. Avgrensningen av forskningsspørsmålet medfører at informantene har tilsvarende likt utgangspunkt og bor under tilnærmede like rammer.

1.3 Tidligere forskning

I arbeidet med å finne eksisterende forskning har ulike søkemetoder blitt benyttet for å finne artikler og forskningsrapporter som møter kravene til validitet og gyldighet. Innenfor universitetets bibliotek har jeg søkt i Bibsys hvor blant annet følgende søkeord ble benyttet: «barnevernsinstitusjon», «barnevernsinstitusjon aktivitet», «idrett og sosialisering», «idrett og utvikling» samt «betydningen av idrett». For å finne spesifikke rapporter knyttet til ungdom

og idrett har jeg brukt Buudir sitt eget nettbibliotek. Der har jeg brukt søkeordene «idrett», «ungdom og idrett», «institusjon og idrett». På Google Scholar har jeg brukt søkeordene «idrett på barnevernsinstitusjon», «selvbilde idrett», «idrettens betydning» samt «erfaring idrett». Bakgrunnen for at ordet idrett ble benyttet i større grad enn fritidsaktiviteter, er at forskning hadde utgangspunkt i idrett, men ble senere endret til fritidsaktiviteter. Innenfor den norske konteksten fant jeg ulike artikler vedrørende ungdom og fritidsaktiviteter. Blant annet har Moser (2006) skrevet om selvbilde og deltakelse i fysisk aktivitet. Hammer (2017) har sett på fysisk aktivitet og idrettsdeltakelse blant barn og unge, mens Seippel (2002) har tatt for seg idrett og sosial integrasjon. Fellesnevneren var at de i stor grad omhandlet idrettsdeltakelse blant barn og unge, hvor ulike statistikker på hva som fremmer og hemmer deltakelse presenteres. I tillegg var flere artikler og forskningsrapporter rettet mot sosial integrasjon og selvutvikling. Flere av rapportene ble benyttet som utgangspunkt for å få kjennskap til området, samt innhente relevant faglitteratur fra referanselistene, som videre kunne utforskes. Jeg fant også flere forskninger knyttet til sosial ulikhet og deltakelse i idrett, hvor essensen i forskningen var hvordan samfunnet kan jobbe mer inkluderende mot denne gruppen barn og ungdom. Ettersom mitt forskningsprosjekt omhandler ungdom på barnevernsinstitusjon og deres erfaringer med deltakelse i idrett, vurderte jeg at denne typen forskning ikke var relevant for å forklare ungdommenes erfaringer. Når det gjelder barnevernsinstitusjoner har forskningene hovedsakelig fokusert på omsorgsvilkårene til barn og ungdom på barnevernsinstitusjon (Hjerde, Viljugrein & Lindboe, 2016), samt medvirkning (Jensen, 2016) og psykisk helse (Kayed et al., 2005). Selv om jeg ikke anvendte disse artiklene og rapportene som teori i oppgaven, var artiklene og forskningsrapportene nyttige for å danne et bakgrunnsbilde før arbeidet og med det får et overblikk over tilgrensende tematikk. Underveis i prosessen fortsatte søkene etter relevant litteratur ut fra empirien. Etter hvert som jeg har innhentet nye funn økte behovet for annen litteratur. I stedet for å fokusere på idrett, har søkene gått over til å gjelde fritidsaktiviteter. I tillegg har jeg søkt innenfor en internasjonal kontekst med engelske søkeord. Også her har resultatet i stor grad vist seg for å være det samme som innenfor den norske konteksten.

Oppsummert finner jeg ingen konkrete studier som omhandler ungdom på barnevernsinstitusjoner og fritidsaktiviteter. Imidlertid er det skrevet en bacheloroppgave som utforsker hvilke muligheter ungdom i sårbare situasjoner har for å delta i organisert idrett (Havstein & Osen, 2021). Imidlertid vurderer jeg at bacheloroppgaven ikke møter kravene til validitet og gyldighet og er dermed ikke anvendt i denne forskningen. Som nevnt ovenfor

finnes ulike studier vedrørende betydningen av idrett og fritidsaktiviteter. Ulike forskere har sett på marginaliserte grupper og deltakelse i ulike idretter. Blant annet har Anne Tjønndal forsket på jenters deltakelse i skating (Tjønndal, 2018), samt muslimske jenters deltakelse i boksing (Tjønndal & Hovden, 2020). Anders Bakken har gjennomført flere studier med fokus på ungdom og ungdoms oppvekstbetingelser, da spesifikt sosiale forskjeller blant ungdom (Bakken, 2017; Bakken, 2019). Vedrørende barnevernsinstitusjoner er det forsket på hvilke forhold ungdommene som bor der lever under og hvordan det kan påvirke dem i hverdagen. Margaretha Järvinen, Nanna Mik-Meyer, Jørgen Larsen og Nils Mortensen har forsket på forholdet mellom hjelper og bruker, for å forstå hvordan hjelpeinstansen påvirker brukeren (Järvinen & Mik-Meyer, 2003; Järvinen, Larsen & Mortensen, 2005). Med dette som utgangspunkt har jeg satt sammen de ulike komponentene for best mulig å undersøke hvilke erfaringer ungdom på barnevernsinstitusjon har med deltakelse i idrett.

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven har til nå tatt for seg innledningen, hvor bakgrunnsinformasjon om tema og forskningsspørsmål ble presentert. I kapittel to presenteres oppgavens teorigrunnlag. Teorien er utgangspunktet for analysen og drøftingen, da den legger grunnlaget for å besvare forskningens todelte problemstilling. Kapittel tre består av mine metodevalg samt analyseprosessen. Her presenterer jeg hvordan forskningsprosjektet har gått frem samt valgene som er tatt underveis i prosessen. Analysen av funnene presenteres i kapittel fire. I dette kapittelet blir empiri og analyse drøftet. Til slutt kommer kapittel fem med oppgavens avslutning. Her oppsummerer jeg oppgaven samt kommer med mine betraktninger rundt behovet for videre forskning.

2. Teori

Ettersom forskningsspørsmålet omhandler både ungdommenes erfaringer og institusjonens betydning, vil det i dette kapittelet bli presentert teori tilpasset begge delene av forskningsspørsmålet. Teorien er valgt ut for å belyse fenomenene som undersøkes og skal brukes som grunnlag i kapittel fire som omhandler forskningens analyse og drøfting.

2.1 Fritidsaktivitetenes posisjon i ungdomsårene

I arbeidet med å se på hvilke erfaringer ungdom som bor på barnevernsinstitusjon har med deltakelse i fritidsaktivitet, vil det være av betydning å se på den allmenne trenden blant ungdom og deltakelse i idrett. Det er ikke et mål å sammenligne de ulike funnene, da sammenligningsgrunnlaget vil være for tynt, men til tross for det vurderer jeg at informasjonen er nyttig for å kunne danne seg et helhetlig bilde.

2.1.1 Fra organisert til egenorganisert aktivitet

I arbeidet med å utforske hvilke erfaringer ungdom på institusjon har med idrett, er det relevant å se på hva som er den generelle trenden i Norge. Om lag halvparten av tenåringene i dag er aktiv i et idrettslag (Bakken, 2017). Basert på rapporten til Hammer (2017) viser det seg at flere ungdommer slutter i organisert idrett i ungdomsårene, men til tross for det opprettholder et høyt aktivitetsnivå ved å gjennomføre egenorganisert aktivitet. Den organiserte idretten blir av mange byttet ut med mosjonering, annen fysisk aktivitet og særlig trening på treningssenter. Utviklingen de siste årene er at aktivitetsnivået er stabilt, men inaktiviteten på den andre siden har blitt høyere. Dette innebærer at ungdommene har mer stillesittende aktivitet i tiden de ikke utfører fysisk aktivitet. Jevnt over viser det seg at guttene er de mest aktive. Rapporten viser at ungdom som er fysisk aktiv på fritiden har en opplevelse av bedre helse enn de som er mindre aktiv, i tråd med dette er også fysiske helseårsaker oppgitt som den viktigste årsaken for at ungdommene er i fysisk aktivitet. Når det gjelder hvilke idretter som er mest attraktive skiller fotball, ski, håndball, turn og svømming seg ut som vinnerne (Hammer, 2017)

Dataspilling blir i likhet med idrett omtalt som en utbredt aktivitet. Imidlertid skiller dataspill seg fra idrett ved at det er en uorganisert egenaktivitet som ikke er voksenstyrt. Samtidig omtales dataspill som en aktivitet med lite interesse fra ungdommenes foreldre, noe som igjen

fører til at de har lite innsyn i aktiviteten. Idrett på sin side omtales som en attraktiv, sunn og oppbyggelig aktivitet der ungdommer tiltrekkes, mens dataspill knyttes til bekymring for stillesittende og usosial fritid (Sletten, Strandbu & Gilje, 2015).

2.1.2 Endringer i livssituasjonen fører til nye prioriteringer

Et stort spørsmål er hva som gjør at frafallet fra den organiserte idretten er høyt i ungdomsårene. Den mest naturlige forklaringen er at livet endrer seg og i takt med det prioriteringen for hva som oppleves viktig hos den enkelte. Skolen blir mer krevende og trenger mer oppmerksomhet, samt at venner og andre interesser tar større fokus. Når disse områdene krever mer fra ungdommen viser det seg at idretten ikke klarer å tilpasse tilbudet til ungdommene slik at det samsvarer med deres behov (Hammer, 2017; Bakken, 2018). I tillegg presenterer Bakken (2017) et funn om at økt prestasjonskrav i idretten er en av de viktigste faktorene for at ungdom slutter i idretten.

2.1.3 Strukturelle utfordringer i fritidsaktiviteter

Når forskningsprosjektet stiller spørsmål rundt hvilke erfaringer ungdommene har med fritidsaktiviteter, vurderes det relevant å presentere teori vedrørende strukturene i organiserte fritidsaktiviteter. Ifølge Andersen (2003) har flere barn og unge utfordringer knyttet til strukturene i fritidsorganisasjoner. Organiserte aktiviteter er strukturert etter gitte tidspunkt, regler og normer ungdommer skal innrette seg etter. Noen barn og ungdommer har vokst opp i hjem uten strukturer og med det ikke lært seg å tilpasse seg normene og reglene som gjelder i samfunnet for øvrig.

I forlengelsen av disse utfordringene gjør problematikken knyttet til sosiale ferdigheter seg gjeldende. Organiserte fritidsaktiviteter innebærer å forholde seg til voksenpersoner som organiserer aktivitetene. Hvis ungdommene mangler sosiale ferdigheter som å forholde seg til og knytte seg til voksenpersoner, opplever de utfordringer med å tilpasse seg den organiserte fritiden. En mulig forklaring på at noen opplever disse utfordringene er at de har vokst opp i hjem hvor foreldrene ikke har imøtekommet barnas grunnleggende behov knyttet til voksenkontakt, samtaler og lek (Andersen, 2003).

2.2 Betydningen av deltakelse i organiserte aktiviteter

Ettersom ungdommer driver med ulike former for fritidsaktiviteter har aktivitetene en funksjon for den enkelte. Spørsmålet blir da hvilken funksjon fritidsaktivitetene har? Hva tilfører den ungdommene og hvorfor er det hensiktsmessig å drive med aktivitetene? I det følgende presenteres ulike teori på hva fritidsaktiviteter og idrett bidrar med i ungdommene sitt liv, i tillegg til teori vedrørende Antonovskys begrep om følelse av sammenheng. Denne teorien vurderes å være relevant for å tilføre forståelse rundt hva som betegnes som viktige komponenter i menneskets liv.

2.2.1 Glede som viktigste faktor for å drive idrett

Det fremkommer av Skille og Østerås (2011) at opplevelse av glede er den viktigste faktoren for å drive idrett, men at glede er individuelt, noe som medfører et stort skille for ungdommene i 16-19års alderen. For noen medfører konkurranse glede, mens andre synes konkurranse er mindre gøy. Flere av ungdommene som slutter i organisert idrett opplever at gleden med idretten reduseres eller forsvinner. Basert på funnene kan det se ut til at denne ungdomsgruppen ikke finner ønsket tilbud i idretten, noe som medfører at de driver aktivitetene de selv ønsker utenfor den organiserte idretten. Ut fra dette kan en si at det ikke er idretten som blir tatt med i voksenlivet, men den fysiske aktiviteten. Teorien rundt glede gir nyttig informasjon både når det kommer til hva som driver ungdommene i idretten, men også hva som gjør at de slutter i den organiserte aktiviteten.

2.2.2 Opplevelse av mestring

Forskning viser at det er flere positive aspekt ved å delta i organiserte aktiviteter. Først og fremst presiserer Sletten et al. (2015) at deltakelse i fritidsaktiviteter kan bidra til opplevelse av mestring. Denne teorien er relevant for forståelse av hva de organiserte aktivitetene gir av positivt innslag i den enkeltes liv. Fortsatt er det behov for å få en forståelse av hva mestringsopplevelse innebærer. Når mestring blir omtalt som et viktig gode ved fritidsaktiviteter og idrett er det grunn til å stille seg spørsmål om hva mestring kan bety for ungdommene. Germundsson (2006) diskuterer hva begrepet betyr. Begrepet gjør seg gjeldende i flere ulike kontekster, hvor betydningen av mestring tilpasses målet. Altså vil mestring i skolen innebærer at noe annet enn i idretten. Bekymringsverdig er det at mestring i flere sammenhenger innebærer å være flinkest eller best, snarere enn å fokusere på enkeltmenneskets mestring av hverdagen. Ved en slik tilnærming til begrepet handler

mestring om hvordan mennesket på konstruktive måter håndterer livet sitt, både i smerte og i motgang. Sett i denne konteksten vil en slik tilnærming til mestringsbegrepet være mer hensiktsmessig, da det tar sikte på livsmestring heller enn mestring innenfor et konkret felt.

Mestring blir av Sommerschild (1999) sett på som en mulighet. Dette perspektivet tar utgangspunkt i at ethvert menneske og enhver situasjon innehar egne mestringspotensialer. Ved å åpne de ulike potensialene finner mennesket frem til nye muligheter og styrker som fungerer styrkende i livet. I forlengelsen av denne tankegangen er det to hovedpunkter som må oppnås for å føle mestring, henholdsvis tilhørighet og kompetanse. Med utgangspunkt i teorien til Sommerschild har Germundsson (2006) forsøkt å utvikle en ny definisjon av mestring. Selv om definisjonen ikke er formell, vurderes den relevant for temaet om hvilken erfaring ungdom på barnevernsinstitusjon har med deltakelse i idrett.

Germundsson (2006) mener at «mestring er en målrettet handling eller samhandling som styrker egenverd og motstandskraft». Handlingene kan oppstå i alle situasjoner, alt fra måltider til store begivenheter. Hovedkjernen er at mestring er et resultat av prosesser som bidrar til egenverd og motstandskraft. Ved å definere mestring på denne måten skapes det muligheter for å møte utfordringer i livet på måter som fører til selvutvikling. Handlinger som ikke skaper egenverd eller motstandskraft utelukkes. Oppsummert kan en si at mestring innebærer mer enn å være best på et område. Ut fra dette synspunktet fører mestring til at mennesket opparbeider seg kvaliteter for å mestre tilværelsen.

2.2.3 Fritidsaktiviteter og idrett som sosial arena

Forskning viser at det hovedsakelig er tre måter barn og ungdom rekrutteres til idrettslag. Dette fremkommer av forskningsrapporten til Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (2017). Teorien gjør seg relevant for å forstå hvordan ungdommene har blitt rekruttert til aktivitetene. De aller fleste forteller at de ble integrert til idretten av venner. Denne gruppen utgjør derfor den vanligste måten for rekruttering. Familiemedlemmer er den nest vanligste måten å komme i kontakt med idrettslag på, mens rekruttering via institusjoner er den tredje gruppen. Avslutningsvis slutt kommer rekruttering fra idrettslagene selv og til slutt skolen. Fellesskapet i de organiserte fritidsaktivitetene blir fremhevet som en bidragsyter for barn og unges sosiale liv (Sletten et al., 2015). Dessuten er fellesskapet også viktig for læring og deltakelse i samfunnet (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig, 2017). Ikke nok med det, frivillige organisasjoner blir av Seippel (2002) sett på som en arena for nettverksbygging.

Nye relasjoner skapes, mens eksisterende videreutvikles. Når denne formen for nettverksbygging finner sted vil mennesket kunne oppleve individuell utvikling hvor fellesskapet, sosial kompetanse og sosial integrasjon fremmes.

Oppsummert kan en si at organiserte aktiviteter fyller sosiale funksjoner. Innenfor idretten er Moser (2006) opptatt av selvoppfatningen barn og ungdom får ved deltakelse i idrett. Han hevder at identitet og selvoppfatning utvikles på følgende måte:

«barnet må finne hensiktsmessige sosiale betingelser som oppleves som positivt i forhold til egen identitet og selvoppfatning, men det må ut over det også finnes rom og anledning til å drive sitt individuelle prosjekt fremover» (Moser, 2006, s. 6).

2.2.4 Følelse av sammenheng

Antonovsky (1991) opererer med begrepet følelse av sammenheng. Han mener det er en viktig faktor for at mennesket skal oppnå god helse, eller nærmere bestemt bevege seg mot den positive siden av dimensjonen helse-uhelse. Opprinnelig utviklet han begrepet «känsla av sammanhang (KASAM)». Sammenfattet kan en si at en helsefremmende faktor er at mennesket opplever følelse av sammenheng i livet. Selv definerer han begrepet på følgende måte (oversatt av Magnus Elfstadius):

«Känslan av sammanhang är en global hållning som uttrycker i vilken utsträckning man har en genomträngande och varaktig men dynamisk tillit till att (1) de stimuli som härrör från ens inre och yttre värld under livets gång är strukturerade, förutsägbara och begripliga, (2) de resurser som krävs för att man skall kunna möta de krav som dessa stimuli ställer på en finns tillgängliga, och (3) dessa krav är utmaningar, värda investering och engagemang» (Antonovsky, 1991, s. 41).

Følelsen av sammenheng består av tre komponenter: begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet. Altså handler følelse av mestring om i hvilken grad vi opplever at egen tilværelse er begripelig, håndterbar og meningsfull. Begripelighet utgjør kjernen i definisjonen, nærmere bestemt i hvilken grad en opplever indre og ytre stimuli som håndterbart. En person med høy grad av begripelighet står bedre rustet til å håndtere uforutsigbare hendelser som noe som kan forklares. På den måten opplever en sammenheng mellom de ulike delene i livet. Begrepets andre komponent, håndterbarhet, omhandler i hvilken grad en opplever at egne ressurser kan hjelpe til å håndtere ytre stimuli. Ressursene

kan være i form av egne styrker, men også i form av ytre komponenter som familie, trosretning, venner og lignende. En person med høy grad av håndterbarhet føler seg ikke som et offer i situasjoner med motgang. Heller vil en ikke føle at verden behandler en urettferdig, men derimot stå rustet for å håndtere de vanskelige hendelsene som vil møte deg i livet. Til slutt presenteres meningsfullhet som den tredje komponent i opplevelse av sammenheng. Meningsfullhet betraktes som begrepets motivasjonskomponent. Nærmere bestemt innebærer det at de ulike områdene i livet skal ha en betydning, hvilket igjen kommer til uttrykk følelsesmessig, så vel som at det bidrar til en kognitiv mening. En skal altså kjenne at livet har en følelsesmessig mening. Dette gjøres ved at en søker mening i livets oppturer og nedturer, og kommer seg igjennom dem med verdigheten i behold (Antonovsky, 1991).

Innenfor konteksten om idrett og fritidsaktiviteter har Sipos, Jerges og Tóth (2014) knyttet Antonovskys begreper til et helseperspektiv. De har sett på hvordan følelsen av sammenheng kan kobles sammen med helse. Ifølge dem er det tre elementer som bidrar til å beskytte og utvikle helsen. Forståelighet anvendes som et alternativ til begripelighet. Forståelse handler om hvordan mennesket på et kognitivt nivå forstår hendelsene i eget liv og klarer å tolke dem. Håndterbarhet blir betraktet som et element som manifesteres på atferdsnivå. Dette innebærer i hvilken grad personen reagerer på hendelser som oppstår. Meningsfullhet innebærer at den enkelte anser livshendelsene som betydelige å meste.

2.3 Institusjonens betydning for fritidsaktiviteter

Ungdommene i denne forskningen bor på ulike barnevernsinstitusjoner i Norge. På institusjonene er det miljøterapeutene og miljøarbeiderne som er deres nærmeste voksenpersoner. Miljøterapeutene på barnevernsinstitusjonene innehar mange ulike roller i sin arbeidshverdag, noe som igjen får betydning for samhandlingen med ungdommene, og for ungdommenes hverdag. For å forstå betydningen av institusjonelle rammer og strukturer relatert til hverdagslivet til de som bor på institusjonene, har jeg valgt å benytte et interaksjonistisk perspektiv. Ifølge Spector og Kitsuse (referert i Järvinen et al., 2005) fokuserer sosial interaksjonisme i amerikansk sosiologi på relasjonen mellom system og klient. Målet er å forstå hvordan klienten har havnet i sin posisjon. På veien til en slik forståelse skal en analysere opprinnelsen av sosiale problemer og betrakte det som en prosess som fører til klienter. Smith (referert i Järvinen og Mik-Meyer, 2003) presiserer at

interaksjonisme fokuserer på samspillet mellom hjelper og klient. I interaksjonen vil ofte hjelperne dra med seg antagelser inn i møtet som medfører at det er utfordrende for hjelperen å se hvordan de sosiale relasjonene de inngår i påvirker relasjonen. Det teoretiske bidraget som presenteres her er et interaksjonistisk perspektiv slik det er beskrevet av Järvinen et al. (2005) samt Järvinen og Mik-Meyer (2003). Dette anvendes i oppgaven for å forstå betydningen institusjonen har for ungdommenes deltakelse i fritidsaktiviteter.

2.3.1 Profesjonelles utfordringer i institusjonelle kontekster

Miljøterapeutene på barnevernsinstitusjonen innehar mange ulike roller i sin arbeidshverdag. Jeg anvender interaksjonistisk teori (Järvinen & Mik-Meyer, 2003; Järvinen et al., 2005) til å forstå institusjonens og miljøterapeutens rolle og betydning for deltakelse i fritidsaktiviteter. En av de største utfordringene til den profesjonelle blir av Järvinen & Mik-Meyer (2003) omtalt å være konflikten mellom de profesjonelle og administrative aspektene i arbeidet. Det som i utgangspunktet skulle være hjelperens hovedoppgave, det profesjonelle arbeidet til sosialarbeideren, har over tiden blitt skygget over av administrative oppgaver som blant annet dokumentering, målsetninger og andre skriftlige fremstillinger. Denne utviklingen har ført til at sosialarbeideren har mindre tid til det terapeutiske arbeidet med den enkelte klienten.

Sosialarbeiderens rolle i arbeidet med en bruker av hjelpesystemet ser ut til å ha endret seg de siste årene. Tidligere var hjelperen en ekspert som hadde kunnskap om hva klienten måtte gjøre og hvilke tiltak som skulle til for å gjøre livet til den enkelte bedre. I dag ligger fokuset på at brukeren skal oppleve selvutvikling og frigjørelse ved bruk av hjelpesystemet. Den enkelte skal få verktøy til å videreutvikle seg selv, på samme tid er klienten hovedpersonen og med bakgrunn i det skal medvirke i hjelpeprosessen. Denne prosessen innebærer ansvarliggjøring av den enkelte, på samme tid som brukeren blir sett på som ekspert i eget liv (Järvinen & Mik-Meyer, 2003)

Arbeidet med utsatte mennesker innebærer at brukeren involveres og medvirker i endringsarbeidet. Dette innebærer at den selv deltar i utarbeidelsen av egen målsetning og i forlengelsen av det hvilke metoder som skal til for å nå målet. En slik tilnærming skal bidra til å styrke brukerens autonomi og ansvar. For å oppnå dette må fokus være på brukerens ressurser, ikke problemer. Når det er sagt finnes det noen grenser for hvor langt selvbestemmelsen til brukeren går. Dette må vurderes i sammenheng med risiko og

samarbeidsvilje hos den enkelte, slik at en sikrer et konstruktivt utviklingsarbeid (Järvinen & Mik-Meyer, 2003).

I takt med endringen av brukerens rolle, har også hjelperen blitt ilagt nye forventninger og krav i sin rolleutøvelse. I tillegg til å utøve faget, stilles det i følge Järvinen og Mik-Meyer (2003) krav om at den profesjonelle har en personlig involvering i brukeren. Dette gjøres ved å vise empati, veilede, være en medhjelper eller være en rollemodell. Når det er sagt er det viktig å påpeke at den personlige involveringen skal være på et profesjonelt plan. Denne tilnærmingen som hjelpeperson innebærer at hele mennesket blir brukt, noe som kan føre til at en i større grad appellerer til følelsesregisteret. På den måten ønsker en som hjelper å bidra til at brukeren opplever forbedret livskvalitet.

Teorien gir nyttig informasjon for å kunne forstå de strukturelle forholdene som melder seg på institusjonene ungdommene bor på. Hvilke oppgaver de ansatte må forholde seg til, samt hvilke forventninger som settes til dem, er sentral kunnskap for å forstå betydningen til institusjonen. I tillegg er det avgjørende å bakgrunnskunnskap om hvilke forventninger de ansatte kan sette til ungdommen.

2.3.2 Klientens tilpasning til institusjonen

Innenfor den institusjonelle verden hevder (Järvinen & Mik-Meyer, 2003) at klientene må tilpasse seg institusjonen. Innenfor barnevernsinstitusjonen som kontekst forteller forståelsen oss noe om hvordan ungdommene må innrette seg sin nye hverdag på institusjonen, noe som igjen kan hjelpe oss til å skjønne hvilke forhold ungdommene lever under. Dette kan da bidra til å forstå ungdommenes fortellinger om sin erfaring rundt hvordan institusjonen påvirker fritidsaktivitetene deres. Ettersom institusjonene ikke kan forme seg etter ulike mennesker, blir det personen som kommer inn i institusjonen sin jobb. Dette innebærer at enkeltpersonene med sine problemer endres til et format hvor de kan formes etter institusjonens rammer. På den måten skal klienten kunne innrette seg etter de gjeldende regler og rutiner. En kan si at et menneske blir omgjort til en klient for å passe inn i institusjonen. Når et enkeltmenneske blir tilpasset klientrollen, stilles det store utfordringer knyttet til prinsippet om at hvert individ er unikt og skal behandles deretter. I stedet for at sannheten er det klienten formidler om seg selv, er det institusjonenes oppfatning av klienten som ofte blir den gjeldende (Järvinen & Mik-Meyer, 2003).

2.4 Flytting i regi av barnevernet

Ungdommene som bor på barnevernsinstitusjon har opplevd flyttinger i regi av barnevernet. For å kunne forstå betydningen av flyttingene skal teorien belyse hvordan en flytting i barneverntjenestens regi kan påvirke den enkelte ungdommen. For å oppklare begrepet flytting, regnes det som ensbetydende med plassering. Det viser seg at barna og ungdommene selv benytter begrepet flytting, mens barnevernstjenestene betegner det som en plassering (Andenæs & Skollerud, 2003). Når en ungdom blir flyttet til en barnevernsinstitusjon, skal institusjonene ta over den daglige omsorgen for barnet. Dette innebærer at personalet, de voksne på institusjonen, skal veilede ungdommen igjennom hverdagen. Herunder skal rutiner opprettholdes eller skapes, hvilket blir sett på som en avgjørende faktor for å tilrettelegge hverdagen så nært opp mot en ordinær familiehverdag som mulig. Aspektet blir utfordrende å oppnå når barnet flyttes langt fra sin egen familie, eller i de tilfellene øvrig familie ikke kan bidra i ungdommenes liv (Andenæs & Skollerud, 2003). Christiansen og Havnen (2003) forstår en flytting for ungdommen som et sammenbrudd. Foreldrenes ivaretagelse av barnet mislykkes, og med det blir det et brudd i relasjonen mellom foreldrene og barnet. Sett fra et barnevernstjenestens sin side fører også bruddet i familien til et sammenbrudd i form av at de ikke lykkes i å gi familien hjelp mens barnet enda bodde hjemme i form av hjelpetiltak. Før en flytting kan gjennomføres, skal barnevernstjenesten etter loven ha utprøvd hjelpetiltak i hjemmet. Plassering utenfor hjemmet og i institusjon blir betraktet som siste utvei fra barnevernets side. Det skal unngås så langt det er mulig.

Tjelflaat (2003) skriver at opphold i barnevernsinstitusjon skal være kortvarig. Målsetningen er forankret både politisk og faglig. Erfaring viser likevel at noen oppholder seg flere år i institusjonene. På Bufdir sine nettsider viser noen av de statlige omsorgsinstitusjonene til forventet oppholdstid under plassering. Jevn over legger de fleste omsorgsinstitusjonene seg på en forventet oppholdstid på ni måneder til et år. Noen institusjoner sier at oppholdstiden er individuell, mens andre opplyser om forventet oppholdstid på rundt atten måneder (Bufdir, u.å). For disse barna og ungdommene representerer barnevernsinstitusjonene en betydningsfull omsorgsarena. Forskningen til Tjelflaat (2003) peker på at noen ungdommer har utfordringer med å slå seg til ro på institusjonene, uavhengig om de tror de skal tilbake til familiene sine, eller om de skal flytte videre til et nytt sted. Fellesnevneren viser seg uansett å være at ungdommene har utfordringer med og slå seg til ro der de skal bo ettersom de skal flytte innenfor et kort tidsrom. Hva som er et kort og langt tidsperspektiv, varierer også for

den enkelte. På den ene siden forklarer en ungdom at de snart skal hjem til familien sin og at det derfor ikke er behov for å etablere seg. På den andre siden forklarer en ungdom som har opplevd gjentatte flyttinger at det er slitsomt å bli kjent med nye folk når de snart skal forlates. Oppsummert viser funnene at ungdommene som bor på institusjoner har utfordringer med å tilpasse seg bosituasjonen, da de vet at de innenfor en relativt kort tidsramme skal flytte videre.

2.4.1 Ungdommenes opplevelse av flytting

Forskning viser at ungdommene opplever flyttingene ulikt. I det følgende presenteres funn fra Angel og Blekesaune (2014) sin forskning om hvordan ungdommene selv opplever flyttingen. Selv om denne forskningen ikke tar for seg selve opplevelsen av flytting, mener jeg likevel det er viktig kunnskap for å kunne knytte flyttingene sammen med hvilken erfaring ungdommene har med deltakelse på fritidsaktiviteter mens de bor omsorgsinstitusjoner. Hovedsakelig viser det seg at ungdommene opplever flyttingen som en belastning. Et nytt sted med nye regler og nye mennesker å forholde seg til har vist seg å være belastende. For noen oppleves det skremmende, mens for andre trygghetsskapende. Belastningen kan for noen være triggende, som igjen utløser reaksjoner hos den enkelte. Andre kan oppleve trygghet i form av at de møter mennesker som bryr seg om dem, de vet hvor de skal være. Når en ungdom blir flyttet fra et sted til et annet, kan det medføre en opplevelse av å være uønsket. Dette gjelder både fra egen familie, men også fra eventuell fosterfamilie eller beredskapshjem. Et tiltak for å minske denne følelsen er ifølge ungdommene å bli godt informert og selv trukket inn i prosessen. Når det kommer til institusjonene erfarer noen ungdommer at personalet er flinke til å informere om tiltaket de kom til, noe som igjen medfører mulighet for å ta ting i sitt eget tempo, samt snakke om sin nye situasjon (Angel & Blekesaune, 2014)

Angel og Blekesaune (2014) har forsket på hvordan flyttinger i barnevernet påvirker barna og ungdommene som flyttes. I rapporten tar de for seg ungdommens perspektiver hvor de selv forteller om sine opplevelser av å bo på barnevernsinstitusjon. Først og fremst er følelsen av å bli sett viktig for ungdommene. Noen sitter med en følelse av at ansatte bryr seg om dem, mens andre sitter med en følelse av å bli oversett og ignorert. Denne følelsen viser seg å være knyttet til opplevelsen av maktutøvelse blant barnevernsansatte. I stedet for å se på ungdommen som et individ med følelser, sitter ungdommen igjen med opplevelsen av å bli betraktet som en ting. Opplevelsen kommer som et resultat av lite informasjon samt

manglende inkludering i eget liv. Innenfor barneverninstitusjonene viser det seg utfordrende med mange voksne å forholde seg til. En ungdom forteller om en opplevelse av at ingen brydde seg ettersom de voksne kommer og går samme dag, noe som fører til at det bli mange voksne å forholde seg til. Andre utfordrende opplevelser kan også føre til denne opplevelsen, som det å se ansatte utøve tvang på medungdommer som blir lagt i bakken. Når det gjelder de ungdommene som opplever ivaretagelse og trygghet på institusjonen, var dette forbundet med at ungdommen følte de ansatte hjalp til med å stabilisere livet. Vedkommende opplevde trygghet og forutsigbarhet i hverdagen (Angel & Blekesaune, 2014). Oppsummert viser det seg at ungdommene har ulike erfaringer med å bli flyttet. Erfaringene er i stor grad knyttet til de voksne som jobber på institusjonene og hvordan de er med på å påvirke ungdommenes situasjon. Hovedsakelig viser det seg to motpoler i forskningen. På den ene siden forteller ungdommene om en opplevelse av å ikke bli hørt og sett, mens noen på den andre siden opplever støtte og deltakelse i eget liv.

3. Metode

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for hvordan jeg har gått frem i arbeidet med å besvare forskningsspørsmålet «hvilken erfaring har ungdom på barnevernsinstitusjon med deltakelse i fritidsaktiviteter og hvilken betydning har institusjonen for deres deltakelse?». Kapittelet presenterer stegvis mine valg, fremgangsmåter og erfaringer gjort i forbindelse med studien. Jeg vil i delkapitlene redegjøre for styrker og svakheter ved forskningsmetoden knyttet til det enkelte temaet. I tillegg vil jeg trekke inn mine fremgangsmåter i datainnsamlingen, samt ha et kritisk blikk på egne metodevalg.

3.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ forskningsmetode preges av at forskeren er tett på forskningsteamet. Datainnsamlingen foregår gjennom intervjuer eller observasjonsstudier av på forhånd utvalgte informanter. På den måten kreves det følsomhet ovenfor konteksten. På den ene siden gir den kvalitative forskningsmetoden spenning og intensitet, mens den på andre siden byr på utfordringer forskeren må ta stilling til (Tjora, 2017). Disse kommer jeg tilbake til underveis i metodekapittelet. Ved valget av kvalitativ metode ble kvantitativ metode valgt bort. En kvantitativ tilnærming ville ført til at datainnsamlingen ble gjort på et bredere antall respondenter, noe som igjen hadde medført en mer generaliserbar studie. En slik metodetilnærming kunne også gitt mulighet for å sammenligne ulike grupper og sett på fenomenet i et større omfang. Ettersom jeg ønsket å komme tett på informantene og gå i dybden på temaet, valgte jeg kvalitativ metode for forskningsprosjektet.

3.2 Utvalg av informanter

I utvalget av informanter valgte jeg å anvende kriterieutvalg. Bakgrunnen for valget er at jeg skal undersøke hvilke erfaringer og opplevelser informantene har med deltakelse i fritidsaktiviteter. Derfor vurderte jeg at det ville være mest hensiktsmessig å velge informanter ut fra gitte kriterier, i dette tilfellet ungdommer som bor på omsorgsinstitusjoner i det statlige barnevernet. I tillegg regnes kriterieutvalg for å være mest hensiktsmessig når en skal studere personers opplevelser og erfaringer (Tjora, 2017). For å få deltakere til forskningsprosjektet måtte jeg innhente informanter med forutsetning for å uttale seg om temaet fritidsaktiviteter på barnevernsinstitusjon. Informantene i oppgaven er derfor strategisk

utvalgt (Tjora, 2017). Måten jeg innhentet informanter på var ved at jeg startet prosjektet med å kontakte institusjonslederne på seks ulike barnevernsinstitusjoner i Bufetat via telefon. Formålet var å utforske om det ville være aktuelt og gjennomføre forskningsprosjektet ettersom jeg var avhengig av institusjonens godkjenning for å intervju beboerne. Spørsmålet til lederne var om de syntes forskningsprosjektet høstes interessant ut og om de kunne tenke seg å delta i dette. Tilbakemeldingen fra samtlige institusjoner var positiv, men med den forutsetning at beboerne selv ønsket å delta. På bakgrunn av det har jeg et tilgjengelighetsutvalg som innebærer at informantene er innhentet basert på at de selv har gjort seg tilgjengelig etter de har blitt invitert (Tjora, 2017). Etter denne prosessen valgte jeg å gå videre med prosjektet. Etter at forskningsprosjektet var godkjent av NSD (vedlegg 3) og intervjuguiden ferdigstilt (vedlegg 2), startet jeg jobben med å innhente informanter.

3.2.1 Rekruttering av informanter

Første steg i utvelgelsesprosessen var at jeg begrenset utvalget til å gjelde omsorgsinstitusjoner hvor deltakerne skulle være mellom 16-18 år. Videre tok jeg igjen kontakt med de institusjonene jeg hadde kontaktet i første omgang, men bare fem av de var aktuell for mitt forskningsspørsmål ettersom forskningen nå bare gjaldt ungdom på barnevernsinstitusjon. Lederne tok videre kontakt med avdelingslederne som igjen kontaktet miljøterapeutene de mente hadde aktuelle ungdommer til prosjektet. Etter denne prosessen var det to institusjoner som hadde aktuelle ungdommer tilgjengelige som informanter. På den ene institusjonen fikk jeg mulighet til å forespørre ungdommene direkte. Dette medførte at jeg fikk tre informanter. Min opplevelse er at denne fremgangsmåten hadde god effekt da ungdommene hadde møtt meg i forkant av intervjuet.

I likhet med Tjora (2017) hevder jeg at det var utfordrende å rekruttere informanter. Denne prosessen var mye mer utfordrende enn jeg hadde forventet. Det var vanskelig å få ungdommene som informanter og prosessen tok lengre tid enn jeg hadde beregnet. Ettersom jeg fremdeles manglet flere informanter, tok jeg kontakt via mail med resterende omsorgsinstitusjoner i Bufetat. De ble kontaktet på samme måte som beskrevet ovenfor, men denne gangen skrev jeg mail med informasjonsbrev i stedet for å ringe institusjonslederne. Til sammen utgjorde dette tjuetre nye omsorgsinstitusjoner. Bare en av disse hadde aktuelle informanter. Etter videre avklaring skulle jeg opprinnelige intervju to ungdommer, men bare en av de ønsket å delta. Oppsummert har jeg fem informanter fra tre ulike

omsorgsinstitusjoner i Bufetat. Etter at jeg til sammen hadde kontaktet tjueåtte omsorgsinstitusjoner sa tretten av institusjonene nei, tre av institusjonene ja, mens tolv av institusjonene ikke svarte på henvendelsen. Her skulle jeg ha vært enda mer på og kontaktet institusjonen. Hovedgrunnene for at jeg ikke fulgte opp kontakten var at jeg kontaktet de siste tjue institusjoner like før sommeren, noe om gjorde det utfordrende å holde kontakten oppe. Da sommeren var over kontaktet jeg bare de institusjonene som hadde respondert positivt til mailen jeg sendte ut før sommeren.

Omsorgsinstitusjonene som takket nei til henvendelsen, hadde ulike grunner for dette. Noen av institusjonene hadde ingen ungdommer i målgruppen, andre institusjoner hadde ikke ungdom som ønsket å delta i forskningsprosjektet, mens et utvalg av institusjonene takket nei med bakgrunn i at de var involvert i andre prosjekter eller ikke ønsket å belaste ungdommene med mer enn hva de allerede stod i. På bakgrunn av den siste tilbakemeldingen stiller jeg meg spørsmålet om institusjonene er overbeskyttende ovenfor ungdommene, da de selv ikke fikk ta valget om deltakelse. Det kan også tenkes at grunnen til de institusjonene som ikke ga tilbakemelding er at de ikke prioriterte henvendelsen. En annen mulig forklaring er at de har undersøkt internt, men glemt å gi meg tilbakemelding. Utfordringen jeg har møtt på ser ut til å stå i sammenheng med det som omtales for portvoktere i rekrutteringsarbeidet. I arbeidet med å rekruttere informanter til barnevernsforskning tyder det på at en som forsker kan møte på portvoktere eller døråpnere. Grunnet etiske retningslinjer stilles det krav om at forskeren får hjelp av ansatte i hjelpeapparatet, slik at de kan kontakte den aktuelle informantgruppen. Det er denne prosessen som er kritisk i form av hvilken tilgang en får til forskningsgruppen. Erfaringen er at menneskene som skal initiere kontakten med informantene kan opptre som portvoktere. Hovedgrunnen er deres tillit til hvordan informantene blir ivaretatt i forskningen. Bakgrunnen for mistilliten er ulik, men avgjørende for å forstå hvorfor fenomenet portvokter oppstår (Redalen, Ellingsen, Studsrød & Willumsen, 2013).

Parallelt med at portvoktere kan gi adgang til feltet, hevder Redalen et al. (2013) at de også kan hindre adgangen til feltet. Til tross for at instansen forskeren henvender seg til ikke har formell autoritet til å avslå henvendelsen, viser det seg at makten de sitter på kan sette grenser for rekrutteringsarbeidet. For det første avgjør de hvilken informasjon som videreformidles til de aktuelle informantene. For det andre kan informasjonen de formidler avgjøre om informanten ønsker å delta eller ikke. Når det er sagt må en stille seg undrende til hvorfor noen ser behovet for å beskytte informantgruppen. Beskyttelse av informantene kan være

begrunnet i at det ansees for å være en tilleggsbelastning i ungdommens liv. Informanten mangler kompetanse eller har behov for å bli beskyttet mot deltakelse av andre grunner. En direkte konsekvens av en slik vurdering vil være at informanten ikke gis anledning til å ta en selvstendig vurdering. Sett bort fra fokuset på ungdommen viser forskningen til Redalen et al. (2013) at en rekke ansatte i barnevernet ser på rekruttering av informanter som en belastende tilleggsoppgave. De formidler ulike årsaker til dette. Først og fremst strekker ikke tiden til. Dessuten kan det være ubehagelig å kontakte informantene med spørsmål basert på relasjon eller kjennskap til brukeren. Et annet aspekt som fremkommer, er de ansattes innstilling til forskningen. Dette vil påvirke hvordan de forholder seg til rekrutteringsarbeidet. Når det gjelder egen praksis kan noen ansatte oppleve at forskning generelt har et kritisk blikk på arbeidet de utfører, noe som igjen kan påvirke rekrutteringsarbeidet. På den andre siden viser det seg at noen ansatte bruker forespørselen som en måte å få frem ungdommens stemme. Ungdommene får da mulighet til å si det de vil, uten at de ansatte har noe med det. Med denne tankegangen har de ansatte fokus på at brukerens perspektiv ivaretatt. Denne typen ansatte blir betegnet som døråpnere til forskningsfeltet og bidrar da i rekrutteringsarbeidet (Redalen et al., 2013)

Oppsummert mener jeg at jeg har tatt kontakt med et bredt spekter av institusjonene ettersom jeg har kontaktet alle de statlige omsorgsinstitusjonene i Norge. Hvis jeg skulle gått videre herfra måtte jeg ha tatt kontakt med de private institusjonene, noe jeg kunne ha gjort, men med bakgrunn i at jeg ønsket samme utgangspunkt for informantene i forskningen, valgte jeg å holde meg til de statlige institusjonene. Dette med bakgrunn i at de forholder seg til samme etat og med det har tilnærmet like rammer for å drive institusjonene.

3.2.2 Endelig utvalg av informanter

Forskningsprosjektet består av fem informanter som på intervjutidspunktet bodde på en av Bufetat sine omsorgsinstitusjoner. Av hensyn til taushetsplikten ovenfor informantene vil jeg ikke gå nærmere på hvilke institusjoner ungdommene bodde på, hvilken region innenfor Bufetat institusjonene tilhører eller andre opplysninger knyttet til omsorgsinstitusjonene. Av informantene var to gutter og tre jenter, alle i alderen 16-18 år. Målet med forskningsprosjektet var å få tak i de ulike erfaringene til ungdommene, med bakgrunn i det var det ingen ytterligere krav enn at ungdommene på tidspunktet for intervjuet bodde på en omsorgsinstitusjon. Imidlertid hadde alle informantene bodd på institusjonen over en periode, hvilket innebærer at de hadde erfaring fra å bo på en omsorgsinstitusjon over tid.

Informantene blir i oppgaven omtalt med kjønn, men de har alle fått fiktive navn. Bakgrunnen for denne vurderingen er at det ikke utgjør en risiko for å bryte taushetsplikten. Under er ungdommene presentert med fiktive navn, men med riktig alder og lenge på opphold.

Navn	Alder	Botid på omsorgsinstitusjon
Arne	17 år	6 måneder
Bernt	16 år	2 måneder
Cecilie	17 år	Snart 12 måneder
Dina	17 år	6 måneder
Eva	17 år	4 måneder

Tabell 1

3.3 Intervjuprosessen

Intervjumetoden jeg har valgt å bruke er dybdeintervju. I dybdeintervjuet stilles det åpne spørsmål til informanten. Målet er å skape en avslappet stemning i intervjuprosessen og på den måten vil informanten gis mulighet til å reflektere rundt sine egne erfaringer og meninger, samt uttrykke seg innenfor områdene som faller mest naturlig for informanten (Tjora, 2017). Etter min mening vil et slikt intervju være bidragsytende for å oppnå en tilnærmet fri samtale. Formålet med intervjuet er å finne svar på forskningsspørsmålet. Man benytter derfor ofte en semistrukturert intervjuguide (Tjora, 2017), noe jeg også gjorde i mine intervjuer. Jeg gjør i neste punkt rede for arbeidet med utarbeidelsen av intervjuguiden.

3.3.1 Intervjuguiden

Intervjuguiden, slik det fremkommer i vedlegg to, er bygd opp med utgangspunkt i intervjuets tre faser. Tjora (2017) forklarer disse som oppvarmingsfasen, refleksjonsfasen og avrundingsfasen. I de ulike fasene vil graden av refleksjon fra intervjuobjektet variere. Første fase består av oppvarmingsspørsmål. Her er det ingen krav til refleksjon ettersom spørsmålene skal være enkle og konkrete. Formålet er å skape en trygg og bekvem situasjon for informanten. I min intervjuguide benyttet jeg spørsmålene: hvor gammel er du? Hvor lenge har du bodd på institusjonen du bor på nå? Hvor har du bodd før du kom til institusjonen. Baktanken med spørsmålene var å bli kjent med informanten og få et innblikk i

personen sitt liv. Videre mener Tjora (2017) at oppvarmingsspørsmålene vil bli bedre ivaretatt igjennom et fysisk møte. Selv opplevde jeg at oppvarmingsspørsmålene gjenspeilet en mer naturlig samtale i de fysiske møtene, mens de under videointervjuene i større grad ble som konkrete spørsmål. Samtalene i videointervjuene ble derfor mindre naturlig enn de fysiske intervjuene. Et annet aspekt er at jeg i de fysiske møtene snakket med ungdommene før selve intervjuet startet, noe som var med på å skape en mer naturlig intervjusetting.

Refleksjonsspørsmålene utgjør hoveddelen i intervjuet. I denne fasen må spørsmålene være åpne. Eventuelle oppfølgingsspørsmål kan stilles for at informantene skal få mulighet til å gå i dybden i temaet (Tjora, 2017). Intervjuguiden min bestod av seks hovedtema; fritidsaktiviteter i dag, forhold til idrett, deltakelse i idrett i dag, deltakelse i idrett som barn, deltakelse i fritidstilbud som barn, samt institusjonens betydning av deltakelse/ utførelse av idrett og fritidsaktiviteter. Under hvert av disse temaene hadde jeg ulike spørsmål og oppfølgingsspørsmål. For eksempel stilte jeg spørsmål om informantene kunne fortelle hva de drev med på fritiden sin i dag. Herunder hadde jeg oppfølgingsspørsmålene; «hvilke fritidsaktiviteter utfører du i dag?» og «hva er det som gjør at du har valgt dette». Oppfølgingsspørsmålene fungerte i hovedsak som en påminner til meg selv om hva jeg ønsket å få ut av intervjuene. Jeg stilte oppfølgingsspørsmålene til informantene med formål om et utdypet svar til hovedspørsmålet. Baktanken var at dette skulle medføre at de viktigste funnene hos alle informantene framkom, og på den måten sikre sammenligningsgrunnlag blant de ulike informantene.

Erfaringen min med dette oppsettet var at jeg sikret meg nødvendige informasjon for å besvare forskningsspørsmålet. Jeg visste hva jeg skulle spørre informantene om og på den måten opplevde jeg grei flyt i intervjuet. På den andre siden gjorde jeg meg noen erfaringer med at noen av oppfølgingsspørsmål var lukkede «ja» og «nei» spørsmål. Eksempelvis stilte jeg et spørsmål om hva informantene la i orden idrett, hvor et av oppfølgingsspørsmålene var om begrepet idrett hadde endret seg siden de var barn. Dette spørsmålet var dårlig utformet da det ikke oppfordret til øvrig refleksjon. Hvis informantene svarte «ja», ble utfallet at jeg måtte stille ytterligere oppfølgingsspørsmål om hva som hadde endret seg. Sett i ettertid skulle jeg ha sikret en intervjuguide hvor oppfølgingsspørsmålene var utformet med åpne spørsmål slik at det ble enklere for informantene å gå i dybden på temaet.

Tjora (2017) beskriver at avrundingspørsmålene har som formål å normalisere situasjon igjen. Informanten skal ikke lenger reflektere eller snakke om det private. Det blir gitt informasjon om veien videre, mulighet til å stille egne spørsmål og komme med tilbakemeldinger. Selv hadde jeg blant annet følgende spørsmål; «noe du ønsker å tilføye?». De færreste av informantene hadde det, men for de informantene som hadde noe å tilføye førte dette spørsmålet til refleksjon. En av informantene ga tilbakemelding om at barnevernstjenesten burde ta hensyn til ungdommens fritidsinteresser før de plasseres på omsorgsinstitusjon. Med andre ord førte spørsmålet til både refleksjon og privat informasjon, det motsatte av formålet med avrundingspørsmål. Når det er sagt avsluttet jeg samtlige intervju med spørsmål om hvordan de hadde opplevd situasjonen, noe som etter min mening medførte at intervjuet ble tatt tilbake til normalen. I tillegg ga jeg informasjon om prosessen videre.

Med bakgrunn i at jeg skulle intervju i to ulike settinger, både ansikt-til-ansikt samt over Teams, ble intervjuguiden utformet deretter. Først og fremst skrev jeg spørsmålene i intervjuguiden i korte setninger, og i noen tilfeller stikkordsform. Grunnen for denne løsningen var ønsket mitt om å lese minst mulig på intervjuguiden under intervjuet. Hadde jeg skrevet fullstendige spørsmål hadde intervjuguiden blitt mye mer omfattende i lengde, noe som igjen ville medført at spørsmålene hadde blitt stilt på en mer formell måte. Ettersom formålet med intervjuet er å få en naturlig samtale, valgte jeg denne utformingen.

3.3.2 Intervjusettingen

Min erfaring med dybdeintervju er at samtalen opplevdes naturlig. Det føltes naturlig å gå over fra det ene temaet til det andre, uten at intervjuet stoppet opp. På den måten gikk samtalen fritt. Selv mener jeg at jeg klarte å oppnå dette da jeg i begrenset grad så på intervjuguiden underveis i intervjuet. Når det er sagt var det ulikt hvor mye den enkelte informant delte. Det oppstod tilfeller hvor informantene fortalte mye under enkelte spørsmål, noe som resulterte i at de svarte på flere spørsmål i intervjuguiden på samme tid. I disse situasjonene føltes det noe unaturlig å gå tilbake på spørsmål som allerede var besvart. Da opplevdes det som at spørsmålene ble stilt to ganger og den frie samtalen stoppet litt opp. I forlengelsen av dette erfarte jeg at det ble utfordrende å holde tritt med egen intervjuguide.

I utformingen av selve intervjuguiden har struktur, utforming av spørsmål samt planlegging av gjennomføring vært de sentrale aspektene. Situasjonen rundt covid-19 i Norge har medført et behov for å bruke elektroniske kommunikasjonsmidler i gjennomføring av intervjuene, noe jeg har måttet ta høyde for det i planleggingsfasen av intervjuene. Når det er sagt er flere av informantene i forskningen plassert på institusjoner langt unna mitt bosted, noe som uansett hadde medført intervjuer over telefon eller video. Et slikt intervju gir ifølge Tjora (2017) ikke en like naturlig setting som det å møte personen ansikt til ansikt. Hovedsakelig merket jeg dette i selve gjennomføring av intervjuet. Denne type intervju ble i større grad preget av at jeg holdt meg mer til intervjuguiden, enn hva jeg gjorde i de fysiske møtene. Det var vanskeligere å stille naturlige oppfølgingsspørsmål. Resultatet ble at samtalen ikke opplevdes like naturlig som de intervjuene hvor jeg møtte ungdommene. Opplevelsen min var derfor at det å møte ungdommene i virkeligheten førte til et bedre møte enn intervju som ble gjennomført via video. Selv tror jeg at den non-verbale kommunikasjonen var avgjørende. Det ble utfordrende å se hvordan informanten over video reagerte på enkelte spørsmål, og med det vanskelig å tolke om det var mer ungdommen ønsket å si. Til tross for at den naturlige intervjusettingen ikke var optimal under videointervju finnes det noen praktiske fordeler ved en slik gjennomføring. Tjora (2017) mener at to sentrale faktorer minskes ved videointervju, henholdsvis økonomi og begrensninger i informanter. Ved å bruke Teams for å intervju informanter som bodde på et annet sted enn meg selv hadde jeg ingen utfordringer knyttet til økonomi. I tillegg satte ikke lokasjon en begrensning i søket av informanter. Et annet positivt aspekt med videointervju var at det ga meg mulighet til å intervju informanter til tross for covid-19 restriksjoner, da jeg kunne bruke Teams som et alternativ hvis smittevernsrestriksjoner forhindret fysiske møter.

3.4 Transkribering

Intensjonen med å transkribere er ifølge Tjora (2017, s. 266) «... å gjøre lyd- eller videoopptak om til tekst». Under denne prosessen mener Nilsen (2014) at en vil få ekstra kjennskap til materialet, samt at det er et vesentlig ledd i arbeidet med koding som kommer i etterkant av transkribering. Ny tanker kan oppstå, hvilket kan skape ideer til kodingen. For å ivareta eventuelle ideer er det viktig å notere disse ned for seg selv underveis i prosessen, noe som kan gjøres ved å skrive ideene ned for seg selv, merket med «idé». Selv fulgte jeg ikke denne prosessen kontinuerlig, men etter jeg hadde transkribert intervjuene og finleste de skrev

jeg merknader til meg selv. Merknadene var ikke direkte ideer til kodingen, men relevante tema jeg så for analysen. I tillegg markerte jeg sammenhenger som umiddelbart oppsto mellom de ulike informantenes intervju.

Transkriberingen ble gjort like etter gjennomføringen av intervjuene, noe som står i samsvar med anbefalingen til Nilsen (2014). Erfaringen min var at jeg husket essensen og informasjonen fra informantene bedre da jeg transkriberte intervjuene umiddelbart etter gjennomføringen, enn de gangene jeg ventet med å transkribere til noen dager etter. Når det er sagt var det utfordrende å transkribere intervjuene rett etter gjennomføringen i de tilfellene hvor jeg hadde flere intervju på samme dag. I tillegg mistet jeg lydfilen på et av intervjuene da det ikke ble overført fra diktafon-appen til Nettskjema, som var lydopptak tjenesten jeg brukte. Dette medførte at jeg måtte skrive ned essensen umiddelbart etter intervjuet. Til tross for at det ble skrevet ned mistet jeg dyrebar informasjon da jeg naturligvis ikke husket alle detaljer. Dette spiller seg også ut i analysen da erfaringene til informanten som senere blir omtalt som Dina, ikke vil bli henvist til gjennom direkte sitat.

Under transkriberingen av intervjuet holdt jeg meg til Nilsen (2014) sine anbefalinger om innhold. Dette medførte at jeg hadde fokus på konkret gjengivelse, hvordan ordene ble sagt samt nonverbal kommunikasjon. Pauser, uttrykk og småord ble tatt med i transkriberingen som bidragsyttere for tolkningen av intervjuet. Selv tok jeg bort småord i direkte sitat som jeg ikke anså hadde betydning for tolkningen. Ord intervjuobjektene sa på en konkret måte, henholdsvis med trykk, ivrig eller på en spørrende måte ble markert i parentes. Det siste fokuset var nonverbal kommunikasjon. Denne anbefalingen var den vanskeligste å inkludere i transkriberingen da det innebar at jeg noterte meg dette underveis i intervjuet. Derfor fremkommer ikke det i transkriberingen, men var bidragsytende i selve intervjuet slik det fremkom i kapittel 3.4.

3.5 Analyseprosessen

Analyseprosessen tar for seg hvordan materialet er kategorisert og presentert (Anker, 2017). For å forklare denne prosessen omhandler kapittelet hvilken kodingsmetode som er anvendt i forskningsprosjektet og hvorfor denne metoden anvendes. Videre formidles fremgangen med kodingen. Avslutningsvis tar kapittelet for seg hvordan analysen er gjennomført.

3.5.1 Koding

Koding blir av Tjora (2017) definert som det første steget i analyseprosessen. Videre mener Miles, Huberman & Saldana (2014) at koding er en vedvarende prosess i dataanalysen. Ikke bare er kodingen første steget i analyseprosessen, men også starten på analysens andre steg, kategoriseringen. I min analyse har jeg valgt en induktiv empirinær kodingsstrategi. Bakgrunnen for valget er at jeg ønsker en koding som ligger tettest mulig på empirien og med det tar utgangspunkt i de direkte svarene fra informantene.

Jeg har i analyseprosessen tatt utgangspunkt i SDI-modellen, stegvis-deduktiv induktiv metode. Tjora (2017) lister opp tre mål med SDI-kodingen. Første mål er at essensen i datamaterialet sammenfattes. Mål nummer to er å minske datamaterialets volum. Det tredje målet er å fremme ideer ut fra datamaterialets empiri. Gjennom SDI-modellen benyttes en induktiv empirinær koding. På den måten minsker forskeren den naturlige påvirkningen av egne forventninger og teorier som dras med i analysen. Dette gjøres ved at kodene ligger så nært empirien som mulig. Denne formen for koding blir også beskrevet som «åpen koding» eller «elektrisk koding». Målet med en induktiv tilnærming er å ta utgangspunkt i empirien for så å underbygge funnene med teori for mulige forklaringer. Grunnen for at jeg ønsket å bruke en induktiv empirinær koding, er fordi den har en detaljbasert beskrivelse av hva som blir sagt i intervjuet. På den måten kommer det frem hva informanten sier, heller enn hva de snakker om. Fordelen med metoden er at selve kodingen blir mer håndterbar alene og at en med det ikke må lese hele teksten for å finne frem til essensen. For å oppnå at kodingen ligger så nært empirien som mulig anbefales det å bruke begreper fra datamaterialet gjennom «in-vivo»-koding. (Tjora, 2017).

Ved bruk av «in-vivo»-koding blir kodene liggende så nært opptil det informantene sier som mulig. Informantenes stemme kommer frem ved at informantenes eget språk blir brukt gjennom enkeltord eller korte setninger direkte fra det informantene selv har sagt. Sitatene skrives i anførselstegn for å holde kodingen nært empirien. Kodenes opphav kommer fortløpende fra det informantene sier, og på den måten oppstår mange koder ut fra teksten. På den måten blir gjentakende funn enklere å finne (Miles et al., 2014). Etter mitt syn kan in-vivo koding gjøre forskningen mer troverdig og presis. Når det er sagt erfarte jeg at det i noen tilfeller var utfordrende å finne gode koder direkte knyttet til empirien. Det var særlig utfordrende å finne gode empirinære koder under lukkede spørsmål. Dette gjorde seg

gjeldende i de tilfellene informanten bare svarte «ja» eller «nei», uten videre utdypning. Under kapittel 3.3.2 vedrørende intervjuguiden fortalte jeg at noen av oppfølgingsspørsmålene var lukkede spørsmål, noe som igjen førte til at informantene ikke kom med utfyllende informasjon. Ut fra den erfaringen burde spørsmålene i intervjuguiden i større grad være åpne, ikke lukkede. Ettersom de empirinære kodene skal være ord eller direkte sitat av informantene, kunne jeg ikke utforme koder fra denne informasjonen. I tilknytting til eksempelet i kapittel 3.3.2 stilte jeg informantene spørsmål om hva de la i ordet idrett. Til en av informantene stilte jeg oppfølgingsspørsmålet «så det trenger ikke være organisert?». Informantene svarte «nei». I dette tilfellet måtte jeg ta med denne tilleggsinformasjonen under koden «en hobby som er trening». I stedet kunne jeg utforsket spørsmålet ytterligere ved å stille åpne spørsmål, og på den måten fått enda bedre empirinære koder.

En annen utfordringen med denne type koding er å kategorisere kodene i temaer. En vanlig feil i empirinær koding er at forskeren tar med seg variabeltenkning. Dette innebærer at empirien blir vurdert som temaer som kan sorteres i en tekstlig beskrivelse. Denne måten å kategorisere temaer på hører til den kvantitative forskningsmetoden og vil stå i motsetning til induktiv empirinær koding som ikke skal sortere den empiriske teksten. Gjennomføres en slik type koding omtales det som sorteringsbasert koding. Dette kunne vært et alternativ for forskningen, da det kodene ville blitt tematisert. En slik tilnærming hadde ført til at kodene hadde blitt løsrevet fra erfaringen og konteksten, men bidratt til generelle temaer. I stedet for å få informasjon om hva informanten sier, får en informasjon om hva informanten snakker om (Tjora, 2017). Ettersom jeg ønsket å bevare nettopp nærheten til empirien, valgte jeg empirinære koder for mitt forskningsprosjekt.

3.5.2 Kodingsprosessen

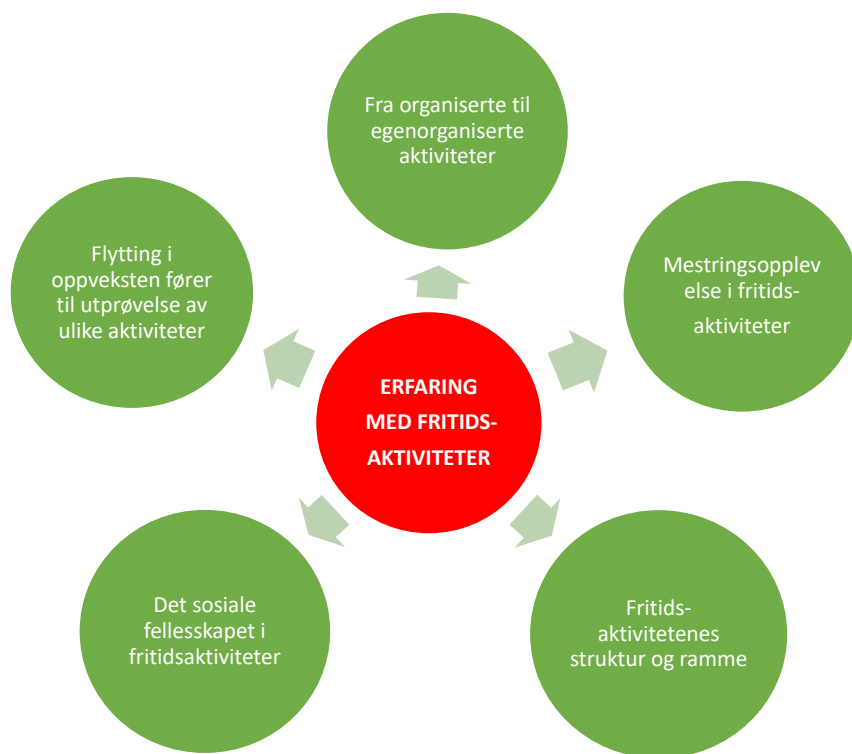
Kodingen bestod av flere prosesser og førte til vesentlige endringer i forskningsprosjektet. Jeg vil i det følgende presentere prosessen stegvis. For det første startet arbeidet allerede i transkriberingen, da de transkriberte intervjuene var utgangspunktet for kodingen. Jeg tok for meg ett intervju av gangen. Til å begynne ble et dokument opprettet hvor jeg laget to kolonner. Første kolonne ble merket med «kode», mens andre kolonne fikk merkingen «intervju». Jeg gikk så stegvis igjennom det transkriberte intervjuet, fra begynnelse til slutt for å hente ut kodene. I andre steg plasserte jeg intervjumaterialet i kolonnen «intervju», for så å gi innholdet en kode. Ettersom jeg brukte empirinære koder, var koden et direkte sitat

eller ord fra informanten. Eksempelvis «en ansatt meldte meg på bandy på is». Målet var å knytte alle kodene opp mot forskningsspørsmålet. Etter det transkriberte intervjuet var gjennomgått og koder var blitt satt, gikk jeg igjennom det ferdige dokumentet. Første erfaring etter denne prosessen var at flere av kodene var langt fra forskningsspørsmålet. Eksempelvis var en empirinær kode «ishockey». For å få forskningsspørsmålet til å være ledende for de empirinære kodene, altså svare på erfaringene ungdommene hadde med fritidsaktiviteter, endret jeg koden til «var på tryout for landslaget». Slik gikk jeg frem i alle fem intervjuene, med mål om å finne empirinære koder som i best mulig grad besvarte forskningsspørsmålet. Resultatet etter denne prosessen var til sammen 138 koder fordelt på de fem intervjuene.

Etter kodene var utarbeidet markerte jeg kodene ut fra hvilken del av forskningsspørsmålet de bidro til å svare. Kodene som var knyttet til ungdommenes erfaringer med idrett ble markert blått, mens kodene knyttet til institusjonens betydning ble markert rosa. En slik systematisering delte funnene opp i hvilke erfaringer ungdommene her, samt hvilken betydning institusjonen har. Til tross for en slik inndeling viste det seg at noen av kodene ble relevant for begge delene av forskningsspørsmålet. Eksempelvis ble aktiviteter ungdommene utfører mens de bor på institusjonen relevant for både ungdommens erfaringer med fritidsaktiviteter, samt institusjonens betydning for deltakelse. Ettersom jeg i oppgavens analyse og drøfting starter med å presentere ungdommenes erfaringer, vurderte jeg det hensiktsmessig å markere alle koder som omhandlet erfaringer med aktiviteter blå, uavhengig om de fant sted før eller etter plassering på omsorgsinstitusjon. Denne inndelingen resulterte i at jeg satt igjen med 82 blå koder og 46 lilla koder. Da jeg var ferdig med kodingen så jeg at det var flere av informantene som hadde erfaringer med fritidsaktiviteter enn spesifikke idretter. Basert på dette funnet, som henger sammen med at jeg stilte informantene spørsmål om fritidsaktiviteter, ikke bare idrett, endret jeg forskningsspørsmålet fra å ha fokus på hvilke erfaringer ungdommene har med deltakelse i idrett, til hvilke erfaringer de har med deltakelse i fritidsaktiviteter.

Avslutningsvis brøt jeg funnene ned enda et hakk og kategorisere kodene i ulike temaer. Jeg tok da for meg hvilke av kodene som var felles for flere av informantene og systematiserte funnene i to figurer, en for hvilke erfaringer ungdommene har med deltakelse i fritidsaktiviteter, samt en for hvilken betydning barnevernsinstitusjonene har for deltakelse i fritidsaktiviteter. Kategoriene, slik de er presentert under, baserer seg på hvilke funn som var mest fremtredende for de ulike kategoriene og legger grunnlaget for videre analyse.

Figur 1

Figur 2

3.5.3 Analyse og drøfting

Analysen handler ifølge Anker (2017) om å presentere funnene fra kodingen og kategoriseringen. Det er hovedsakelig to måter å gå frem på for å gjøre det. Den ene måten er å presentere analysen, for så å drøfte funnene, mens den andre måten er å presentere analysen og drøfting sammen. Begge fremgangsmåtene har ulike aspekt ved seg. På den ene siden kan det være fordelaktig å presentere analyse og drøfting i to ulike kapitler, nettopp for å skille de fra hverandre og på den måten synliggjøre forskjellene. Utfordringen ved en slik presentasjon er faren for gjentakelse. Dette kan i større grad unngås når analyse og drøfting presenteres sammen. Likevel er det en utfordring knyttet til å få ferm teorien, hvor empirien skal knyttes til teorien (Anker, 2017). Selv har jeg valgt å presentere analyse og drøfting sammen for å unngå gjentakelser, men oppnå en helhetlig struktur.

Prosessen med analyse og drøfting startet med å dele kapitlet opp i to deler med utgangspunkt i forskningsspørsmålet. Derfor består den første analysedelen av ungdommenes erfaringer med fritidsaktiviteter, mens del to av analysen omhandler institusjonens betydning for deltakelse i fritidsaktivitet. Grunnen for at jeg valgte denne strukturen er med bakgrunn i at informantene erfaringer ligger til grunn når de flytter inn i institusjonene. Til tross for dette oppsettet er det flere av erfaringene som gjør seg gjeldene innenfor begge delene av analysen. Gjennomgående er det erfaringene ungdommene har med deltakelse i fritidsaktiviteter før de kommer til institusjonen som legger grunnlaget for institusjonenes betydning for deltakelse i idrett. Som en videreføring av kodingen benyttet jeg meg av fargekodene for å plassere funnene under riktig analysedel. Etter det fant jeg koder som hørte sammen blant de ulike informantene, for så å sette de sammen til en helhetlig analyse. Ettersom jeg benytter meg av en induktiv metode skal empirien utforskes av teori (Tjora, 2017). Teorien ble derfor anvendt for å forstå empirien. Først presenteres ulike funn fra empirien i analysen, for så å underbygge empirien med teori, etter induktiv metode. Fremgangsmåten blir etter mitt syn den beste da oppgaven ikke skal generalisere funn, men presentere ungdommenes ulike erfaringer. Etter jeg hadde startet med analyse av empirien og underbygget analysen med teori samt drøftet funnene, satt jeg igjen med et behov for mer teori for å underbygge empirien. Behovet var hovedsakelig knyttet til analysene rundt institusjonens betydning for deltakelse i fritidsaktiviteter. For å kunne forklare funnene måtte jeg finne relevant teori for å underbygge erfaringene til informantene.

3.6 Etikk

Etiske hensyn gjør seg gjeldende i flere aspekter ved forskningsprosjektet. Tjora (2017) presiserer at det ikke bare innvirker i selve presentasjonen av data, men også i gjennomføringen av intervjuene. I tillegg er det flere etiske problemstillinger som er aktuelle i selve utformingen av prosjektet. Miles et al. (2014) oppfordrer forskeren til å stille seg en rekke spørsmål knyttet til forskningsprosjektet. Knyttet til mitt prosjekt ser jeg nytten av å stille meg spørsmål vedrørende etikken knyttet til følgende tema; verdighet, kompetanse, fordeler, risiko og integritet. I det følgende vil jeg drøfte disse etiske problemstillingene og erfaringene knyttet til mitt prosjekt.

3.6.1 Ivaretagelse av informantene

I intervjuet skal ikke informanten bli skadelidende (Miles et al., 2014). Knyttet til intervjuene i denne konteksten innebærer det at informantene ikke skal oppleve ubehag ved følsomme temaer. For å unngå dette er det hensiktsmessig å informere informantene om at de til enhver tid kan avslutte intervjuet, trekke seg i etterkant av at intervjuet er gjennomført eller be om at intervjuet ikke blir brukt. Under mine intervju informerte jeg informantene om dette både i forkant og i etterkant av intervjuet, dette for å sikre informasjonen. I tillegg var jeg bevisst på at hvis de opplevde noen spørsmål ubehagelige eller av andre årsaker ikke ønsket å svare, trengte de ikke det.

Ethvert forskningsprosjekt må vurdere hvilken risiko deltakelse innebærer for de involverte. Hvordan risiko og sannsynligheten for at eventuell risiko oppstår, er noe som må vurderes i forkant av prosjektet. Det må tas med i betraktning at informantene kan oppleve at de blir skadelidende under prosjektet, da i form av at de blir satt i et dårlig lys, opplever negativ påvirkning på selvtilliten eller på andre måter får negative opplevelser i forbindelse med forskningsprosjektet. På den andre siden vil også disse utfordringene kunne gjøre seg gjeldende for forskeren (Miles et al., 2014). I mitt prosjekt vurderes risiko knyttet til at informantene forteller mye om seg selv og aktiviteter i sin oppvekst. Ettersom ungdommene nå ikke bor sammen med sine foreldre eller tidligere foresatte kan det tenkes at det å snakke om fritidsaktiviteter og tidligere erfaringer vekker uventede reaksjoner hos dem. Et annet aspekt som er viktig å reflektere er rundt informantenes ønske om å delta. Selv om de hadde lyst til å delta på tidspunktet intervjuet ble gjennomført, er det ikke sikkert at de på et senere tidspunkt ville hatt lyst til å stille som informant. Det kan også tenkes at de ville uttalt seg på

andre måter. Risikospørsmålet er også knyttet til integriteten og kvaliteten i forskningsprosjektet. Miles et al. (2014) mener det er avgjørende at datamaterialet er innhentet på en skånsom, omtenksum og riktig måte. Selv vurderer jeg at intervjuene er gjennomført på en skånsom måte i form av at de ble gjennomført i ungdommens kjente miljø hvor jeg var gjest. Opptakene av intervjuene ble lagret på Nettskjema-diktafon-appen. På den måten ivaretok jeg en sikker lagring av intervjuopptakene. Jeg forsøkte å være sensitiv ovenfor ungdommens non-verbale kommunikasjon. Derfor forsøkte jeg å tilpasse oppfølgingsspørsmål ut fra min tolkning om at de ønsket og var klar for å fortelle mer om de gitte temaene. Når det er sagt behøver ikke ungdommenes opplevelse å være den samme og med det vil en aldri være helt sikker på at integriteten er optimalt ivarettatt.

Når det gjelder anonymisering av informantene gjør dette seg ekstra gjeldende under følsomme temaer. En måte å sikre at informantene er komfortable med anonymiseringen, er ved at de selv får lese potensielle gjenkjennbare utdrag fra teksten (Tjora, 2017). Selv har jeg ikke latt informantene lese utdrag før publisering. Hovedgrunnen for dette er at informantene i min forskning ble informert om at de kunne ta kontakt hvis det var ønskelig, og med bakgrunn i det har jeg vurdert at det ikke er behov for å kontakte den enkelte. I tillegg har jeg vurdert at informasjonen som kommer frem ikke er skadelidende for verken informanten eller andre. Når det er sagt betyr ikke det at jeg har sikret fullstendig anonymitet, eller at informanten opplever mine vurderinger på samme måte. «I spesielle tilfeller vil det være umulig å garantere anonymitet. Det gjelder for eksempel i studier der små bedrifter er caser, (...)» (Tjora, 2017, s. 177). Informantene i denne studien ble informert om at de ville bli anonymisert, men at det på samme tid kunne være synlig for noen at uttalelsene kommer fra dem. Særlig gjelder dette der ansatte på institusjonen vet hvem som er informanter og kjenner til historien deres. Informantene ga uttrykk for at det ikke hadde betydning for dem. Selv om informantene uttrykte denne meningen vil en heller aldri kunne være helt sikre på at de mener det, eller de vil kunne endre mening.

Fordelene med prosjektet må sees i sammenheng med eventuelle kostnader samt gjensidigheten mellom forsker og informanter. Miles et al. (2014) mener en må stille spørsmål om hvilke kostnader deltakerne må ut med ut med i form av tid, energi eller økonomi. I tillegg må en spørre seg om gevinsten for deltakelse er lik mellom deltaker og forsker. Ungdommene som har deltatt i forskningen har investert både tid og energi. Informantene bor på barnevernsinstitusjon og er i en sårbar livsfase, noe som var tatt med i

vurderingen under intervjuene. Selv håper jeg at tilrettelegging ved at jeg kom til institusjonen der de bodde og intervju over Teams var med på å minske belastningen til ungdommene. Min vurdering er at bidraget ungdommene kom med ved å delta i forskningen veier tyngre enn kostnadene de måtte ut med under deltakelsen. Dette ettersom de frivillig valgte å delta i forskningen.

3.6.2 Forskningens relevans

Til å begynne med stiller verdigheten til prosjektet spørsmålet om hvorvidt forskningen er verdt å gjøre (Miles et al., 2014). Selv mener jeg at prosjektet er verd å gjennomføre da det har betydning for samfunnet. Tidligere forskning har hatt fokus på ungdom i barnevernsinstitusjoner og hvordan de ivaretas under oppholdet. Hvordan institusjonene tilrettelegger for aktivitet og hvordan ungdommene opplever dette aspektet ved oppholdet, finnes det lite forskning på. Denne forskningen vil nok ikke føre til store endringer i tematikken, men kan være med å belyse et viktig tema for ungdommene og med det føre til bevissthet rundt temaet.

Når det gjelder etikken rundt kompetanse mener Miles et al. (2014) at forskeren må stille seg spørsmålet om den innehar kompetanse for å utvikle et forskningsprosjekt av god kvalitet. Selv har jeg ikke gjennomført forskning på masternivå tidligere. Jeg har gjort meg flere erfaringer underveis i prosjektet som jeg med fordel skulle ha hatt kunnskap om i forkant. Dette er særlig knyttet til gjennomføringen av intervjuene, hvor erfaringsbasert kunnskap kunne ha ført til bedre og mer informative intervju. Når det er sagt har jeg tatt med meg lærdom fra intervju til intervju, noe som etter min mening har medført at intervjuene har blitt bedre underveis i prosjektet.

Oppsummert vil jeg selv hevde at forskningen oppfyller de etiske prinsippene, men at det likevel er utfordrende å sikre at alle aspekter er ivaretatt. Det som for mitt vedkommende er god etisk gjennomføring av intervju og fremstilling av data behøver ikke stå i samsvar med informantenes opplevelse. Størst utfordring opplever jeg når det kommer til anonymisering av datamaterialet, da det er utfordrende å sikre dette aspektet fullstendig. Jeg tenker da på at miljøterapeuter, ledelse og kanskje andre beboere er informert om hvilke ungdommer som deltar i prosjektet og at det på den måten kan bli enkelt å kjenne igjen svarene fra den enkelte ungdom. Tilbakemeldingsskjema fra Norsk senter for forskningsdata (NSD) samt informasjonsskriv til informantene ligger som vedlegg.

3.7 Pålitelighet og gyldighet

Pålitelighet og gyldighet skal ifølge Tjora (2017) svare på to ulike deler av forskningen. Mens påliteligheten skal svare på hvordan forskerens engasjement påvirker arbeidet, tar gyldigheten for seg i hvilken grad forskningsprosjektet svarer på de spørsmålene som stilles. Reliabilitet og validitet er begrepene som brukes om pålitelighet og gyldighet i kvantitativ forskningsmetode. Anker (2020) hevder at dette er omdiskuterte begreper for den kvalitative metoden da reliabilitet innebærer at forskningen skal kunne gjennomføres på nytt og vise de samme resultatene. Et slikt mål gjelder ikke for kvalitativ forskningsmetode, derfor ansees pålitelighet og gyldighet for å være mer hensiktsmessige begreper. Med bakgrunn i denne forklaringen brukes begrepene pålitelighet og gyldighet i denne fremstillingen.

3.7.1 Pålitelighet

«For at man skal kunne stole på en studie, må den være pålitelig» (Anker 2020, s.108). Med andre ord skal datafremstillingen fremstå godt gjennomført. Målet er at leseren skal kunne danne seg en oppfattelse av hva forskeren har gjort i oppgaven. For å oppnå dette målet må oppgavens metode beskrive forskerens metodiske tilnærminger og utvelgelse av informanter. På den måten får leseren innblikk i hele prosessen, også utfordringer og problemer underveis i forskningen (Anker, 2020). Etter mitt er syn er dette sikret igjennom kapittel 3.1 som tar for seg metode, samt kapittel 3.2 som omhandler utvelgelse av informanter. Påliteligheten svekkes likevel av at forskningen består av få informanter, bare fem stykker. Til tross for få informanter valgte jeg å gjennomføre forskningsprosjektet. Hovedgrunnen til det er at jeg selv mener at empirien er tilstrekkelig for å besvare forskningsspørsmålet.

Et annet aspekt ved påliteligheten er forskerens bevissthet på hvordan engasjementet for temaet utspiller seg i materialet. Det er ikke nøytralitet for temaet som er målet, men bevisstheten om at engasjementet kan medføre at resultatene blir påvirket. Når det er sagt er engasjement nødvendig da det i mange tilfeller gjenspeiler en faglig forståelse for temaet. Spørsmålet blir derfor hvordan forskerens engasjement påvirker arbeidet, særlig knyttet til forskningens analyse og diskusjon (Tjora, 2017). For mitt vedkommende har engasjement for temaet vært helt avgjørende. Jeg har som nevnt i oppgavens innledning jobbet flere år på barnevernsinstitusjon. I den forbindelse har jeg tilegnet meg kunnskap om systemet samt gjort meg opp noen erfaringer knyttet til temaet. Hadde det ikke vært for det hadde jeg ikke skrevet denne oppgaven. Med tanke på analysen og diskusjonen har min kjennskap til feltet blitt satt

til side. I denne delen av forskningen har fokuset vært på informantenes erfaringer, ikke mine erfaringer fra arbeidet i barnevernsinstitusjoner. Likevel er det utfordrende å ivareta dette aspektet fullt ut. Oppgavens teori setter grunnlaget for diskusjonen, mens teorien er valgt ut først og fremst på bakgrunn av empirien utarbeidet fra intervjuene med informantene. I tillegg trekker jeg inn det jeg anser som gjeldende innenfor fagfeltet.

I forlengelsen av pålitelighet gjør transparens seg gjeldende. Hvordan valgene som er gjort i forskningen fremstilles i rapporten er avgjørende. For at leserne skal kunne ta stilling til forskningens kvalitet må de få kjennskap til forskningen (Tjora, 2017). Dette gjøres ved at forskerens valg, endringer og andre relevant opplysninger om fremgangsmåter presenteres. Ikke nok med det, men også empiriske data og gjennomføring av analysen må fremkomme (Anker, 2020). I metodekapitlet har jeg forsøkt å systematisk presentere fremgangsmåtene i alle delene av forskningsprosjektet, fra begynnelse til slutt. I kapittel 3.6 vedrørende analyseprosessen har jeg forklart hvordan jeg har kodet og kommet frem til empirien i forskningen. For å bevare nærheten til informantene har jeg ført og fremst benyttet meg av semistrukturerte intervju, før jeg i kodingen holdt fokus på informantenes erfaringer ved å anvende empirinære koder.

3.7.2 Gyldighet

Prosjektets gyldighet blir referert til som kriteriet for kvalitet i oppgaven. For å oppnå denne kvaliteten må forskningsspørsmålet besvares igjennom riktig data (Anker, 2020). Omgjort til denne konteksten vil gyldigheten avhenge av om oppgaven svarer på hvilke erfaringer ungdom på barnevernsinstitusjon har med deltakelse i fritidsaktiviteter og hvordan betydning institusjonen har for deres deltakelse. Tjora (2017) mener gyldigheten forsterkes ved å forklare hvordan forskningen har vært praktisert. Hvordan spørsmål som stilles og hvilke tema som undersøkes skal gjenspeile hverandre. På den måten må forskeren redegjøre for de valg som blir tatt underveis i datainnsamlingen og hvordan teori og analyse henger sammen. Den største indikatoren for gyldighet er at forskningsprosjektet har oppfylt kravet til faglighet og koblet til annen relevant forskning.

Under intervjuprosessen i kapittel 3.3 kritiserte jeg meg selv for å stille mange lukkede «ja» og «nei» spørsmål. Disse spørsmålene kan ha ført til at datainnsamlingen ikke nådde sitt fulle potensiale. Når jeg etter kodingen i tillegg konkluderte med at forskningsspørsmålet skulle endres fra fokus på idrett til fritidsaktiviteter i sin helhet, kan det tenkes at spørsmålene i

intervjuguiden ikke var nok tilspisset forskningsspørsmålet. Sett fra en annen side var det nettopp de spørsmålene jeg stilte som førte til funnene og med det en endring av forskningsspørsmålet. På den måten kunne jeg tilpasse teorien slik at den henger bedre sammen med analysen. Et annet aspekt som svekker gyldigheten, er at jeg mistet lydfilen fra det ene intervjuet. Resultatet har ført til at viktige opplysninger fra en av informantene har gått tapt. Dette har i tillegg medført at det i forskningens analyse ikke fremkommer direkte sitat av informanten som omtales for Dina, ettersom de direkte sitatene skulle vært sikret gjennom transkriberingen.

Forskningen kan ikke generalisere funnene som gjeldende for alle ungdommer på institusjon, men de gir et innblikk i erfaringene til et fåtall ungdommer. Forskningen er dermed ikke overførbar til hele befolkningen. Derimot kan forskningen være overførbar i og med at den viser sammenhenger innenfor institusjonen, nærmere bestemt hvordan institusjonens strukturelle rammer påvirker ungdommenes utførelse av fritidsaktiviteter. Denne delen av forskningen kan være overførbar for barnevernsinstitusjoner og bidra til å øke kunnskapen om hvilke faktorer som har betydning for ungdommenes deltakelser i fritidsaktiviteter.

4. Analyse og drøfting

I dette kapittelet presenterer jeg mine analyser og drøfter dem med anvendelse av teori. For å kunne svare på forskningsspørsmålet *«hvilke erfaringer har ungdom på barnevernsinstitusjon med deltakelse i fritidsaktiviteter og hvilken betydning har institusjonen for deres deltakelse»*, må materialet presenteres og analyseres, samt knyttes til teori og drøftes. På den måten integreres analyse og drøfting i samme kapittel (Anker, 2020). Ettersom forskningsspørsmålet består av to ulike spørsmål, ungdommenes erfaringer med fritidsaktiviteter, samt institusjonens betydning for deltakelse, deles kapittelet i to hoveddeler. Kapittel 4.1 tar for seg ungdommenes erfaringer med deltakelse i fritidsaktiviteter, mens kapittel 4.2 tar for seg institusjonens betydning for deltakelse i fritidsaktiviteter. For å systematisere funnene fra informantene, men på samme tid ivareta personvern ovenfor den enkelte, er informantene tildelt fiktive navn. Arne, Bernt, Cecilie, Dina og Eva utgjør informantene i forskningsprosjektet. Slik det fremkom under metodedelen vil det ikke bli henvist til direkte sitat rundt informanten Dina ettersom intervjuopptaket ikke ble registrert. Likevel kommer erfaringene hennes frem igjennom teksten.

4.1 Ungdommenes erfaring med deltakelse i fritidsaktiviteter

Informantene i forskningen har ulike erfaringer med deltakelse i fritidsaktiviteter. Felles for alle er at de på et tidspunkt har vært en del av den organiserte idretten, men har ulike erfaringer med deltakelsen i idrettslag. For å fortelle om erfaringene til ungdommene vurderes det hensiktsmessig å starte med bakgrunnsinformasjon om deres deltakelse i fritidsaktiviteter. Arne har gått på turn, spilt fotball og ishockey i idrettslag. I dag trener han regelmessig på treningsstudio og løper ute. I tillegg er han meldt på «bandy på is» som er en organisert fritidsaktivitet på vinteren. Bernt har deltatt på organisert slalåm og står nå på slalåm i helgene. Utover det er han interessert i cross og dataspill. Cecilie spilte tidligere på et håndballag, mens musikk er hennes store hobby i dag. Dina har erfaring med å spille organisert fotball, men spiller nå av og til fotball med de ansatte på institusjonen. Hovedaktiviteten hennes er tegning gjennom kulturskolen, en aktivitet hun startet med etter hun flyttet på institusjon. Eva var en kort periode med på turn og fotball. På et av stedene hun bodde i oppveksten gikk hun på fritidsklubb. I dag driver hun på med hest, i tillegg til en rekke egenorganiserte aktiviteter. Slik presentasjonen viser, har ungdommene erfaringer fra både organisert og egenorganiserte aktiviteter. Alle har drevet med en form for idrett, men

bare to har erfaringer fra andre organiserte fritidsaktiviteter. Oppgaven tar ikke sikte på å kartlegge hvilke aktiviteter informantene har deltatt på, men funksjonen til deltakelsen. Analysen tar derfor i det følgende for seg hva erfaringene og deltakelsen betyr, samt hvilke goder de har opplevd og opplever ved fritidsaktivitetene.

4.1.1 Fra organiserte til egenorganiserte fritidsaktiviteter

Ungdommene som er intervjuet i dette prosjektet, og som alle bor på barnevernsinstitusjon, ser ut til å ha avsluttet den organiserte idretten rundt samme alder. Arne spilte fotball til han var 12-13 år. Selv om han ikke spiller ishockey i dag, har han planer om å fortsette aktiviteten når han flytter fra institusjonen han nå bor på. Bernt sluttet på slalåm da han var 14-15 år. Cecilie husker ikke eksakt alder da hun sluttet på håndball, men sier det er noen år tilbake. Dina spilte fotball til hun gikk i syvende klasse. Eva både startet og sluttet med fotball i åttende eller niende klasse, da var hun 13-14 år. Turn derimot, sluttet hun med som barn, altså lenge før ungdomstiden slo inn. Funnene fra informantene viser at de i stor grad har fulgt den allmenne trenden for ungdommer i Norge og sluttet i den organiserte idretten i ungdomsårene (Hammer, 2017).

Det interessante fremover blir å utforske hvorfor ungdommene sluttet, og hva de har gjort av fritidsaktiviteter i etterkant. Før dette blir nærmere presentert, skal vi først få et innblikk i hvilke erfaringer ungdommene i dag har med aktivitetene de tidligere drev organisert. Arne, Dina og Eva var tidligere aktiv innenfor fotball. I dag spiller de fotball egenorganisert, enten med venner eller med ansatte på omsorgsinstitusjonen de bor på. Eva forteller at interessen for turn har gått over til hopping på trampoline, mens svømming som hun gjorde på skolen, praktiseres året rundt.

«Jeg er jo litt sånn at jeg kan bade året rundt, da kan jo jeg plutselig finne ut, nei nå skal jeg på svømmetur».

Etter Bernt var aktiv på slalåm i to-tre sesonger, driver han jevnlig med slalåm om vinteren. Også Eva og Arne har prøvd slalåm. Eva på vinterleir, mens Arne har vært i slalåmbakken mens han har bodd på institusjon. De mest attraktive idrettene blir av Hammer (2017) forklart å være fotball, ski, håndball, turn og svømming. Ut fra analysen ser det også ut som at det gjelder for informantene i denne forskningen.

Det kan se ut som måten informantene ser på idrett har endret seg over årene. Denne endringen kan være en forklaring på hvorfor ungdommene sluttet i idrettene, men nå driver dem egenorganisert. Arne definerer idrett som «glede». Videre forteller han:

«Altså, jeg liker organisert trening med et lag, men liksom, jeg har ikke noe problem med å gjøre det selv». På spørsmål om idretten har endret seg for han gir han følgende svar: «foreløpig så har det vel ikke endret seg mer enn, altså, jeg trener mer alene nå, men gleden av å spille på et lag er fortsatt like stor».

Bernt forteller at idrett for han har hatt en dreining fra at det skal være organisert, til at det nå er egenorganisert. På spørsmål om hva han legger i ordet idrett, svarer han følgende:

«Sport, også en form for trening. Du trenger ikke å gå på noe, du trenger bare å ha en hobby som er trening». Tidligere hadde han definert idrett som en organisert aktivitet, men dette snudde da han selv sluttet på slalåm. På spørsmål om hvorfor han sluttet idretten, svarer han følgende: «jeg vet ikke, jeg bare sluttet»..

Ut fra svaret til Cecilie kan det tyde på at hun har erfaringer med idrett som ikke har gitt henne positivt stimuli.

«Kjedelige ting man blir tvunget til» Hun fortsetter: «nei, jeg tenker på idrettslag og tenker på sånn lag og sånn, ei gruppe som trener. Sånn ting». Denne opplevelsen av idrett har hun hatt hele tiden. Grunnen for at hun sluttet var for at hun ble mobbet på trening.

Dina omtaler også idrett som en organisert aktivitet i samspill med andre mennesker. Hun sluttet med fotball da hun ikke syntes det var gøy lenger. Grunnen var at hun opplevde at de som fikk mest skryt på laget var dattera til treneren og venninnene hennes.

Eva sin måte å betegne idrett på ser ut til å skille seg litt fra de andre når det kommer til den organiserte delen:

«Nei, det er vel all slags sport, alt fra sjakk til profesjonelle» På spørsmål om sporten må gjøres med andre, svarer Eva: «Nei, du kan jo drive på med det selv, tenker jeg».

Hovedfunnet, slik jeg analyserer informasjonen til informantene, er at idrett har gått fra å bli ansett som en organisert aktivitet, til egenorganisert aktivitet. Informantene har gått fra å drive idretten aktivt til egenorganisert. Påstanden ser ut til å stemme for alle informantene uten Cecilie, da hun ikke spiller noe form for håndball lenger. Dina skulle ønsket hun spilte fotball i dag, men er redd for at nivået på fotballagene er for høyt. Dette har ført til at hun av og til spiller fotball med de ansatte på institusjonen. For øvrig er Eva sin utførelse av fotball ganske lik de andre ungdommene. I oppveksten spilte hun med venner på fritiden etter fotballaget ble

lagt ned. Nå øver hun på skudd for seg selv eller sammen med personalet på institusjonen der hun bor. Funnet ser ut til å kunne forklares med Hammer (2017) sin forskning. Han har sett en trend om at frafallet fra ungdomsidretten i aldersgruppen 13-19 år skyldes at prioriteringene endrer seg. Hovedsakelig viser det seg at skole, venner og andre interesser tar over interessen for idretten.

I tillegg til dette funnet kan det se ut som at opplevelsen av glede har stor betydning for deltakelse i idrett. I den forbindelse er det nærliggende å anta at ungdommene ikke opplevde glede på et høyt nok nivå i den organiserte idretten. Ut fra tidligere forskning står det i samsvar med Skille og Østerås (2011) sine funn om at opplevelse av glede er den viktigste faktoren for å drive idrett. Hva som er glede for den enkelte skiller seg fra person til person. Der en opplever konkurranser som glede, fører det til motsatt opplevelse for en annen. Innenfor denne konteksten kan det for eksempel se ut som at Arne liker det konkurransepregede, mens konkurranse ikke er gøy for Cecilie. Resultatet blir da at idretten ikke klarer å tilrettelegge tilbudet sitt etter ungdommenes egne ønsker. Dette fører til at ungdommene slutter, men allikevel tar med seg den fysiske aktiviteten videre i livet (Skille og Østerås, 2011). En mulig forklaring på dette fenomenet kan være at livssituasjonen endrer seg. Som allerede presentert klarer ikke idretten å tilrettelegge tilbudet slik at det samsvarer med ungdommens behov. Andre deler av livet krever mer oppmerksomhet, noe som igjen fører til at prioriteringene endrer seg (Bakken, 2019; Hammer, 2017) Altså slutter ungdommene i idrettslagene, men tar med seg aktivitetene inn i sin nye fritid og driver aktiviteten egenorganisert. På den måten utfører de aktivitetene på egne premisser (Hammer, 2017).

Av informantene er det flere som har interesse for kultur. Evla liker maling, Cecilie interesserer seg for musikk, mens Bernt forteller at han spiller Call of Duty og Wall hver dag. Imidlertid er det en grunn for at han har «gaming» som hobby:

«For jeg interesserer meg i cross og slalåm, men jeg har ikke cross akkurat nå og sesongen er over».

Videre forteller også Dina at hun har samme interesse for spilling og praktiserer det jevnlig, uten at det ble ytterligere utdypet. Ingen av dem fortalte at de hadde denne interessen som barn. En mulig forklaring er at dataspill og Playstation kategoriseres som en aktivitet som jevnt over er av liten interesse for foreldre og foresatte. I tillegg blir den av allmenheten assosiert med stillesitting samt usosial fritid (Sletten et al., 2015). Med dette som

utgangspunkt kan det tenkes at informantene ikke ble eksponert for denne aktiviteten som barn, da den sannsynligvis ble ansett som mindre akseptabel. Arne og Dina har funnet interesse i dataspilling som ungdom. Med hensyn til at aktiviteten er egenorganisert, uten krav til oppmøte og med det stiller få krav til deltakelse, er det kanskje det som gjør aktiviteten attraktiv i ungdomsårene. Den er egenorganisert og av liten interesse fra foreldre eller foresatte (Sletten et al., 2015). På den måten kan aktiviteten gjennomføres på barnevernsinstitusjonen uten behov for å bli fraktet til eller fra stedet aktiviteten gjennomføres. Behovet for transport blir nærmere presentert under kapittel 4.2. Dina forteller at hun for kort tid siden begynte på tegning i regi av kulturskolen. Hun har ikke deltatt på dette tidligere, men har alltid hatt interesse for tegning. Ettersom covid-19 forhindrer fysisk oppmøte gjør hun dette via digitalt oppmøte fra omsorgsinstitusjonen. Kulturskolen er en gang i uka, men utover det får hun lekser imellom hver time, noe som gjør at hun tegner oftere. I Cecilie sitt tilfelle tyder det på at musikkinteressen har blitt sterkere den siste tiden. Hun forteller følgende:

«Jeg hører på rock, det har jeg alltid gjort. Det finnes mange typer rock og jeg hører på en type hvor jeg hører hva de synger».

Selv om hun ikke har gått på musikkskole har hun lært seg å spille bass i musikktimene på grunnskolen. I dag spiller hun av og til gitar på fritiden sin.

Sett under ett viser analysen at ungdommene ikke bare har erfaring med idrett, men også kulturelle fritidsaktiviteter. Når erfaringene fra informantene settes i kontekst med forskningen til Hammer (2017), viser det seg å være sammenheng med at ungdommene i denne forskningen har hatt en dreining fra å drive idrett, til nå å delta i det han omtaler for stillesittende aktiviteter. En mulig forklaring på dette fenomenet kan være at terskelen for å drive egenorganisert aktivitet er lavere enn organiserte aktiviteter og med det krever mindre av den enkelte ungdom, men også av voksenpersonene.

4.1.2 Fritidsaktivitetenes strukturer og rammer

Strukturene i fritidsaktivitetene viser seg å være et viktig element for deltakelsen. Det kan se ut som noen av erfaringene ungdommen har med organiserte aktiviteter er at de strukturelle rammene kommer i konflikt med egne behov. Det å møte opp til et gitt tidspunkt, forholde seg til konkrete oppgaver samt delta i store grupper, er aspekter ved aktivitetene som gjør det utfordrende for deltakelse. Når det gjelder informantene forteller de om ulike årsaker i eget liv som fører til at det blir vanskelig å forholde seg til rammene de organiserte fritidsaktivitetene

representerer. Eva forteller at på grunn av mye flytting og mye som har skjedd, har hun ikke hatt tid til å delta i fritidsaktiviteter. Cecilie og Dina nevner at behovet for å bli kjørt til aktiviteter på grunn av institusjonens beliggenhet gjør det vanskelig å holde på med en fast aktivitet i dag. I tillegg forteller Cecilie at det er utfordrende å forholde seg til grupper. Når Bernt får spørsmål om hva som er bra med slalåm kommer også det han opplevde som baksiden ved den organiserte aktiviteten frem.

«(...), men så var det litt strengt da vi hadde treningsdager. Når det var åpent så fikk vi ikke kjøre med andre kompiser som var der».

Utfordringene ved den strukturelle delen i organiserte fritidsaktiviteter kan forklares med teori fra Andersen (2003). De har kommet frem til ulike årsaker som virker hemmende for deltakelse. Ved å sette informantenes erfaringer i sammenheng med disse funnene, blir det mulig å forstå hvorfor de nevnte elementene gjør det utfordrende å delta i organiserte aktiviteter. Andersen (2003) hevder at den største utfordringen er at ungdommen må innrette seg etter gitte regler og normer. Dette kan være både oppmøtetidspunkt, forholde seg til voksenpersoner samt forholde seg til de som organiserer aktivitetene. Strukturene fritidsaktivitetene legger opp til byr derfor på utfordringer for noen, da de gjenspeiler elementer som for noen ungdommer kan være vanskelig å forholde seg til. En potensiell forklaring på disse utfordringene er at noen ungdommer ikke har opparbeidet seg ferdigheter for å håndtere strukturene og forventningen som stilles i organiserte aktiviteter. Cecilie, Eva og Dina forteller at de har opplevd utfordringer med å komme seg til aktiviteter, da det krever at noen kan kjøre dem. Herunder tyder det ikke på at de ikke har opparbeidet seg ferdighetene som kreves for å delta i organiserte aktiviteter, snarere tvert imot fører andre faktorer til at de får utfordringer med deltakelse. Dette blir videre presentert i kapittel 4.2 hvilket omhandler institusjonens påvirkning av fritidsaktivitetene. Likevel viser det seg at en av de strukturelle rammene ved fritidsaktivitetene gjør det utfordrende for deltakelse, da de blant annet stiller krav om konkret oppmøtetidspunkt, noe som er utfordrende å få til hvis en er avhengig av transport.

Cecilie forteller at en av grunnene for at hun ikke deltar i organiserte aktiviteter er at hun opplever det utfordrende å være en del av en stor gruppe. Denne erfaringen kan belyses med teori fra Andersen (2003). Selv om Andersen hovedsakelig referer til utfordringer knyttet til voksenpersonene som organisatorer av aktivitetene, mener jeg det kan trekkes koblinger her

da det etter min mening handler om organiseringen av selve aktiviteten. Ut fra Cecilie sin historie virker det som det å være en del av gruppa medfører vansker for henne.

«Nei, det er jo en grunn for at jeg ikke er med på grupper eller samlinger, for at jeg klarer ikke sånt, det blir for mye». Hun forteller at hun opplevde å bli mobbet av jentene på håndballaget og derfor sluttet med idretten: «... men jeg sluttet etter ett år for jeg orket ikke det der plagingen da vi var på det der garderoberoommet...». I tillegg forteller Cecilie at hun ikke orket å være med på håndballtreningene da treneren ikke var der.

Her kan det se ut som de andre medlemmene av idrettslaget til Cecilie ikke håndterte å forholde seg til reglene som gjaldt på håndballaget. Det er allmenn kunnskap at en ikke skal mobbe andre, noe som heller ikke er akseptabelt i den organiserte idretten. Når det gjelder lederne av idrettslaget kan det se ut som de ikke klarte å organisere aktiviteten på en slik måte at Cecilies opplevelse av mobbing ble unngått. Dette taler for at de strukturelle rammene førte til utfordringer, innenfor det aspektet Andersen (2003) beskriver som de organiserte fritidsaktivitetenes normer og regler.

4.1.3 Mestringsopplevelser i fritidsaktivitetene

Ettersom ungdommene har deltatt på fritidsaktiviteter under oppveksten, samt utøver ulike fritidsaktiviteter i dag, er det nærliggende å anta at aktivitetene har en funksjon i livene deres. En av funksjonene som kommer frem gjennom intervjuene er hvordan ungdommene opplever mestring på ulike nivåer ved deltakelse i aktivitetene. Felles for alle informantene var erfaringen om at det var godt å ha noe å gå til da det ga en struktur i livet. Struktur i hverdagen ser utelukkende ut til å være en felles gode ved deltakelse i fritidsaktivitet for alle informantene uavhengig av hvilke andre element aktivitetene førte med seg. Eva nevner flere positive sider ved aktivitetene sine, hvor essensen kan knyttes til at aktivitetene har gitt henne en meningsfull fritid.

«Det jeg har likt er at jeg har kommet meg ut, fått glede av det og kunne holde på med noe på fritiden. Det jeg ikke likte er at jeg har dårlig kondis også (ler). Nei, jeg vet ikke, det har alltid vært noe positivt i det, egentlig».

Videre forteller også Arne om hvordan idretten ga han struktur i livet.

«Jeg vet ikke, det er liksom å ha et tilbud og ha noe å gjøre, det er en lettelse på en måte...at etter skolen har du en plan på hva du skal gjøre på ettermiddagen. Her så har jeg jo ikke det (...).».

I sammenheng med at aktiviteter gir forutsigbarhet i hverdagen, tyder det på av mangel på fritidsaktiviteter fører til mangel på struktur. For øvrig kommer dette frem hos Bernt.

«Det var for å ha noe fast og holde på med». Videre sier at det det var godt, for det ga en rutine. Han hadde noe å stå opp til om morgenen. Nå som han ikke deltar på faste aktiviteter står han opp sent og gidder ikke gjøre noen ting.

Det er ulike måter å definere oppnåelse av mestring. Sletten et al. (2015) viser i sin forskning at mestring er et viktig gode ved deltakelse i fritidsaktiviteter. For å forstå hvordan informantene, ungdommene som bor på barnevernsinstitusjon, har opplevd mestring igjennom sine fritidsaktiviteter, må begrepet tas ett steg videre. Med utgangspunkt i mestring som mulighet vil en i større grad kunne forstå erfaringene til ungdommene. Herunder ligger det at hver enkelt person har egne mestringspotensialer som fører til styrker i livet

(Sommerschild, 1999). Ved at informantene har funnet seg strategier for hvordan de skal håndtere hverdagen, kan dette knyttes til Germundsson (2006) sin betraktning av mestring som en måte å håndtere hverdagen på, både i smerte og motgang. I et større perspektiv kan teori fra Antonovsky vedrørende opplevelse av sammenheng anvendes for å forstå hvorfor informantene opplever at det å ha noe å gjøre på ettermiddagene er viktige for dem.

Opplevelse av sammenheng blir av Antonovsky (1991) sett på som en avgjørende faktor for god helse, da det igjen legger grunnlaget for å oppleve sammenheng i livet. Informantenes erfaringer kan derfor knyttes til de tre komponenter for følelsen av sammenheng. For det første tyder det på at Eva, Arne og Bernt opplevde begripelighet. Dette betyr at de fant en måte å håndtere ytre og indre stimuli på og med det stod bedre rustet til å overkomme uforutsigbare hendelser (Antonovsky, 1991). Empirien viser dermed at fritidsaktivitetene har gitt ungdommene struktur i hverdagen. Strukturen er et resultat av at de har aktiviteter å fylle dagene med, samt noe å stå opp til. Sipos et al. (2014) tolker begripelighet som evnen til å kognitivt forstå og tolke hendelser. Til tross for at informantene ikke forteller spesifikke hendelser om hvordan de håndterer hendelser, mener jeg det er grunnlag for å tolke erfaringene dit at de kognitivt forstår at aktivitetene bidrar til å gjøre de bedre rustet til å håndtere hverdagen. Dette underbygges av Arne som sier han ikke har noe grunn for å stå opp når han ikke har noe å gå til.

En del av opplevelsen av mestring kan for noen av informantene se ut til å være direkte koblet til ferdighetene idretten gir. Dina forteller at den ene treneren syntes hun var flink i fotball og at hun da likte å gå på fotballtrening. Derimot fikk hun ikke samme tilbakemelding av den

andre fotballtreneren. Hun opplevde at de andre jentene på laget ble favorisert ettersom det var datteren til treneren og vennene hennes. Resultatet medførte at hun ikke likte å gå på trening alene, men måtte dra samme med venninnen. Arne sier ikke noe om han er flinkest eller best i ishockey, men han forteller at han har opplevd mestring i idretten. Analysen tyder allikevel på at de fysiske ferdighetene har medført en følelse av mestring. Det kan se ut som at Arne har to ulike opplevelser av mestring når han praktiserer ishockey.

«Jojo, jeg føler det er bedre og ha blitt taklet enn å dette på isen, altså hvis du går ute». Mestringsopplevelsen ser her ut til å være knyttet til det fysiske aspektet om hvordan han håndterer idretten. For en person som ikke driver med ishockey, ville det nok for de fleste vært problematisk å bli taklet på isen. Altså tyder det på at Arne håndterer det fysiske aspektet ved idretten. Videre forteller han:

«ja, du får jo en viss respekt hvis du går inn med full innsats også blir du skadet da, laget backer deg liksom. Hvis du blir taklet og ligger på bakken kommer jo de du spiller på lag med. Altså det er jo mye slåssing i hockey da, så de kommer jo liksom og backer deg, hvis du skjønner?».

Her kan det se ut fellesskapet og samholdet står sterkt i mestringsopplevelsen, i tillegg til opplevelsen av å fysisk håndtere idretten. For å forstå betydningen av mestringen må de videre kobles opp mot relevant teori.

Knyttet til et teoretisk perspektiv ser også disse funnene ut til å stå i samsvar med Sletten et al. (2015) sin forskning som hevder at mestring er en viktig gode ved deltakelse i fritidsaktiviteter. Herunder kommer det ikke konkret frem hva ungdommen opplever at gir mestring i utførelsen av idretten. Selv om Germundsson (2006) ser kritisk på mestring som et begrep for å være flinkest eller best, kan følelsen av å håndtere idretten som Arne viser til, samt Dina sin fortelling om at treneren syntes hun var flink, føre til mestring. Opplevelsen blir da at en er flink til noe. Sett i et bredere perspektiv kan mestringsopplevelsen videre knyttes til Germundsson (2006) sin betraktning av mestring som en måte å håndtere hverdagen på. Det å bli eksponert for positivt stimuli enten i form av konkrete tilbakemeldinger på ferdigheter, eller opplevelsen av å bli anerkjent for deltakelsen i en gruppe, vil kunne bidra til positivitet, som igjen fører til at en er bedre rustet for å håndtere hverdagen. Nok en gang kan det knyttes sammenhenger til Antonovskys (1991) begrep, følelse av sammenheng. Komponenten begripelighet har tidligere blitt presentert som et element for å oppleve god helse, men her mener jeg håndterbarhet gjør seg gjeldende. Grunnen for dette er at ungdommene forteller om egne ressurser de anvender for å håndtere ytre stimuli. Spesifikt

vises det til hvordan venner og samhold på laget fører til at både Arne og Dina håndterer utfordringene de blir stilt ovenfor. Sipos et al. (2014) ser på grad av håndterbarhet som måten en person reagerer på ulike hendelser. Dina hadde en strategi om å støtte seg til venninnen sin for å håndtere at den ene treneren ikke syntes hun var flink nok, mens Arne vet at han får støtte av sine lagkamerater hvis han blir taklet eller på andre måter havner i utfordrende situasjoner på ishockeybanen. Konkret viser det seg at begge benytter venner, det Antonovsky (1991) omtaler som ytre elementer, som ressurs for å håndtere utfordringene i idretten. Det er nærliggende å tro at de tar med seg disse erfaringene om hvordan de kan håndtere ytre stimuli inn i hverdagen for øvrig. På den måten kan ressursene opparbeidet igjennom idretten benyttes i hverdagslivet.

Imidlertid kommer det frem at det på dårlige dager kan være vanskeligere å drive idrett. Arne forteller om egen opplevelse knyttet til temaet:

«Det kan jo være tøffe dager også kommer du på trening så vet liksom ikke noen om det også blir det mye kjefting og sånn, men det er sånt du blir vant til, i alle fall i hockeymiljøet».

I utgangspunktet vil mannen i gata betrakte kjefting som et negativt element, og en vil dermed anta at det ikke fører til mestring. Allikevel viser det seg at det er en del av idretten, noe den enkelte må håndtere. For øvrig kan gjennomføring av trening på vanskelige dager føre til mestring i form av at aktiviteten gjennomføres og at personen står i utfordringene. Sett under ett tyder det på at Arne opplever at han håndterer det idretten krever av han, noe som igjen taler for at han opplever mestring. I forlengelsen av begrepet mestring kan denne erfaringen, i likhet med den presentert ovenfor, sees i sammenheng med Antonovsky (1991) sin betraktning av følelse av sammenheng, gjennom komponenten håndterbarhet. Arne forteller at han blir vant til å håndtere tøffe dager og kjefting, altså det en vil omtale som en form for motgang. Hans måte å møte tilværelsen på kan støttes gjennom teori rundt håndterbarhet. En person med høy grad av håndterbarhet vil i følge Antonovsky (1991) ikke føle seg som et offer i situasjoner med motgang. Arne forteller at han håndterer situasjonen, noe som kan tyde på at idretten har gitt han høy grad av håndterbarhet, som igjen legger grunnlag for at han kan oppnå god helse og følelse av sammenheng i livet.

Noen av utsagnene fra informantene kan tolkes dit hen at fritidsaktivitetene har gitt de glede og mening i hverdagen. Arne sier at han ikke hadde behov for andre fritidsaktiviteter under

oppveksten med den begrunnelse at han hadde nok med ishockey. Når Bernt beskriver betydningen slalåm har for han, kan det oppfattes som en frihetsfølelse.

«Nei, slalåm, det bare får meg til å fjerne tanker i fra alt». Videre forteller Bernt at han opplever å få en pause fra livet når han kjører slalåm.

Oppsummert taler denne beskrivelsen for at både Arne og Bernt har funnet en konstruktiv måte å håndtere livets oppturer og nedturer på, gjennom sine fritidsaktiviteter. En måte å tilføre erfaringene betydning ut fra faglitteratur, vil være ved å anvende teori rundt meningsfullhet. Det er Antonovskys tredje komponent i følelsen av sammenheng.

Meningsfullhet beskrives å være en motivasjonskomponent som oppstår når ulike områder i livet bidrar til mening for den enkelte. Meningen skal ikke bare komme til uttrykk kognitivt, men også følelsesmessig (Antonovsky, 1991). Etter min mening kan det identifiseres paralleller mellom teorien og informantenes erfaringer. For det første viser erfaringene at ungdommene bruker aktivitetene som et middel for å håndtere oppturer og nedturer. Denne antagelsen kommer med bakgrunn i at Arne forteller at han ikke har hatt behov for andre aktiviteter, mens Bernt forteller at det gir han en pause fra egne tanker. Altså kan dette se ut til å være en måte å søke meninger i livets oppturer og nedturer, eller en måte å håndtere det en opplever, med verdigheten i behold, slik Antonovsky (1991) beskriver at meningsfullhet skal bidra til. I tillegg er det mulig å forklare mestringsstrategien til Arne og Bernt ved å se meningsfullhet ut fra Sipos et al. (2014) sin forklaring om at livshendelsene må anses som viktige å mestre. Kanskje er det nettopp mestring av ulike livshendelser ungdommene forsøker å oppnå ved å ty til aktivitetene de vet fungerer for dem.

For å oppsummere viser analysen at informantene på ulike måter oppnår mestring i fritidsaktivitetene. Mestringen er ikke knyttet til at de er best eller flinkest, men at de har hentet ut elementer i aktivitetene som fører til at de føler seg bedre, de skaper egenverd. I forlengelsen av denne antagelsen tyder det på at de finner motstandskraft i form av at de bruker aktivitetene som et middel i å håndtere vanskelige situasjoner i livet. Denne analysen baserer seg på informantenes erfaringer med hvordan fritidsaktivitetene har ført til at de har noe å gjøre på ettermiddagene, altså skaper de en struktur i hverdagen ved å utføre egne fritidsinteresser. I tillegg forteller informantene om glede, men også muligheten til å få en pause fra hverdagen. Disse funnene vitner om at ungdommene opplever mestring igjennom fritidsaktivitetene, enten de er organisert eller egenorganisert. Betrachtingene taler for at erfaringene står i samsvar med Gunderson (2006) sin forklaring av mestring, med følgende beskrivelse: «mestring er en målrettet handling eller samhandling som styrker egenverd og

motstandskraft». I et utvidet perspektiv kan følelse av sammenheng gjør seg gjeldende for å forstå betydningen fritidsaktivitetene har for ungdommene. Følelse av sammenheng forklares å være viktig for oppnåelse av god helse (Anotnovsky, 1991). Etter min mening vil det være naturlig at den enkelte søker etter elementer i eget liv som er med på å fremme denne følelsen. Komponentene begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet viser seg som fremtredende i analysen av informantenes ulike erfaringer. Det kan tyde på at ungdommene selv ikke er bevisst på at aktivitetene tilfører dem disse funksjonene. Måten å søke følelse av sammenheng antas også å gjelde for alle informantene da de aktivt bruker egne interesser i hverdagen som måter å oppnå følelse av sammenheng på.

4.1.4 Det sosiale fellesskapet i fritidsaktivitetene

Det sosiale aspektet ved deltakelse i fritidsaktiviteter utspiller seg på ulike måter hos informantene. På den ene siden tyder det på at det sosiale fellesskapet har hatt en positiv betydning for Arne. For det første formidles det at han opplever glede av å spille på lag og derfor synes organisert idrett er gøyere en egenorganisert idrett, noe det er ulike grunner for.

«Stemningen, det er mye artigere å ha noen å snakke med på treningene». Videre fortsetter han, «som sagt, det var en glede og liksom føle at man er en del av noe, man føler at man bidrar til noe, m-mmm».

Bernt sine erfaringer fra det sosiale aspektet er knyttet til at han fikk være sosial med vennene sine:

«Da fikk jeg være sosial, være med kompiser, ha det artig. Men så var det litt strengt at når vi hadde treningsdager når det var åpent så fikk vi ikke kjøre med andre kompiser som var der».

Utsagnene til Arne kan tolkes dit hen at han opplever samhold og fellesskap i idretten. Det samme ser ut til gjelde for Bernt, men med en dreining mot at han opprettholder allerede eksisterende vennskap gjennom aktiviteten slalåm. Erfaringene står i samsvar med Sieppel (2002) og Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (2017) sine funn om at fellesskapet spiller en avgjørende rolle i idretten. Idretten fyller sosiale funksjoner. I tillegg hevder Seippel (2002) at allerede oppståtte vennskap pleies igjennom idretten.

I videre analyse rundt temaet tyder det på at ungdommene også får nye bekjentskaper igjennom fritidsaktivitetene. Når Arne får spørsmål om han har fått venner igjennom idretten svarer han:

«Ja, det vil jeg si. Ikke her da, jeg tror jeg er den yngste er bortimot tretti, så det blir litt stor forskjell i alder. Men det har hjulpet meg i hockey, ja, at jeg har fått venner. Jeg har jo venner i hele landet».

For øvrig forteller Bernt at han har venner flere steder i landet gjennom «gaming». Selv om han ikke driver aktiviteten organisert har interessen hans ført til nye bekjenskaper. Bernt forteller:

«Jeg har to kompiser fra ***, også en fra ***, også har jeg ***, han bor ***». Under dette sitatet forteller Bernt at han har venner på tre ulike steder i Norge. Han forteller videre hvor han møtte dem: «Han *** møtte jeg på snap, og de i *** møtte jeg gjennom *** også han *** i ***».

Med hensyn til anonymisering er stedsnavn og personer utelatt fra sitatene. For å oppsummere forteller Bernt at han har fått ulike bekjenskaper på ulike steder i landet gjennom dataspill. Derfor vil det være grunnlag for å si at hans erfaring står i kontrast til Sletten et al. (2015) sin oppfatning av dataspill som en usosial fritidsaktivitet. Derimot taler hans fritidsinteresse, i liket med Arne og Eva, for opparbeidelse av nye bekjenskaper. Eva forteller hun ble kjent med mange nye da hun begynte å gå på fritidsklubb på ett av stedene hun bodde. Ettersom hun opplevde mange flyttinger kan det tenkes at en slik aktivitet var viktig for å stifte nye bekjenskaper på et nytt bosted. Erfaringene med nye bekjenskaper kan forklares ut fra Seippel (2002). Han har funnet trender i samfunnet for øvrig som viser at organiserte fritidsaktiviteter er en arena for å skape nye relasjoner.

Analysen har allerede vist til at fritidsaktiviteter kan bidra til følelse av sammenheng og mestring. Med bakgrunn i dette vil det kunne trekkes linjer imellom det sosiale fellesskapet, mestring og følelse av sammenheng. I forlengelsen av de positive elementene ved det sosiale fellesskapet i fritidsaktivitetene, kan også teori rundt selvoppfatning brukes for å belyse hvordan det sosiale aspektet har en funksjon hos den enkelte. Moser (2006) er opptatt av selvoppfatningen barn og ungdom får ved deltakelse i idrett. Selv om han knytter funnene til idrett, mener jeg det er hold for å bruke samme forskning i fritidsaktiviteter for øvrig. I tråd med informantenes erfaringer av mestring i idretten og fritidsaktivitetene, kan disse sammen med det sosiale fellesskapet og følelse av sammenheng, bidra til en positiv selvoppfatning. På den måten videreutvikles identiteten til den enkelte. Sannsynligheten for å oppnå en positiv selvoppfatning regnes da for å være stor. På den andre siden har to av informantene fortalt om erfaringer som kan knyttes til utenforskap i idrettene de deltok i. Dina opplevde at noen av jentene på laget ble favorisert, noe som medførte at hun ikke gikk på trening hvis venninnen

ikke var med. Cecilie ble mobbet av jentene på håndballaget og sluttet på håndballen. Altså tyder det på at jentene ikke opplevde samhold med de andre på laget. For disse informantene kan ikke analysen ovenfor antas å gjelde.

4.1.5 Flyttinger i oppveksten fører til utprøvelse av ulike fritidsaktiviteter

Informantene forteller om gjentakende endrede livssituasjoner i oppveksten. Alle ungdommene har vært flere år innenfor barnevernstjenesten og i den forbindelse opplevd gjentatte flyttinger. Når ungdommene har disse erfaringene, blir det etter min vurdering relevant å analysere hvordan flyttingene kan ha påvirket ungdommenes fritidsaktiviteter. For å få et innblikk i situasjonen til ungdommene presenteres i første omgang de konkrete erfaringene med flytting, men av hensyn til taushetsplikt går jeg ikke inn på hvilken informant det gjelder. Samlet sett har alle bodd på minst fire ulike plasser i oppveksten. Informanten med flest flyttinger har bodd på opptil nitten ulike steder. I forkant av plasseringen på nåværende omsorgsinstitusjonen, hadde fire av informantene vært plassert på akuttinstitusjon, mens den femte informanten var i beredskapshjem. Forut denne plasseringen hadde fire av de fem informantene bodd i beredskaps- eller fosterhjem. Etter endt opphold på omsorgsinstitusjonen vil de igjen gjennomgå en flytting. Presentasjonen i seg selv er ikke relevant for å besvare forskningsspørsmålet, men den gir etter min mening relevant bakgrunnskunnskap som bidrar til å forstå hvilke prosesser informantene har vært igjennom i oppveksten. Videre i kapittelet vil jeg presentere funn knyttet til hvordan flyttingene kan ha vært med på å påvirke deres erfaringer med fritidsaktiviteter, samt hvordan det eventuelt spiller inn på valg av dagens aktiviteter.

I forlengelsen av kapittel 4.1.5 hvilket omhandlet de sosiale sidene ved fritidsaktivitetene, tyder det på at flere sosiale arenaer i oppveksten kan ha ført til deltakelse i ulike fritidsaktiviteter. Informantene forteller om ulike personer med betydning for at de har prøvd ut ulike aktiviteter. Arne sin vei inn i idretten kan se ut til å ha to ulike innfallsvinkler.

«Eh, altså da jeg var fem-seks år hang jeg med naboene som var tre-fire år eldre enn meg og de gikk på fotball, så det gjorde at jeg fikk lyst til det. Også da jeg begynte på skolen var det folk som gikk på turn, så jeg tenkte at jeg skulle prøve det litt også».

Altså var det venner som gjorde at han begynte med fotball og turn. Ifølge Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (2017) viser det seg at de fleste blir rekruttert til idrettslag via venner. Historien ser ut til å endre seg når det kommer til ishockey, der familie får avgjørende betydning.

«Emm... Fosterforeldrene mine var veldig glad i ishockey så de ville at jeg skulle prøve det, så jeg prøvde det og syntes det var veldig artig (...)».

Med andre ord var familie, den nest største gruppen for rekruttering, som hadde betydning for at Arne startet med ishockey (Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor, 2017). For å unngå misforståelser rundt definisjon av begrepet familie, velger jeg å anvende det, ettersom fosterfamilien hadde den daglige omsorgen for Arne (Andenæs & Skollerud, 2003). Arne forteller også at bestefaren var med på å støtte han da han spilte fotball, noe som kan tyde på at familien var viktig for han for å fortsette i idretten. Videre viser det seg at også de andre informantene oppgir koblinger til venner som viktige faktorer for at de begynte i fritidsaktivitetene. Cecilie startet på håndball for jentene i klassen spurte om hun skulle være med. Videre sier Dina at hun begynte på fotball for at venninnen hennes gikk på det. Imidlertid ble ikke Bernt med på slalåm for at vennene tok han med, men for at det var en kamerat som allerede deltok i klubben.

«Jeg hadde en barndomskompis som var med på det, så ble jeg bare med selv».

Også disse erfaringene står i samsvar med funnene fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (2017) som viser til at rekruttering av venner er mest vanlig.

På en annen side ser Eva sine erfaringer ut til å skille seg fra resten. Hun sier «em, nei. Det var jeg som fant ut av det selv og ville prøve nye ting». Likevel forteller hun at fosterfamilien hun tidligere bodde i var sine egne slektninger og de bodde på gård. Sett under ett kan det derfor se ut til at familien hadde innflytelse på valg av fritidsaktiviteter. For øvrig viser det seg at Bernt hadde lignende erfaringer. Han mente at verken familie eller fosterfamilie påvirket han til aktivitetene sine, men når han fortalte historier fra oppveksten viste det seg noe annet.

«Det var pappa som hadde et forslag, tror jeg det var, så dro vi og kjøpte en».

Slik begynte han med cross. I tillegg var besteforeldrene bidragsyttere for gåturer på fjellet. Dina begynte på tegning i kulturskolen etter hun flyttet på institusjon. Selv om ikke det var moren som rekrutterte henne, forteller hun at interessen kommer fra moren. Sett under ett kan det tyde på at familien spiller større rolle i valg av fritidsaktiviteter enn hva ungdommene selv er klar over. Funnene tyder det på at påvirkningen fra familien under oppveksten ikke blir synlig i ettertid for alle. Mange flyttinger, nye familier og nye relasjoner ser ut til og ha satt sine spor, noe som kan være en mulig forklaring på hvorfor familiens påvirkning ikke blir fremmet av ungdommene selv. Christiansen av Havnen (2003) viser til funn som tyder på at ungdommene opplever flytting fra egen familie som et sammenbrudd. Dette kommer som et

resultat av brudd i relasjonen imellom foreldre og barnet. Denne måten å forstå en flytting på gjør seg etter min mening også relevant når ungdommene flytter fra andre omsorgsbaser, som ungdommene i denne forskningen forteller om. De har altså opplevd gjentatte brudd i sine relasjoner, noe som kan ha fått betydning for hvordan de forteller om sine erfaringer tidligere i livet. Sannsynligheten for at ungdommene selv opplever flyttingene som negativ er stor. Slik jeg forstår det kan dette ha ført til at ungdommene selv ikke fremhever dette temaet, da det kanskje er vanskelige følelser knyttet til opplevelsene.

Da Cecilie kom i fosterfamilie kan det se ut som hun prøvde å tilpasse seg sin nye familie. Hun begynte å trene på treningsstudio, selv om hun ikke likte det selv.

«Nei, det var et must for de liksom, for alle i den familien trente, også kom jeg liksom».

I denne sammenhengen kan det se ut til at det sosiale aspektet ved aktivitetene førte til at Cecilie forsøkte å tilpasse seg i sin nye familie. Det er kanskje naturlig ettersom fosterfamilien skulle ivareta Cecilie sine grunnleggende behov og hun skulle passe inn i den ordinære familiehverdagen (Andenæs & Skollerud, 2003). En mulig forklaring på hvorfor hun trente slik resten av familie gjorde, kan knyttes til Angel og Blekesaune (2014) sin forskning om hvordan barn og ungdom opplever flyttinger i regi av barnevernet. En naturlig måte å erfare en flytting på er ved at den oppleves belastende for den enkelte. Belastningen kommer som et resultat av og måtte forholde seg til en ny plass, nye regler og nye mennesker. Følelsen av å være ønsket har vist seg å være viktig, da det igjen kan føre til trygghet hos den enkelte. Ut fra denne måten å forstå en flytting på kan det virke som at Cecilie ønsket å passe inn i sitt nye hjem. Hun gjorde det hun trodde fosterfamilien ønsket av henne, for selv å oppleve at hun var ønsket i sin nye familie.

4.2 Barnevernsinstitusjonens betydning for deltakelse i fritidsaktiviteter

Frem til nå har analysen tatt for seg de ulike erfaringene informantene som bor på barnevernsinstitusjon har med deltakelse i fritidsaktiviteter. De har fortalt hvilke aktiviteter de har tatt del i tidligere i oppveksten, hvilke aktiviteter de praktiserer i dag samt hvilken betydning deltakelsen har hatt. I det følgende rettes fokuset over til dagens situasjon, de institusjonelle forholds betydning for deltakelse. Kapittelet tar for seg hvilken betydning

institusjonen har for ungdommens nåværende fritidsaktiviteter, samt hvordan erfaringene kan forstås knyttet til et teoretisk perspektiv.

4.2.1 De institusjonelle rammenes betydning for deltakelse

For å få vite noe om betydningen barnevernsinstitusjonen har for deltakelse i fritidsaktiviteter, vil det først og fremst være naturlig å se hvordan strukturene på omsorgsinstitusjonene påvirker hverdagen. Det første som blir synlig igjennom informantene er tiden til de ansatte. Alle informantene forteller om en opplevelse av at de ansatte ikke alltid har tid til å kjøre eller gjøre andre aktiviteter med dem. Eva forteller:

«Nei, det som blir påvirket er jo om folk kan kjøre og om de i det hele tatt har tid til å være med meg, for hvis de ikke har tid til å kjøre har de jo heller ikke tid til å være med. Plutselig skal de ha pause og da blir det jo hull i dagen også, ja...».

For øvrig har også Cecilie og Dina opplevelser av at tiden til de ansatte blir en begrensning for deltakelse på fritidsaktiviteter. Når Cecilie får spørsmål om hun kunne tenke seg til å trene på treningssenter, svarer hun:

«Kanskje senere, men ikke nå. Det er litt lang reisevei og hvis man skal gjøre det hver dag, som sagt, det er ikke sikker at de her har tid til å kjøre».

Hun bor på en avsidesliggende institusjon som gjør det utfordrende å komme seg selv til aktivitet. I tillegg opplever hun at korona har medført enda flere begrensninger for fritiden.

«Ja, det skjer jo ikke noe under korona, jeg får jo nesten ikke blitt kjent med noen ***, eller reise mye for det går sjeldent busser, og det er ikke hver dag de kan kjøre meg».

Järvinen & Mik-Meyer (2003) viser til funn om at sosialarbeideren har fått mindre tid til det terapeutiske arbeidet. Funnet ser ut til å være gjeldende på barnevernsinstitusjonene, ettersom ungdommene gjentatte ganger forteller om mangel på tid blant de ansatte, noe som igjen går ut over deres aktivitetstilbud. Hvordan tiden påvirker den enkelte ungdommen som bor på institusjonen, ser også ut til å skille seg fra det ordinære hverdagslivet. I ordinære hjem vil for eksempel ikke en forelder si at de ikke har tid til å spille fotball med barnet sitt fordi de skal ha en pause. På den måten virker det som at ungdommene som flytter på institusjon har noen andre strukturer å forholde seg til som skiller seg fra norske hjem.

Temaet utforskes videre for å finne ut hva det er med de strukturelle rammene som medfører at tiden til de ansatte ikke strekker til. Arne forteller hvordan vaktene til personalet på hans institusjon er:

«De har sånner daglige skift. De har dagvakt, kveldsvakt og nattevakt, så det blir litt vanskelig å få til ting da. Også i helgene har de helgevakt som jobber fra 10 til 12 på kvelden, men så kan det jo ofte være ting som skjer».

Her kan det se ut som at i tillegg til tidsaspektet påvirkes også fritidsaktivitetene av vaktskiftene på institusjonene, samt at andre uforutsigbare hendelser kan oppstå. Funnene kan knyttes til Angel og Blekesaune (2014) som i sin forskning viser til at ungdommer på barnevernsinstitusjon opplever at de har mange voksne å forholde seg til. Når de ansatte kommer og går samme dag fører det til uforutsigbarhet i hverdagen. Det blir tydelig at denne formen for vaktskifter kan virke hemmende på fritidsaktivitetene til ungdommene.

I videre utforskning kan det tyde på at andre beboere har betydning for hvilken tid de ansatte har til å prioritere fritidsaktiviteter. Arne fortsetter:

«Altså før, jeg bodde her en god stund alene, da var det mye oppmuntring, men nå har de vel ikke like mye tid med tanke på at det bor andre ungdommer her». Videre forteller han om hvordan flere beboere på samme plass kan ha betydning for fritidsaktiviteter: «Nå er det bare en, men det er plass til tre. Jeg bor jo på omsorg, men den ungdommen krever nok litt mer tid enn meg».

Nok en gang tyder det på at ungdommene opplever at personalet har lite tid til det terapeutiske arbeidet, noe som står i samsvar med Järvinen og Mik-Meyer (2003). Angel og Blekesaune (2014) fant i sin forskning at ungdom plassert på barnevernsinstitusjon kan være vitne til utfordrende opplevelser med andre beboere, noe som igjen fører til utrygghet. Når Arne forteller at personalets arbeidstid og andre ungdommers behov kan stå i veien for hvilken tid personalet får til han, tyder det igjen på at beboerne må forholde seg til noen rammer som skiller seg fra det ordinære familielivet.

Eva merker at det blir utfordrende å finne på aktiviteter på tidspunktene hvor de ansatte tar ut pause. På følgende måte forklarer Eva tiden de ansatte tar ut pause på:

«Da blir man stuck her».

Selv har hun noen tanker om hva som kunne vært annerledes på institusjonen hun bor på.

«Mer struktur, for de voksne, hva de holder på med. At det skal være en voksen per ungdom, selv om de har pause, vi er tre her, så da skulle det vært fire voksne slik at de alltid har mulighet til å være med selv når en annen har pause».

Altså kunne høyere bemanning ført til mer tilgjengelighet av personalet. Eva mener uansett at personalet kunne vært mer på. Hun fortsetter:

«Ja, de kunne vel pushet litt mer. Plutselig ligger du en hel dag i sengen der det kanskje er litt lite bemanning, så får du ikke gå ut».

I tilknytningen til Järvinen og Mik-Meyers (2003) funn vedrørende økende grad av administrative oppgaver plant personalet, viser Eva sin opplevelse at ungdommene selv merker at personalt har mye å gjøre. Disse administrative oppgavene står i kontrast til det miljøterapeutiske arbeidet. Når ungdommene opplever at andre gjøremål blant de ansatte kommer i veien for utførelse av fritidsaktiviteter, taler det for at institusjonen i noen tilfeller kan være hemmende for deltakelse.

Det har vært episoder hvor Eva har planlagt å dra ut med ansatte, men så har strukturene på institusjonen satt begrensinger.

«Nei, det er det at det ikke alltid går, og det kan jo være drit, men det går vel alltid an å finne på noe annet og vente til det blir tid til å finne på det du egentlig hadde lyst til». Hun forteller videre at de har planlagt å reise ut i helgene: «Ja, vi har egentlig gjort det, men det har ikke blitt. Plutselig har det vært pause eller noe annet som har skjedd».

Bemanning, tid og andre oppgaver hos de ansatte har ifølge Eva betydning for hva hun kan gjøre på fritiden.

«Ja, det er liksom sånn at du får ikke den tiden du ønsker til ting du har lyst til».

Disse erfaringene kan knyttes til trender Järvinen & Mik-Meyer (2003) har funnet i sin forskning. De forklarer at sosialarbeidere de siste årene har fått flere administrative oppgaver knyttet til dokumentering, målsetninger samt andre skriftlige fremstillinger. Oppgavene har ført til at de ansatte har mindre tid til det terapeutiske arbeidet. Dette ser ut til å ha betydning for i hvor stor grad de ansatte har tid til å gjennomføre aktiviteter sammen med ungdommene. Erfaringene til informantene taler samlet sett for at ungdommene må tilpasse seg institusjonen. Det blir tydelig at rammene rundt hverdagslivet skiller seg fra et ordinært hjem. Ungdommen må forholde seg til gitte tidspunkt for når de ansatte kommer og går fra jobb, noe som igjen fører til at deres ønsker for fritiden kommer i skyggen av den daglige driften. Järvinen og Mik-Meyer (2003) har i sin forskning erfart at det er enkeltmennesket som må tilpasse seg institusjonen, ikke omvendt. Nye regler og rutiner blir gjeldende. Også Angel og Blekesaune (2014) om at ungdommene opplever det belastende å flytte til en institusjon med nye regler å forholde seg til. I denne sammenhengen kan det tyde på de institusjonelle rammene og bemanningen på institusjonene har en vesentlig innvirkning på hvordan mulighet ungdommene har til deltakelse i fritidsaktiviteter. I forlengelsen av forståelsen av de strukturelle rammene forteller Eva hvordan driften på institusjonene har ført til avlyste aktiviteter.

4.2.2 Medvirkning

En vesentlig del av spørsmålet om hvilken betydning institusjonen har for ungdommenes deltakelse i fritidsaktiviteter, er hvordan de ansatte på institusjonen tilrettelegger for aktivitet. Eva får ha dyr i institusjonen garasje, selv om det ikke er lov. Hun forteller selv:

«Jeg har dyr. De har jeg her, men det er egentlig ikke lov. Jeg nektet å flytte inn uten, så da måtte de bare føye seg etter det». «Jeg kom hit med to ørkenrotter. Nå har jeg to kaniner og to ørkenrotter. Jeg fikk tak i en kanin til».

Et avgjørende element som har fått økt oppmerksomhet de siste årene og har vist seg å være hensiktsmessig i arbeid med utsatte mennesker, er i følge Järvinen og Mik-Meyer (2003) brukerens medvirkning. Det har gjennom forskning vist seg avgjørende at ungdommen selv involveres i endringsarbeidet. Grunnen er at ungdommen skal betraktes som ekspert på eget liv og med det ansvarliggjøres i eget arbeid. Fokuset skal være på ungdommenes ressurser, snarer enn utfordringer. Kanskje er det derfor institusjonen har viket fra opprinnelige regler og latt Eva medvirke i sitt eget opphold på institusjonen. Det kan og tenkes at hennes ønsker har blitt imøtekommet ettersom institusjonen hun bor på er hennes omsorgsarena.

Ungdommer har i tidligere forskning fortalt at de har utfordringer med å slå seg til ro på institusjonene (Tjerflaat, 2003). Ved at Eva får ha dyrene sine med seg, kan det tenkes at hun i større grad klarer å tilpasse seg bosituasjonen sin.

Med tanke på Eva sin interesse for dyr har institusjonen gjort flere tiltak for at hun skal få dyrke interessen sin.

«Jeg savner å holde på med hest, men det skal vi jo fikse nå». Hun fortsetter «(...) Nå har vi begynt å ta opp sanner ridetimer». Det kommer frem at det er institusjonen som ordner med ridetimene: «m-m, også da jeg bodde i fosterhjem i fem år hadde jeg hest, så der skal jeg begynne å jobbe da jeg har god kontakt der, både i stall og i fjøs».

Det kan se ut som at institusjonens tilrettelegging kan knyttes til trenden om økt medvirkning som Järvinen og Mik-Meyer (2003) beskriver. De viser at det har blitt mer fokus på viktigheten av at ungdommen selv deltar i utarbeidelsen av målene samt hvilke metoder som skal til for å nå målet. På den måten blir ungdommens autonomi og ansvar styrket. Videre tyder det på at Eva og omsorgsinstitusjonen hun bor på har samarbeidet for å komme frem til en løsning på hvordan hun kan dyrke hesteinteressen sin.

«Jeg begynte nå nylig, så jeg har vært en gang og skal nå på lørdag igjen». Til tross for at Eva ikke kan gå fast på ridetimer har de funnet ut hvor ofte hun skal gjøre det.

«Litt sånn av og til siden det koster en del, men så skal jeg jo begynne å jobbe der jeg hadde hest, så kommer jo til å være en del med hest da».

Også denne delen av medvirkningsprosessen kan forstås ut fra Järvinen og Mik-Meyer (2003) sin forskning. Fokuset i arbeidet med å finne ut hvordan Eva kan dyrke hesteinteresse har vært på ressursene, ikke problemet. For å finne en løsning ser det ut til at det har vært samarbeidsvilje fra begge parter, noe som igjen har ført til et konstruktivt utviklingsarbeid. I tillegg er det grunnlag for å tro at Eva har blitt ansvarliggjort i arbeidet ettersom de har kommet frem til en felles løsning.

Nettopp fokuset på medvirkning og samarbeidsvilje virker å ha vært av betydning for flere av informantene. Som et alternativ til ishockey har institusjonen Arne bor på, slik det fremkommer i sitatet under, jobbet frem en alternativ løsning:

«(...) også har faktisk en ansatt her meldt meg på noe sånn bandy på is, det er ikke det samme som hockey, men sånn at jeg får gå litt på skøyter».

Tatt i betraktning at idretten ikke er tilgjengelig der han nå bor, uttrykker Arne at de ansatte gjør en god jobb med medvirkning og tilrettelegging.

«Altså, de gjør vel så godt de kan, vil jeg påstå, men tanke på at det ikke er noe form for den idretten jeg driver på med». Han avslutter med at han kunne vært med på mer hvis han ville og at plassen byr på «basice» muligheter.

Herunder kan det se ut til at personalet har hatt en personlig involvering i Arne. Järvinen og Mik-Meyer (2003) peker i sin forskning på at velferdstjenestene har utviklet seg i en retning hvor personlig involvering i brukeren har blitt et ideal. De ansatte har tatt til etterretning at Arne har spilt ishockey og har et ønske om å fortsette med det. Med andre ord har de tatt hensyn til hans personlige interesser og på best mulig måte forsøkt og imøtekomme hans ønsker ut fra de forutsetningene de har i området rundt omsorgsinstitusjonen.

Knyttet til temaet om medvirkning og tilrettelegging melder et vesentlig spørsmål seg. Blir ungdommene møtt på sine ønsker? Hvis ungdommene spør en ansatt om hjelp til å starte med en fritidsaktivitet eller drive aktiviteter på institusjonen, hvilke erfaringer har de da? Det viser seg at det ikke er noen av ungdommene som har stilt direkte spørsmål om å få delta i en organisert fritidsaktivitet. Når ungdommene får spørsmål om det er de allikevel trygg på at de vil få nødvendig hjelp av barnevernsinstitusjonen. Med hensyn til egenorganiserte fritidsaktiviteter har Eva bedt institusjonen om ulikt utstyr. Hun forteller:

«Ja, jeg har mast i over 1,5 måned så nå fikk de reva i gir, så nå har jeg fått basketballkurv og den har vært godt i bruk» Videre fortsetter hun: «Ja, også har jeg fått tak i fotball slik at jeg kan gjøre litt med det og, så da har vi bare spent opp bakken også har de sendt den ned slik at jeg kan spenne den langt opp». Når det gjelder øvrig hobbyutstyr har også Eva blitt møtt på sine ønsker.

«Ja, det var noe av det første jeg gjorde da jeg flyttet inn. Jeg malte veldig, så de måtte kjøpe inn flere lerret, helt nytt maleutstyr, så nå har jeg fått alt på rommet da». Den eneste nedsiden som formidles er at det har tatt lang tid å bli møtt på ønskene sine.

«Her har jeg jo måttet mase helt siden jeg flyttet inn bare på å få ting for og holde på med».

Igjen mener jeg at Eva har medvirket i eget oppholdt og det er med det hold for å trekke inn Järvinen og Mik-Meyer (2003) sine funn vedrørende medvirkning som et fremtredende ideal. En suksessfaktor i hjelpeprosessen har vist seg å være brukerens egen involvering i endringsarbeidet. Brukermedvirkningen viser seg å være fremtredende mellom Eva og personalet på omsorgsinstitusjonen hun bor på ettersom hun etterspør utstyr og får det. Når Eva blir møtt på sine ønsker i etterkant av at hun selv har tatt ansvar for å bidra, kan det føre til at hun både opplever selvutvikling og frigjørelse.

Et siste aspekt som kan påvirke hvilken betydning institusjonen har for ungdommenes deltakelse i fritidsaktiviteter ser ut til å være motivasjonsarbeid. Når personalet motiverer til aktivitet, kan det være en måte å hjelpe ungdommene til å delta i fritidsaktiviteter. Det kan i sitatet under, indikere at motivasjonsarbeid fra de ansatte har hatt betydning for Eva:

«Ja, de har vært med på å motivere meg. Av og til orker du jo egentlig ikke, egentlig, med du vet det hadde vært bra å komme deg ut. Da har de vært sånn, com on, du klarer dette, jeg skal være med. Ja, du kan for eksempel få noe god mat etterpå, eller noe».

Motivasjonsarbeidet kan se ut til å stå i sammenheng med trendene Järvinen og Mik-Meyer (2003) peker på, vedrørende hva som anses å være bidragsytende i hjelpeprosessen. Ved å involvere seg i ungdommen, vise empati, veilede og hjelpe, bidrar personalet til at Eva fokuserer på sine positive ressurser. Som et resultat av at hun kommer seg ut, kan hun oppleve forbedret livskvalitet. Personalet involverer seg personlig, men utførelsen er på et profesjonelt nivå.

4.2.3 Personalets involvering i fritidsaktivitetene

Et annet interessant tema å undersøke opp mot hvilken betydning institusjonen har for ungdommenes deltakelse i fritidsaktiviteter, er hvem informantene utfører aktivitetene sammen med. Involveres personalet, utfører de aktiviteter med andre personer eller alene? Frem til nå har analysen vist at flere av informantene sier at de ansatte ikke har tid til å kjøre dem til aktivitet, på samme tid som at noen har erfaring med å gjøre aktiviteter på institusjonen sammen med personal. Spørsmålet blir da om tilgjengeligheten til de ansatte har betydning for om de gjennomfører aktiviteter eller ikke.

Det viser seg ikke å være et fasitsvar på betydningen av personalets tilgjengelighet, men erfaringene er tilnærmet lik for alle informantene. Arne forteller i det følgende at han har erfaringer med begge deler:

«Altså, før var jeg en del sammen med ansatte da jeg trente, men nå trener jeg alene. Foruten da jeg er med det bandylaget».

I tillegg deler Eva erfaringen om å gjøre aktiviteter både med og uten personal:

«Noen gjør jeg alene og noen gjør jeg med folk, der er alt etter hvordan jeg selv har det og om de har tid til å være med eller ikke. Så det kan variere litt».

Bernt får spørsmål om de ansatte på institusjonen er med på slalåm. Da svarer han:

«Ja, av og til». Videre får han spørsmål om hva han liker best. «Nei, det er jo gøy å ha de med». Hvis ikke drar han alene, med venner eller møter venner i slalåmbakken.

For å forstå erfaringene i en større kontekst, kan funnene sees i lyst av Järvinen og Mik-Meyers (2003) forskning vedrørende personlige involvering fra den profesjonelle. Dette går ut på at det i dag forventes at den profesjonelle hjelperen skal involvere seg personlig i brukeren. Imidlertid skal involveringen være profesjonell, noe en gjør ved blant annet å være en medhjelper. Når de ansatte er sammen med ungdommene kan det være en måte å involvere seg personlig med den enkelte. Imidlertid skal involveringen være på et profesjonelt plan. Den vil kunne bidra til økt livskvalitet hos brukeren. Selv om ikke informantene har uttrykt denne erfaringen, vil en slik tilnærming blant de ansatte som jobber på institusjonene ungdommene bor på, kunne føre til at flere sider av ungdommene blir brukt. Resultatet ved en slik tilnærming kan potensielt ha positiv effekt på samarbeidet mellom ungdom og personal. Forklaringen kan også tenktes å være gjeldende for hvorfor ungdommene ønsker å ha med seg personalet på aktiviteter de gjennomfører. Det vil være naturlig å tenke at de, på lik linje med andre ungdommer, har behov for at noen bryr seg om dem. De har også behov for å gjøre aktiviteter sammen med noen. Slik jeg tolker det kan det se ut som at ikke alle ungdommene

har et ordinært nettverk rundt seg når de bor på barnevernsinstitusjon. Noen har flyttet langt hjemmefra, mens andre har vokst opp med gjentatte flyttinger. Når dette blir tilfellet kan det tenkes at ungdommene har et større behov for å gjøre fritidsaktiviteter med personalet, ettersom de ikke har samme grad av nære relasjoner rundt seg. Alt tatt i betraktning vises det tegn til at ungdommene utfører aktiviteter selv om personalet ikke er sammen med dem, med mindre de er avhengig av transport. Uansett virker det som at ungdommene foretrekker å utføre aktivitetene sammen med noen, også med personalet.

4.2.4 Betydningen av institusjonens beliggenhet

Institusjonens beliggenhet har vist seg å ha betydning for hvordan ungdommene erfarer at de har mulighet til og drive fritidsaktivitetene sine. Slik det har fremkommet av tidligere analyse får ikke Arne spilt ishockey ettersom institusjonen ligger på en plass som ikke tilbyr idretten. Han retter ikke kritikk mot institusjonen da det ikke er dem som er ansvarlig for at han ble plassert der, men han mener barnevernet kunne tatt hensyn til ønsket.

«Nei, emm, men.. Da jeg skulle bli flyttet fra *** sa jeg til barnevernet at jeg ville flytte til en plass de har ishockey, så sa de at de hadde forståelse for det, men allikevel flyttet de meg ***. Jeg sa faktisk også at *** var en av de plassene jeg minst kunne tenke meg». Videre fortsetter han. «Nei, men det viste seg å være greit, da, det er hyggelige ansatte, med det er bare litt dumt at de ikke er idretten min her».

Historien til Arne forteller om viktigheten ishockey har for han. Den forteller også hvordan han selv har forsøkt å medvirke i eget forløp. Medvirkning har blitt en viktig del av hjelpeprosessen hvor brukeren skal bli sett på som ekspert i eget liv. Som Järvinen og Mik-Meyer (2003) påpeker, er det visse rammer for medvirkning og grenser for hva som anses som «fornuftige» valg og ønsker fra klienten. Innenfor denne konteksten har Arne forsøkt å medvirke i sin sak. Han har sagt noe om hva som er viktig for han. Hans vektlegging av fritidsaktivitet som førende for ønske om hvor han skulle flyttes, ble ikke hensyntatt av barnevernstjenesten. Det er igjen viktig presisere at dette forskningsprosjektet ikke tar for seg det kommunale barnevernet. Likevel kan denne måten å forstå brukervedvirkning på kan fortelle oss noe om hvorfor hovedpersonene selv, Arne, mener hans ønsker skulle vær ilagt tyngre vekt og hvorfor utfallet ble noe annet enn hva han selv ønsket.

Eva har fortalt at hun bruker fritiden sin på både dyr, fotball, basket, fotografi og fiske. Ut fra det kan det virke som at institusjonen ikke legger noen umiddelbar demper på aktivitetene

hennes. Likevel sier hun at hun kanskje ville gått mer tur hvis institusjonen hadde en annen beliggenhet

«Dette er jo midt i sentrum og da er det veldig mange folk der, men det hadde vært litt greit å gå en plass det ikke var like mange».

Arne er fornøyd med tilbudene på stedet institusjonen hans ligger. På spørsmål om det er noen aktiviteter han ville drevet med hvis han bodde en annen plass, svarer han:

«nei, jeg vet ikke, jeg hadde sikkert holdt på med sykling enda».

Dina og Cecilie erfarer at institusjonens beliggenhet setter begrensninger for fritidsaktiviteter. Dina sier institusjonen ligger langt unna alt annet, noe som gjør henne avhengig av buss eller transport fra personalet. Cecilie opplever at covid-19 har satt en stopper for fritidsaktiviteter, i tillegg til plasseringen.

«Nei, jeg tenker bare på plasseringen, det er jo på landet og man er jo avhengig av folk som kan kjøre deg, eller at du går til nærmeste busstopp, men det går jo sjeldent busser». På spørsmål om hun mangler på institusjonen, svarer hun: «Nei, men de skulle flyttet plassen til en plass som ikke er så øde. Det er jo kjedelig».

I forlengelsen av institusjonens beliggenhet kan det se ut til at interessen for plassen begrenses. Cecilie forteller:

«Nei, jeg kjenner egentlig ikke til den der ***-plassen, jeg bryr meg ikke, det er bare en dittplass, men *** der vet jeg at de har litt av hvert».

Ut fra dette kan det virke som at den geografiske beliggenheten institusjonene har betydning for hvilke fritidsaktiviteter ungdommene har mulighet til å gjøre.

Järvinen og Mik-Meyer (2003) viser blant annet til hvordan oppfatningen av ansvarliggjøring og opplevelse av frigjørelse er blitt viktige og vokst frem som dominerende i hjelpeprosessen. Ut fra ungdommenes erfaringer kan det trekkes slutninger mellom deres ønske om å være selvstendig og forskning som viser til at selvstendighet og ansvarliggjøring er viktig for utvikling. Når ungdommene forteller at institusjonene de bor på gjør det utfordrende å praktisere fritidsaktivitetene sine, da de blir avhengig av transport på ulik måte, kan det virke som det blir utfordrende for dem å være selvstendig. I forlengelsen av det kan det også bli vanskelig å ansvarliggjøre seg selv. Ved å tolke ungdommenes opplevelser på denne måten er det nødvendigvis ikke selve lokasjonen til barnevernsinstitusjonene som er utfordringen, men at de sitter igjen med en følelse av uselvstendighet for selv å kunne praktisere egne fritidsaktiviteter.

Med hensyn til institusjonens beliggenhet kan også dette se ut til å være en faktor som fører til ungdommene må tilpasse seg institusjonen. Järvinen og Mik-Meyer (2003) har i sin forskning funnet trender som tyder på at institusjonene er formet på en slik måte at brukerne må innrette seg etter systemet. Innenfor denne forskningens kontekst, kan det trekkes paralleller mellom disse funnene. Ungdommene har ikke selv valgt å flytte til institusjonene, men det er de som må løse situasjonen etter beste evne. Denne tilpasningen innebærer også at de må finne nye måter å strukturere fritiden sin på. Noen har funnet seg nye fritidsaktiviteter i mangelen på valgmuligheter. Andre må tilpasse seg institusjonens rammer og lokalmiljøets muligheter, herunder behovet for å bli kjørt til og fra aktivitet.

4.2.5 Tilrettelegging for aktivitet på institusjonsområdet

Analysen til nå ha vist at tid, beliggenhet, bemanning, administrative oppgaver og andre beboere kan være en utfordring for utførelsen av fritidsaktiviteter. Med bakgrunn i disse funnene er det interessant å se hvilke muligheter ungdommene har til aktiviteter på institusjonen. I den forbindelse skal vi nå få et innblikk i hvordan informantene opplever at det er tilrettelagt for aktivitet på institusjonsområdet.

Arne sier at det ikke er så mye som skjer. De har ikke faste aktivitetsdager eller andre konkrete tiltak på institusjonen han bor på. Selv har han et forslag til hvordan det kan endres.

«Jeg synes kanskje flere institusjoner burde ha egen gymsal eller sånn».

Eva forteller at de ikke har så mange aktivitetsmuligheter på institusjonen hun bor på, med unntak av fotballen, basketen og maleutstyret hun har bedt om.

«Veldig lite av, i så fall er det brettspill, men det er jo ikke det gøyeste, det er jo ikke akkurat en hytte du bor på». Under videre utforskning av temaet kommer det frem at de har et hobbyrom tilgjengelig, men at det ikke blir brukt:

«De har det oppe på loftet, men dette huset er ganske gammelt så gulvet knirker så ***, så det er ikke akkurat noen som er der oppe».

Selv har hun bodd på akuttinstitusjon tidligere, hvor hun hadde andre erfaringer.

«Ja, på akuten var de veldig mer på at hvis du hadde sånn begrensning kunne du være rundt huset, de hadde mer ting å holde på med siden *** der var det mer ting, så du kunne alltid finne på noe med dem, om det bare var rett utenfor dørene, mens her har de ingenting».

Järvinen og Mik-Meyer (2003) har, som tidligere presentert, funnet en tendens som viser at ansvarliggjøring av ungdommene sees som en viktig del av hjelpeprosessen. En eventuell

tilrettelegging av aktiviteter som Arne og Eva etterlyser kan kanskje føre til at ungdommene blir mindre avhengige av personalet for å drive med fritidsaktiviteter. Det kan tenkes at en mer systematisk tilrettelegging av aktiviteter også kan føre til ungdommene i større grad kan ansvarliggjøre seg selv i utførelsen av fritidsaktiviteter. På den måten minskes betydningen av institusjonens beliggenhet, ettersom aktivitetene kan utføres på institusjonsområdet.

Videre analyse viser at noen institusjoner har flere fasiliteter på institusjonsområdet. Gymsal, aktivitetsrom, hobbyrom og musikkrom bli nevnt av informantene. Oppsummert vil det ut fra disse funnene være grunnlag for å hevde at noen institusjoner har en bedre tilrettelegging for aktivitet enn andre. Allikevel viser det seg at disse interessene ikke appellerer til alle, eller ungdommene ikke har behov for tilretteleggingen da de selv har med seg nødvendig utstyr til omsorgsinstitusjonen. Cecilie og Bernt sine erfaringer ser tilsynelatende like ut. Cecilie forteller:

«Nei, det er noen ganger vi drar i gymsalen og gjør sanner greier som er der, eller så maser de om vi skal gå en tur eller noe, eller er det ikke noe».

Bernt gir uttrykk for samme opplevelsen når han deler sine erfaringer:

«Nei, de sier bare at vi kan, hvis vi ikke har noe å gjøre så kan vi dra i gymsalen, men det er ikke noe å gjøre der».

Ved videre utforskning av hvilke aktiviteter som er i gymsalen, forteller Bernt:

«Nei, det er basket og pingpong. Og fotball. Ja, og fotball».

Det virker ikke som ungdommene opplever glede av å være i gymsalen med personalet. En kan derfor stille seg spørsmålet om hvorfor de ansatte i så høy grad fokuserer på fysisk aktivitet. Kanskje kan Hammer (2017) brukes til å forklare dette fenomenet. Han forklarer at fysisk aktivitet bidrar til bedre helse. Eller gjør kanskje Sletten et al. (2015) seg gjeldende ettersom forskningen viser at idrett ansees som attraktivt, sunt og oppbyggelig. Med dette som utgangspunkt kan en tenke seg at personalet fokuserer på den fysiske aktiviteten fremfor stillesittende aktivitet da det i større grad er forbundet med positive ringvirkninger.

Tidligere i analysen har det vist seg at kulturinteressen har blitt mer fremtredende blant ungdommene enn deltakelse i idrettslag. Med dette som bakgrunnsinformasjon mener jeg det er interessant å utforske om institusjonen har betydning for praktisering av interessen. Dina forteller at omsorgsinstitusjonen har meldt henne på tegning i kulturskolen. Cecilie er interessert i musikk og har benyttet seg av muligheten på institusjonen:

«Ja, musikkrom. Jeg har sånn gitar oppe som jeg bruker å spille på noen ganger. Også har jeg en forsterker jeg har lånt fra en ansatt her».

Nok en gang viser det seg at en personlig involvering i ungdommens interesser har vært av betydning for utførelse av fritidsaktivitet. Personlig involvering har vokst frem som en trend i relasjonen mellom hjelper og bruker, hvor tilnærming har vist seg hensiktsmessig så fremt det profesjonelle forholdet opprettholdes (Järvinen & Mik-Meyer, 2003). Når personalet har lånt ut en forsterker til Cecilie vil det etter mitt syn være grunnlag for å påstå at personlig involvering har vært positivt i den forstand at Cecilie har fått mulighet til å videreutvikle musikkinteressen sin.

4.2.6 «Barnevernet burde ta litt mer hensyn til idrettene»

Gjennom analysen har det vist seg at det Arne er den eneste informanten som drev aktivt med idrett den siste tiden før han flyttet i barnevernsinstitusjon. Avgjørelsen om hvilken plass han skulle flytte til er ikke institusjonen ansvarlig for, men barnevernstjenesten. Ut fra det er det viktig å ha med at alle ungdommene har hatt flere år med aktiviteter før de kom til institusjonen. Da blir det et spørsmål om hvordan ungdommene får mulighet til å fortsette med allerede påbegynte aktiviteter på institusjonen. I den sammenhengen mener jeg det er viktig å få frem hva Arne selv sier om jobben barnevernstjenesten har gjort, samt hvilke erfaringer han har hatt i forbindelse med at han ikke har fått praktisert idretten sin.

«Jeg føler barnevernstjenesten har gjort en helt grei jobb, faktisk. Bortsett fra at de valgte å flytte meg til ***». På slutten av intervjuet kommer han med en oppfordring til barnevernstjenesten. «Nei, ikke noe annet enn at barnevernet burde ta litt mer hensyn til idrettene når man skal flytte ungdommene til et nytt sted, for det er mye lettere å komme inn i et godt miljø hvis man har den idretten som du driver med. For det er veldig lett å havne bort i dårlige miljø. Jeg snakker ut fra erfaring liksom, for da jeg kom på institusjon var det ikke noe godt miljø rundt seg».

Videre forteller Arne hvordan han har erfart at mangel på aktivitet og feil miljø har vært utslagsgivende for han. I forkant av plasseringen på omsorgsinstitusjon forteller han om sitt opphold på akuttinstitusjon.

«Det var veldig dårlig etter min mening, veldig mye forskjellig ungdom som blir nødt til å være sammen enten man vil eller ikke og man er nødt til å være tilstede hvis noen bestemmer seg for å knuse alt som er rundt seg... men jeg var jo ikke helt meg selv da jeg ble flyttet til *** heller da, så jeg tok jo del i mye av det dumme som skjedde. Men før jeg flyttet til *** hadde jeg en uke i beredskapshjem på ***».

Igjen blir det viktig å presisere at forskningen ikke tar for seg akuttinstitusjoner eller arbeidet til barnevernstjenesten, men erfaringene blir likevel relevant for å besvare forskningsspørsmålet. For å forstå hvorfor Arne opplevde at mangel på aktivitet og feil miljø påvirket han negativt, kan dette tolkes ut fra medvirkningsperspektivet. Järvinen og Mik-Meyer (2003) viser til hvordan medvirkning har vokst frem og vektlegges som et ideal. Med dette som utgangspunkt betraktes medvirkning som viktig i alle hjelperelasjoner, også i arbeidet med ungdommer. Det er ungdommen selv som er ekspert i eget liv. De skal som brukere av systemet oppleve selvutvikling og frigjørelse. En slik betraktning har vist seg å være en suksessfaktor i arbeidet med ungdom. I forlengelsen av denne forklaringen må en ta utgangspunkt i at ungdommene har levd i flere år i forkant av plassering på barnevernsinstitusjon. På den tiden har de etablert egne interesser og hobbyer som har vist seg å være viktige elementer i eget liv. Sett i sammenheng med mestring og følelse av sammenheng kan det tenkes at Arne i dette tilfellet ble fratatt et av de viktigste momentene for egen mestring og følelse av sammenheng. Dette kan igjen være årsaken for at det for han er viktig å få muligheten til å drive idretten sin fremover.

4.2.7 Ønsker for fremtiden

Selv om målet med forskningen er å undersøke hvilken erfaring ungdommene som bor på barnevernsinstitusjoner har med deltakelse i fritidsaktiviteter, vil det allikevel være hensiktsmessig å se på trenden for fritidsaktiviteter i voksen alder. Frem til nå har forskningen tatt for seg hvilke erfaringer informantene har hatt med fritidsaktiviteter i oppveksten, hvordan erfaringene har ført til dagens fritidsaktiviteter samt hvilken betydning barnevernsinstitusjonene har for ungdommenes deltakelse. Selv om forskningsspørsmålet ikke fokuserer på ungdommenes ønsker for fremtiden, mener jeg det er interessant å utforske om ønskene for fremtiden henger sammen med erfaringer fra tidligere praktiserte fritidsaktiviteter.

Funnene så lang viser at de færreste driver med organiserte fritidsaktiviteter i ungdomsårene. Det har vært en dreining fra å drive fritidsaktiviteter i den organiserte idretten, til å praktisere idretten egenorganisert. Til tross for disse funnene har både Arne og Bernt fortalt at de ønsker å praktisere sine aktiviteter når de flytter fra omsorgsinstitusjonene. Arne forteller:

«Jeg har søkt skole så jeg kanskje får begynne på *** toppidrett i *** etter sommeren». Han fortsetter: «Jeg har faktisk flyttet den vanlige skolesøknaden min over til *** igjen. Treneren min har lyst til at jeg skal komme tilbake og sånn der».

Hvis Arne sine planer blir gjennomført medfører det at han fortsetter med den organisert idretten når han blir voksen. Grunnen for at han i dag ikke kan drive idretten, skyldes at han er under omsorg av barnevernstjenesten og i den forbindelse er flyttet til et sted hvor ishockey ikke er å oppdrive. Arne har likevel andre hobbyer som gjør at han holder seg i fysisk aktivitet utenfor den organiserte idretten, både jogging og trening på treningssenter.

«Jeg prøver å trene litt og sånn for å holde meg i form».

Dette taler igjen for at den fysiske aktiviteten blir tatt med videre i livet. De andre informantene har, som tidligere analyser viser, allerede byttet ut den organiserte idretten med egenorganisert aktivitet. Dette funnet står i samsvar med den generelle trenden i Norge (Hammer, 2017; Skille & Østerås, 2011)

I likhet med Arne, kan det se ut til at også Bernt ønsker å drive med tidligere fritidsaktiviteter når han flytter fra barnevernsinstitusjonen. Først og fremst forteller Bernt at han brukte å gå turer i fjellet med besteforeldrene sine da han var liten. Selv om han ikke gjør det i dag, tror han at han kommer til å gjøre det når han blir voksen. Dessuten har han også en plan om å ta opp crossen igjen.

«Jeg skal kjøpe hos en kompis, en 2-50 RXZ, en Suzuki. Han skal ha ti tusen for den og jeg må bruke litt penger for å fikse den opp».

Dette tyder på at Bernt organiserer seg for å drive med det han liker i fremtiden. På den ene siden ser det ut til at også han følger de allmenne trenden om å ta med seg den fysiske aktiviteten i voksenlivet, ikke idretten (Hammer, 2017; Skille & Østerås, 2011). På den andre siden kan det tyde på at rammene Bernt lever under på barnevernsinstitusjonen, har ført til at han ikke blir gitt muligheten til pleie interessen for cross.

5. Avsluttende diskusjon

Kapittel fire bestod av oppgavens analyse og drøfting, hvor empiri og teori ble satt sammen for å forstå ungdommenes erfaringer med deltakelse i fritidsaktiviteter, samt hvilken betydning barnevernsinstitusjonene har for deltakelse i aktivitetene. I dette avslutningskapittelet lukkes forskningsprosjektet. Ved å trekke hovedslutninger fra kapittel fire skal jeg i det følgende forsøke å besvare forskningsspørsmålet *«hvilke erfaringer har ungdom på barnevernsinstitusjon med deltakelse i fritidsaktiviteter og hvilken betydning har institusjonen for deres deltakelse?»*. Avslutningsvis presenterer jeg egne betraktninger vedrørende områder med behov for ytterligere forskning.

5.1 «Hvilke erfaringer har ungdom på barnevernsinstitusjon med deltakelse i fritidsaktiviteter og hvilken betydning har institusjonen for deres deltakelse?»

Analysen har vist at de forskjellige informantene har ulike erfaringer med deltakelse i fritidsaktiviteter. Også institusjonens betydning for deltakelse varierer blant informantene. Funnet regnes for å være naturlig, ettersom ulike mennesker har ulike behov og med det vil ha ulike opplevelser. Det er utfordrende å gi ett konkret svar på forskningsspørsmålet, men oppsummert kan forskningen konkluderes på følgende måte ut fra fellesnevnerne i empirien: Ungdommene har erfaring med deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter som barn og ungdommer, hvor mestringsopplevelser og sosialt fellesskap har vært de fremtredende erfaringene. Flere av ungdommene har prøvd ut ulike aktiviteter, noe som kan forklares med at de har gjennomgått flere flyttinger og bodd i ulike familier. De senere årene har egenorganiserte aktiviteter tatt over for de organiserte aktivitetene. Institusjonen viser seg å ha avgjørende betydning for deltakelse i fritidsaktivitetene. De institusjonelle rammene fører til utfordringer i form av at ungdommene må tilpasse seg institusjonenes strukturer og rammer. Tilgjengelig personell, bemanning og tilrettelegging på institusjonene er avgjørende for deltakelse.

Det finnes et entydig svar på hvilke erfaringer ungdommene har eller hvilken betydning institusjonen har, men flere faktorer sammen utgjør en helhetlig forklaring. I det følgende skal jeg utdype konklusjonen ytterligere for å presisere hvilke faktorer som er utslagsgivende. Idrettsaktivitetene har i stor grad gått over til fysisk aktivitet. Interessen for kultur har økt med

alderen og utgjør nå hovedinteressene for flere av ungdommene. Dette står i samsvar med Bakken (2019), Hammer (2017) og Sletten et al. (2015) sine funn om at ungdom trer ut av den organiserte idretten i ungdomsårene og erstatter aktivitetene med egenorganiserte og kulturelle aktiviteter. Mestringsopplevelsene har vært fremtredende for hvordan ungdommene håndterer hverdagen. Fritidsaktivitetene bidrar til struktur og mening i hverdagslivet. Det å ha noe å fylle hverdagen med, noe å stå opp til og noe å gjøre etter skolen, betegnes som det beste ved aktivitetene. Sosiale nettverk og tilhørighet har også vist seg å være et viktig gode ved aktivitetene. Videreutvikling av eksisterende vennskap og utvikling av nye vennskap har vært en sentral erfaring blant informantene. At disse aspektene er de viktigste for ungdommene og at fritidsaktivitetene utgjør en viktig del i livet, kan underbygges med teori fra Antonovsky (1991). Han hevder at følelse av sammenheng er avgjørende for mennesket. Når mennesket kjenner på begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet vil en stå bedre rustet til å håndtere hverdagen. At fellesskapet står sentralt kan også knyttes til teorien om at venner er den fremste rekrutteringskilden til aktivitetene, mens familie kommer som gruppe nummer to. Oppveksten til informantene har vært preget av gjentatte flyttinger. Noen har flyttet mer enn andre, men samlet sett har de bodd i ulike familier og på ulike steder. Dette har medført at ungdommene har blitt eksponert for ulike typer fritidsaktiviteter. For noen har aktivitetene passet bra, mens andre ikke har opplevd glede ved aktivitetene. Uansett mener jeg det er en styrke at informantene har fått prøvd ulike fritidsaktiviteter, da det har gitt de mulighet til å finne ut hva som appellerer til dem, men også hva de ikke ønsker å praktisere fremover. Oppsummert kan en si at ungdommene har erfart at fritidsaktivitetene har tilført struktur i hverdagen, mestring, glede og sosialt fellesskap. Den største skilnaden fra øvrige ungdommer vil jeg hevde er tilgangen på ulike aktiviteter. De har igjennom oppveksten blitt eksponert for flere ulike aktiviteter, noe skyldes at de har opplevd gjentakende flyttinger og nye familier. Utover det står erfaringene i tråd med trendene i samfunnet for øvrig, hvilket er at ungdommene slutter i de organiserte aktivitetene og i stedet driver egenorganisert aktivitet.

Når analysene viser at deltakelse i fritidsaktiviteter jevnt over har ført til positive erfaringer hos informantene, hvor særlig mestringsopplevelser og sosialt fellesskap blir trukket frem av informantene, undrer jeg meg over at deltakelsen er lav og tidvis fraværende når ungdommene bor på omsorgsinstitusjon. Når det gjelder institusjonens betydning for deltakelse, er det de institusjonelle rammene som har størst betydning. Dette fremstår som et paradoks ettersom trendene om medvirkning og deltakelse er ilagt sterkere vekt som idealer (Järvinen og Mik-Meyer, 2003). Likevel ser det ut til at institusjonsstrukturen legger de

sterkeste føringene for hvorvidt og på hvilken måte deltakelse blir mulig. Hva personalet har tid til, bemanning og andre administrative oppgaver kommer i veien for utførelse av fritidsaktiviteter blant ungdommene. Mitt inntrykk er at det virker tilfeldig hvilket fokus det er på fritidsaktivitetene på de ulike institusjonene. Noen forteller om god tilrettelegging på institusjonsområdet, hvor gymsal og øvrige hobbyrom er tilgjengelig, mens andre forteller at de selv har måttet be om ulikt aktivitetsutstyr. Det blir også fortalt om en institusjon som har lagt til rette for at ungdommen kan ha med egne dyr på institusjonen. Med dette som bakgrunn tyder det på at fritidsaktiviteter er lite vektlagt og at det i stor grad blir opp til ungdommene selv å tilrettelegge for aktivitet. Hva ungdommen selv ber om og er pågangsdriker for, avgjør hvilke aktiviteter de kan bedrive på fritiden. Med andre ord avhenger ungdommenes fritid av hvilken institusjon de blir plassert på. Det kan også se ut som at interessen blant de ansatte varierer, noe som vises i form av hvilke aktiviteter ungdommene blir tilbudt på institusjonen. Noen ungdommer forteller til at de spiller fotball, er i slalåmbakken eller i gymsalen med ansatte. Andre ganger forteller ungdommene at de gjør aktiviteter alene.

Likevel viser det seg at til tross for at noen institusjoner tilrettelegger godt for aktivitet på institusjonsområdene, fører ikke det umiddelbart til at ungdommene benytter seg av tilbudene. Det er sannsynlig at dette har sammenheng med betydningen av det sosiale og den menneskelige komponenten. Når ungdommene flytter til en ny institusjon flyttes de bort fra sine kjente omgivelser. Brudd i relasjoner med venner, familie og fosterfamilie oppstår. Ungdommene forteller at de har utført fritidsaktivitetene sine sammen med disse menneskene, noe som står i samsvar med Moser (2006) og Sletten et al. (2015) sine funn om at aktivitetene bidrar til felleskap og fyller sosiale funksjoner. Dermed taler det for at den sosiale betydningen er større enn utførelsen av selve aktiviteten. Selv om det står en gymsal tilgjengelig for bruk mangler ungdommene fortsatt en vesentlig komponent, noen å utføre aktivitetene sammen med. Ut fra dette blir betydningen av den enkelte miljøterapeuten avgjørende, da det er personalet som vil utgjøre den sosiale komponenten til ungdommene.

5.2 Videre forskning

Forskningen har tatt for seg ungdommenes erfaringer med deltakelse i idrett, samt hvordan de mener institusjonen har betydning for fritidsaktivitetene. Funnene viser at institusjonenes fokus på fritid virker tilfeldig. Tilretteleggingen er ulik blant de ulike institusjonene. Med dette som utgangspunkt mener jeg det vil være hensiktsmessig å forske videre på hvordan institusjonene spesifikt jobber med tilrettelegging av fritidsaktiviteter og hvilket fokus personalet har på området. En slik forskning vil være avhengig av personalets erfaringer og rette fokus mot det praktiske arbeidet på barnevernsinstitusjonene. I tillegg hadde det vært interessant å inkludere flere ungdommer enn hva denne forskningen har tatt for seg, da de bare representerer en liten del av ungdommene som bor på barnevernsinstitusjoner i Norge. På den måten ville begge sidene blitt representert, både beboere og ansatte. Et slikt fokus kan bidra til å minske forskjellene mellom institusjonene og systematisere arbeidet med fritidsaktiviteter i fremtiden.

Litteraturliste

- Andenæs, A. & Skollerud, K. H. (2003). Flytting i offentlig regi: fra en undersøkelse om barn mellom seks og tolv år som blir plassert utenfor hjemmet. I E. Backe-Hansen (Red.), *Barn utenfor hjemmet: flytting i barnevernets regi*. (1.utgave., s. 23-43). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Andersen, K. V. (2003). Invandrerbørn leger dårligt: institutionel konstruktion af farlig fritid. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Red.), *At skape en klient: institutionelle identiteter i sosialt arbejde* (s. 136-163). Latvia: Hans Reitzels Forslag.
- Angel, B. Ø. & Blekesaune, M. (2014, 26.juni). Flyttinger i barnevernet – risikofaktorer, erfaringer og forklaringer. (Universitetet i Agder, institutt for sosiologi og sosialt arbeid, rapport) Hentet fra <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/196817/167e.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Anker, T. (2020). *Analyse i praksis; en håndbok for masterstudenter* (1. utg). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Antonovsky, A. (1991). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.
- Bakken, A. (2017). *Sosiale forskjeller i ungdomsidretten: fattigdomsproblem eller sosialgradient*. (Bufdir, Oppvekstrapporten 2017, s. 148-167). https://www.bufdir.no/contentassets/e9df3a5c5087465eb09083d1be77ba10/oppvekstrapporten_2017.pdf
- Bakken, A. (2019). *Idrettens posisjon i ungdomstida: Hvem deltar og hvem slutter i ungdomsidretten?* (NOVA Rapport 2/2019). Hentet fra <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/1298/NOVA-Rapport-2-2019-Idrettens-posisjon-i-ungdomstida-25-februar-2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2019, 21. januar). Barn i institusjon. Hentet fra https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/barn_i_institusjon/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2020, 6.oktober). Oversikt over ulike typer institusjoner. Hentet fra https://www.bufdir.no/Barnevernsinstitusjoner/kjare_nabo/oversikt_over_ulike_typer_institusjoner
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å). Barneverns-institusjoner – oversikt. Hentet fra <https://bufdir.no/Barnevernsinstitusjoner/?paragraf=Omsorg&region=All#searchresults#searchresults>
- Christiansen, Ø. & Havnen, K. J. S. (2003). Plassering utenfor hjemmet: sammen brudd eller gjennombrudd?. I E. Backe-Hansen (Red.), *Barn utenfor hjemmet: flytting i barnevernets regi*. (1.utgave., s. 23-43). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Germundsson, O. E. (2006, 15.desember). Å lære å møte hverdagene -- kritisk blikk på begrepet «mestring». Hentet fra: <https://fontene.no/article-6.47.3132.dfc3b48fd1>

- Gjerde, A., Viljugrein, T., & Lindboe, A. (2016). Barneombudets rapport «Grenseløs omsorg- om bruk av tvang mot barn i barnevern og psykisk helsevern. *Tidsskrift for Psykisk Helsearbeid*, 12(1-02), 153-158. <https://doi-org.ezproxy.nord.no/10.18261/issn.1504-3010-2016-01-02-18>
- Hammer, T. M. (2017). *Fysisk aktivitet og idrettsdeltagelse blant barn og unge; en gjennomgang av norske studier*. (NTNU Samfunnsforskning, rapport). Hentet fra <https://samforsk.no/Publikasjoner/2017/Aktivitetsrapport%20Tord%20WEB.pdf>
- Havstein, M. T. & Osen, H. R. (2021). *Organisert idrett som en terapeutisk arena: Hvordan kan miljøterapeuter tilrettelegge for at utsatt unge kan få positive opplevelser i møte med idretten* (Bacheloroppgave, Høgskolen i Volda). Hentet fra https://bravo.hivolda.no/hivolda-xmlui/bitstream/handle/11250/2763344/bachelor_HavsteinMT%20og%20OsenHR.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Jensen, G. (2016). Brukermedvirkning og maktutøvelse - ungdom som medspiller og motspiller i barnevernet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 92(3-04), 304-320. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1838-2016-03-04-13>
- Järvinen, M. & Mik-Meyer, N. (2003). Innledning: At skabe en klient. I M. Järvinen & N. Mik-Meyer (Red.), *At skape en klient: institutionelle identiteter i socialt arbejde* (1.utg., s. 9-29). Latvia: Hans Reitzels Forlag.
- Järvinen, M. & Mortensen, N. (2005). Det magtfulde møde mellem system og klient: teoretiske perspektiver. I M. Järvinen., J. E. Larsen & N. Mortensen (Red.), *Det magtfulde møde mellem system og klient* (1.utg., s. 9-27). Århus: Aarhus universitetsforlag.
- Kayed, N. S., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaat, T., Brubakk, A. M. & Wichstrøm, L. (2015). *Resultater Fra Forskningsprosjektet Psykisk Helse Hos Barn Og Unge I Barneverninstitusjoner* (NTNU Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, Rapport). Hentet fra https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2392635/Barnevernrapport%2bRKBU_web.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Miles, M. B., Huberman, A.M. & Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methodes sourcebook* (2. utg.). California: SAGE Publications.
- Moser, T. (2006). Hva kan idretten lære meg om meg selv? Om forholdet mellom selvbilde og deltakelse i idrett/fysisk aktivitet. *Idrettsforum* (ISSN 1652–7224), 1-16. Hentet fra <https://www.idrottsforum.org/articles/moser/moser060927.html>
- Nilssen, V. (2014). *Analyse av kvalitative studier: den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Redalen, K., Ellingsen, I. T., Strudsrød, I. & Willumsen, E. Portvakt eller døråpner: Å rekruttere informanter til barnevernsforskning. *Norges barnevern*, 90(1), 18-31. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2013-01-03>

- Seippel, Ø. (2002). *Idrett og sosial integrasjon* (Rapport 2002:9). Institutt for samfunnsforskning. http://www.seippel.no/ISF_IdrettSosialIntegrasjon.pdf
- Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor (2017, 21.mai). Ungdommens deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter: omfang og betingelser. Hentet fra https://www.samfunnsforskning.no/sivilsamfunn/publikasjoner/hovedfunn/a4_folder_kunnskapsoversikt_2017_ungdsoms_deltakelse_v5_net.pdf
- Sipos, E., Jeges, A. & Tóth, Á (2014). Sport, sense of coherence, and self-esteem among 16 and 17-year-olds. *European Journal of Mental Health* 10(1), 62-78. <https://doi.org/10.5708/EJMH.10.2015.1.4>
- Skille, E. & Østerås, J. (2011). What does sport mean to you?: Fun and other preferences for adolescents' sport participation. *Critical Public Health*, 21(3), 359-372. <https://doi.org/10.1080/09581591003797111>
- Sletten, M. A., Strandbu, Å. & Gilje, Ø. (2015). Idrett, dataspilling og skole – konkurrerende eller «på lag»? *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99(5), 334-350. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2015-05-0>
- Sommerschild, H. (1999). Mestring som styrende begrep. I B. Gjørum., B. Grøholt & H. Sommerschild (Red.), *Mestring som mulighet: i møte med barn, ungdom og foreldre* (2. oppl., s. 21-63). Oslo: Tano Aschehoug.
- Tjelflaat, T. (2003). Barnevernsinstitusjonen: en arena for omsorg?. I E. Backe-Hansen (Red.), *Barn utenfor hjemmet: flytting i barnevernets regi*. (1. utg., s. 23-43). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tjønndal, A. (2018). Jenter på brett: Jenteskate som endringsprosess og alternativ til organisert ungdomsidrett. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, 18(2), 76-106. Hentet fra <https://journals.hioa.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/3152>
- Tjønndal, A. & Hovden, J. (2020). Mot alle odds: Muslimske kvinnebokseres identitetsforhandlinger i spenningsfeltet mellom frihet, tilhørighet og innesperring. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 44(3), 202-216. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2020-03-03>

Vedlegg 1: informasjonsbrev

Vil du delta i forskningsprosjektet «deltakelse i idrett blant ungdom på barnevernsinstitusjon»?

Mitt navn er Solvor Jondahl Alvestad og skal skrive masteroppgave ved fakultet for samfunnsvitenskap på Nord universitet. Med dette spørres du om å delta i forskning hvor formålet er å finne ut hvilken erfaring du som bor på barnevernsinstitusjon har til deltakelse i idrett. Intervjuene vil gjennomføres våren 2021

Beskrivelse av prosjektet

I forbindelse med masteroppgave ved Nord universitet ønsker jeg å komme kontakt med ungdommer over 16 år som bor på barnevernsinstitusjon, for å finne ut hvilken erfaring den enkelte har til fritidsaktiviteter, og spesielt deltakelse i idrett. Jeg ønsker å snakke med deg om hvilket forhold du har til idrett, om du har mulighet til å drive idrett mens du bor på institusjon og om du har drevet med eller driver med andre fritidsaktiviteter.

Hva innebærer det for deg å delta?

- Intervju på ca. 1 time. *Gjennomføres over video eller telefon hvis du bor langt unna Bodø.*
- Intervjuene blir tatt opp via lydopptak og slettet etter forskningen er ferdig (februar 2022).
- Det er frivillig å delta og du kan til enhver tid trekke tilbake samtykket om deltakelse i forskningen. Alle opplysninger om deg blir da slettet og informasjonen du har gitt blir ikke brukt i forskningen.

Personvern

- Opplysningene innhentet om deg brukes bare til formålene opplyst om i dette skrivet. De behandles konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.
- Personopplysningene dine registreres med egen kode på navneliste, slik at navnet ditt ikke blir brukt.
- Dokumenter med ditt navn og kontaktopplysninger låses inn og er ikke tilgjengelig for uvedkommende.
- Navn eller bosted vil ikke fremkomme i masteroppgave.
- Innhentede data brukes anonymt i masteroppgave og enkeltpersoner vil ikke være gjenkjennbare.
- Alle personopplysninger og intervjuopptak slettes, og skriftlig materiale anonymiseres innen prosjektet ferdigstilles i februar 2022

Dine rettigheter

- Innsyn i personopplysninger registrert om deg.
- Kopi av dine personopplysninger.
- Rette dine personopplysninger.
- Slett dine personopplysninger.
- Sendte klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.
- Du kan til enhver tid kontakte meg for å gjøre bruk av dine rettigheter

Kontaktinformasjon

Ved spørsmål om prosjektet kan du kontakte meg på telefon 95148979 eller solvoralvestad@gmail.com. Min veileder kan kontaktes på guro.oydgard@nord.no

På oppdrag fra Nord universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Ved spørsmål til NSD sin vurdering av prosjektet, kontakt NSD – Norsk senter for forskningsdata AS; (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Solvor Jondahl Alvestad

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet deltakelse i idrett blant ungdom på barnevernsinstitusjon, og har fått anledning til å stille spørsmål.

- ☐ Jeg samtykker til å delta i intervjuet og at mine opplysninger behandles frem til prosjektet avsluttes

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: intervjuguide

«Hvilke erfaringer har ungdom på barnevernsinstitusjon med deltakelse i idrett, og hvilken betydning har institusjonen for deres deltakelse?»

Bakgrunnsinformasjon:

- Info om prosjektet
- Info om intervjuet
- Svarer på det du vil

Åpningsspørsmål:

- Alder?
- Hvor lenge har du bodd på institusjonen du bor nå?
- Hvor har du bodd før du kom til institusjonen?

Fritidsaktiviteter i dag

- Kan du fortelle om hva du driver med på fritiden din i dag?
  - fritidsaktiviteter du utfører i dag?
  - hva er det som gjør at valget er dette
- Hvis du driver med fritidsaktiviteter i dag, i hvilken grad utfører du de?
  - Er du aktiv?
  - Hvorfor/hvorfor ikke?
  - Utfører du de sammen med noen?
- Hvordan er sammenhengen mellom fritidsaktivitetene dine da du var barn og nå?
  - Hvis aktivitetene har endret seg, kunne du tenkt deg til å ta opp gamle aktiviteter?

Forhold til idrett:

- Hva legger du i idrett?
  - Bare på idrettslag eller også egenorganisert?
- Har begrepet endret seg for deg fra du var liten?
  - Forskjell på idrett og fysisk aktivitet?

Deltakelse i idrett i dag

- Deltar du på idrett nå?
  - Hvorfor/ hvorfor ikke?
  - Hvor ofte?
- Hvilken sammenheng er det mellom idretten du driver med nå og det som du eventuelt har gjort tidligere?

- Tilrettelegger institusjonen for deltakelse i idrett?
  - Har institusjonen avtale med noen idrettslag?
- Hvis du ikke deltar, skulle du ønske du kunne det?
- Hvilke tilbud er det der du bor nå?
- Hva gjør det med deg at du deltar eller ikke deltar?
- Driver du med idrett på egenhånd?
  - treningsstudio, løping, ski, etc
  - hvor ofte?
- Hvordan betydning har det at du bor på institusjon for om du deltar/driver med idrett?

Deltakelse i idrett som barn:

- Kan du fortelle om idrett du deltok i som barn?
  - Hvor lenge drev du med denne/ disse aktivitetene?
  - Evt årsak hvis du ikke deltok på organiserte aktiviteter
- Hva tror du var med på å avgjøre deltakelsen på idrettsaktiviteter i barndommen?
  - sammenheng med familiens interesser?
  - sammenheng med venners interesser?
- Hva likte du og hva likte du ikke med idretten du deltok i?
  - positivt og negativt?
  - sosialt, mestring
- Hvordan idrettstilbud var det der du vokste opp?
  - var det nok eller noe som manglet?
  - hadde du mulighet til å delta på det du ville?
- Hvis du sluttet på idrett under barndommen, hva var grunnen til det?
  - hvordan skjedde det?
  - erfaringer?
- Hva gjorde du av fysisk aktivitet?
  - sykle, bade, gå til skolen, etc.

Deltakelse i fritidstilbud som barn:

- Deltok du på andre fritidstilbud som barn?
  - organiserte/ uorganiserte?

- Hva likte du og hva likte du ikke med de aktivitetene du deltok i?
- Hvordan fritidstilbud var tilgjengelig under oppveksten din?
  - var tilbudene tilfredsstillende?
  - var det noe du savnet?
  - hadde du mulighet til å delta på det du ville?

Institusjonens betydning av deltakelse/ utførelse av idrett og fritidsaktiviteter

- Hvordan erfaring har du med å drive idrett eller fritidsaktiviteter imens du bor på institusjon?
  - har institusjonen du bor på vært med å påvirke dine fritidsaktiviteter?
- Hvordan legger institusjonen til rette for at du skal kunne delta på idrett?
  - gjør de nok?
  - gjøre noe annerledes
- Har institusjonen noen egne tilbud til dere som bor der som involverer idrett?
  - tilgjengelighet for å drive fysisk aktivitet på institusjonen
  - andre hobbyrom på institusjonen
- Hvis du hadde bodd en annen plass, ville du da vært med på noen aktiviteter du ikke deltar på i dag?

Avrundingspørsmål:

- Noe du ønsker å tilføye?
- Informasjon om veien videre:
  - Opptaket slettes etter oppgaven er ferdig
  - Kontakt hvis det er noe du tenker på i etterkant
  - Kan få tilsendt oppgaven
- Takker for intervjuet

Vedlegg 3: Godkjennelse fra NSD

08.11.2021, 16:34

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Deltakelse i idrett blant ungdom på barnevernsinstitusjon

Referansenummer

972727

Registrert

04.02.2021 av Solvor Jondahl Alvestad - solvor.j.alvestad@student.nord.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Nord Universitet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Velferd og sosiale relasjoner

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Guro Øydgard, guro.oydgard@nord.no, tlf: +4799541104

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Solvor Jondahl Alvestad, solvor.alvestad@gmail.com, tlf: 95148979

Prosjektperiode

01.02.2021 - 01.02.2022

Status

17.03.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

17.03.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 17.03.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i->

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/60098495-7e4e-4a71-9459-a0ebfd104b93>

1/3

meldeskjema

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger og særlige kategorier av personopplysninger om helse frem til 01.02.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

08.11.2021, 16:34

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

Kontaktperson hos NSD: Henrik Netland Svensen

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/60098495-7e4e-4a71-9459-a0ebfd104b93>

3/3